

**PROJEKT STRATEGII ROZWOJU KRAKOWA.  
TU CHCĘ ŻYĆ. KRAKÓW 2030/2050**

#### **SPORZĄDZAJĄCY:**

Jacek Majchrowski, Prezydent Miasta Krakowa

#### **NADZÓR MERYTORYCZNY:**

Jerzy Muzyk, Zastępca Prezydenta Miasta ds. Zrównoważonego Rozwoju

#### **KOORDYNACJA MERYTORYCZNA PRAC:**

Anna Sochacka, Dyrektor Wydziału Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji

Piotr Wierzchoślawski, Zastępca Dyrektora Wydziału Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji

Elżbieta Szczepińska, Dyrektor Wydziału Planowania Przestrzennego

Grzegorz Janyga, Zastępca Dyrektora Wydziału Planowania Przestrzennego

#### **ZESPÓŁ EKSPERCKI ALEKSANDER NOWORÓL KONSULTING:**

prof. dr hab. arch. Aleksander Noworól, konsultant, kierownik opracowania

dr Kamilla Noworól, konsultant

dr Jeremiasz Salamon, konsultant

dr Michał Kudłacz, konsultant

mgr Paweł Hałat, konsultant

dr Piotr Węgrzynowicz, konsultant

#### **WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA:**

Koordinatorzy dziedzin zarządzania

Pracownicy Wydziału Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji

Pracownicy Wydziału Planowania Przestrzennego

Pracownicy Wydziałów Urzędu Miasta Krakowa, miejskich jednostek organizacyjnych, spółek miejskich Gminy Miejskiej Kraków

Przedstawiciele Rady Miasta Krakowa oraz Rad Dzielnic Miasta Krakowa

Przedstawiciele krakowskich organizacji pozarządowych

Przedstawiciele krakowskich stowarzyszeń architektów i urbanistów oraz krakowskich uczelni prowadzących nauczanie na kierunkach związanych z gospodarką przestrzenną i urbanistyką

Przedstawiciele Rady Strategii przy Prezydencie Miasta Krakowa

Dokument opracowano we współpracy i z wykorzystaniem materiałów informacyjnych udostępnionych przez **Wydział Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji** oraz **Wydział Planowania Przestrzennego Urzędu Miasta Krakowa**, statystyki publicznej oraz badań własnych (spotkań warsztatowych).

## Spis treści

Wprowadzenie .....	5
Uwarunkowania formalne.....	5
Wnioski – wartości i standardy – wyzwania.....	5
Wnioski (stan bieżący i perspektywy) – synteza .....	6
Standardy rządzenia i zarządzania.....	10
Cele strategiczne i operacyjne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym ....	12
Misja Krakowa .....	13
Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań dla ich realizacji.....	14
Cel strategiczny 1.....	15
Cel strategiczny 2.....	21
Cel strategiczny 3.....	26
Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia .....	30
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej .....	44
Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla celu strategicznego 1.....	45
Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla celu strategicznego 2.....	48
Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla celu strategicznego 3.....	52
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	54
Obszary Strategicznej Interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	62
OSI miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF).....	63
OSI miejscowości uzdrowiskowe.....	67
OSI gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony .....	69
Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla Miasta Krakowa wraz z zakresem planowanych działań .....	71
OSI Rdzeń metropolitalny – przestrzenie publiczne.....	73
OSI Rdzeń metropolitalny – obszar rewitalizacji .....	76
OSI Historyczne centrum Nowej Huty.....	76
OSI Nowa Huta 2.0 .....	77
OSI Lotnisko.....	78
OSI Zakopianka/Białe Morza .....	79
OSI Płaszów - Rybitwy.....	79
OSI Bronowice .....	80
OSI Centra dzielnicowe.....	81
OSI – Budownictwo mieszkaniowe o niskim i umiarkowanym czynszu, w tym komunalne.....	82
System realizacji Strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	84

Syntetyczna analiza ram finansowych Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030/2050..	97
Spisy tabel i rysunków .....	108
Spis tabel .....	108
Spis rysunków .....	109
Wykaz skrótów (wybrane terminy) .....	110
Załączniki .....	111
Załącznik 1. Cele zrównoważonego rozwoju (SDG).....	111
Załącznik 2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Krakowa w 2022 r. ....	111

# Wprowadzenie

## Uwarunkowania formalne

„Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030” (zwana dalej SRK 2030) została przyjęta uchwałą nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 lutego 2018 r. Jest to główny dokument planistyczny miasta ukierunkowujący rozwój społeczno-gospodarczy i przestrzenny Krakowa. Plan strategiczny określa wizję i misję rozwoju miasta, cele strategiczne i operacyjne wraz ze wskaźnikami oceny stopnia ich realizacji. Dla celów operacyjnych w planie strategicznym ustala się działania kierunkowe oraz zestaw narzędzi i instrumentów służących realizacji. Zgodnie ze zmianami ustawowymi wprowadzonymi w 2020 r.<sup>1</sup> zakres dokumentu strategii uwzględnia ponadto: obszary strategicznej interwencji, model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, wytyczne do planowania przestrzennego, ramy finansowe strategii oraz system jej realizacji, monitorowania i sprawozdawczości. Plan strategiczny SRK 2030 jest odwzorowany w systemie STRADOM przez powiązania zadań budżetowych z celami, instrumentami zarządzania strategicznego (IZS) oraz z przedsięwzięciami WPF. Warto zauważyć, że wspomniane zmiany prawne z 2020 r. wprowadziły też wymóg spójności strategii lokalnych ze strategią ponadlokalną. Strategią taką – pod nazwą Strategia Metropolia Krakowska 2030, opracowaną przez Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, której członkiem jest Miasto Kraków – przyjęto w dniu 14 grudnia 2021 r. uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.

Poza względami formalnymi podjęcie aktualizacji Strategii wynika z ewaluacji *on-going* przeprowadzonej w latach 2021–2022<sup>2</sup>. Rekomendacja sformułowana w wyniku ewaluacji dotyczy potrzeby zainicjowania procedury aktualizacji dokumentu Strategii. Nie oznacza to, że ewaluacja zakwestionowała opisaną w tym dokumencie interwencję publiczną bądź też pozwoliła na stwierdzenie, że składające się na nią cele oraz sposoby ich osiągania straciły swoją aktualność. Wręcz przeciwnie. Ocena aktualności celów Strategii przeprowadzona w rozdziale „Strategia Rozwoju Krakowa 2030 – ocena aktualności” jednoznacznie wskazuje, że wyznaczone w 2018 r. kierunki rozwoju Krakowa powinny być kontynuowane. Otoczenie polityczne i społeczno-gospodarcze Krakowa uległo – już po uchwaleniu Strategii – znacznym zmianom, co zostało potwierdzone w pracach diagnostycznych prowadzonych w 2022 r. W związku z wynikami tych prac uchwałą nr XCII/2502/22 z dnia 6 lipca 2022 r. Rada Miasta Krakowa zdecydowała o przystąpieniu do aktualizacji „Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030”. Uchwała określiła przy tym szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu aktualizacji tego dokumentu, w tym tryb konsultacji.

W dalszej części projekt aktualizacji Strategii Rozwoju Krakowa określany będzie mianem Strategii lub ASRK. Wykaz najważniejszych skrótów stosowanych w tekście zamieszczono na końcu opracowania (s. 110).

## Wnioski – wartości i standardy – wyzwania

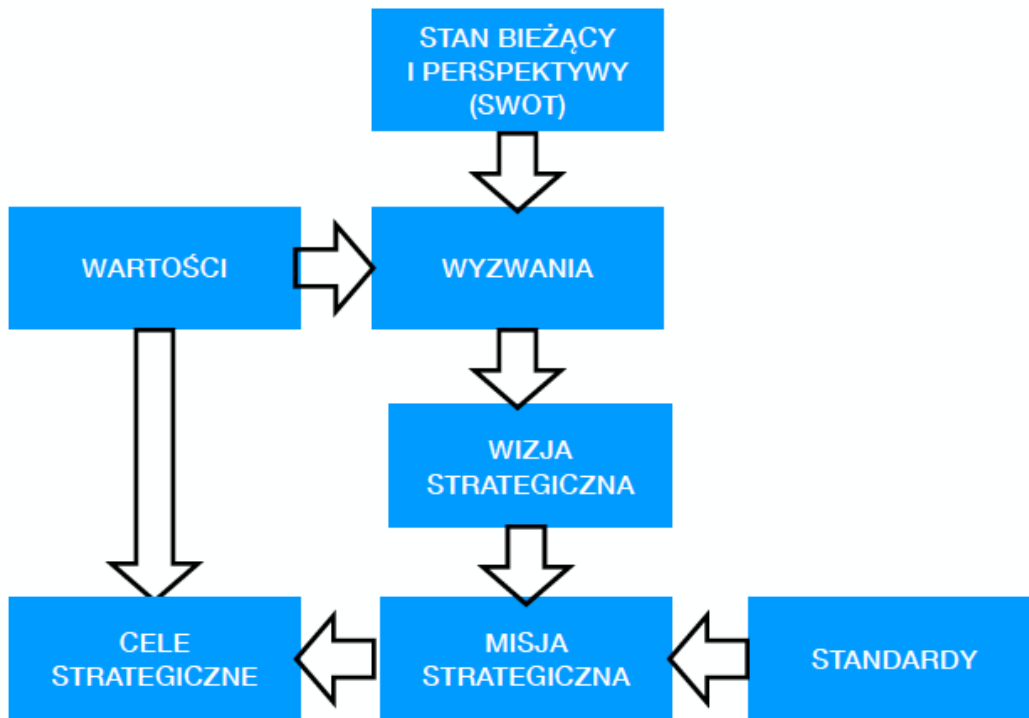
Wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Krakowa w 2022 r. zostały szeroko opisane w dokumencie „Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Krakowa w 2022 r.”, zwanym dalej **Diagnozą**, stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszej Strategii. W Diagnozie przedstawiono 84 wnioski odnoszące się do poszczególnych celów strategicznych dokumentu uchwalonego w 2018 r. Wnioski te uwzględniają konkluzje rozmaitych dokumentów diagnostycznych i programowych, którymi dysponuje

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.).

<sup>2</sup> Ecorys Polska Sp. z o.o., Raport Badawczy – Ewaluacja „Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030”, s. 4–5.

samorząd krakowski, a także przesłania wynikające z wywiadów pogłębionych i warsztatów partycypacyjnych realizowanych w pierwszej połowie 2022 r.

Metodykę opracowania wizji i misji oraz celów strategicznych przedstawiono poniżej na rysunku 1.



Rysunek 1. Metodyka opracowania wizji, misji i celów strategicznych

Źródło: opracowanie własne.

## Wnioski (stan bieżący i perspektywy) – synteza

Formułując plan strategiczny rozwoju Krakowa, warto dokonać wyboru i wskazać te elementy, które powinny mieć największy wpływ na przyszłość miasta. W kontekście dalszych prac nad aktualizacją Strategii należy zwrócić uwagę na następujące obserwacje:

- potencjały Krakowa, a szczególnie dziedzictwo materialne i niematerialne, sieć powiązań międzynarodowych oraz ranga ośrodka naukowego pozycjonują Kraków jako jeden z ważniejszych ośrodków metropolitalnych w Europie Środkowo-Wschodniej; Kraków jest miastem rozpoznawalnym w szerszej skali międzynarodowej dzięki unikalnemu bogactwu jego zasobów przyrodniczych, społecznych i kulturowych, a także wizerunkowi, rozwiniętym usługom biznesowym oraz wysokiemu potencjałowi innowacyjnemu i naukowemu;
- potencjały: demograficzny, gospodarczy, naukowy, kulturowy i społeczny Krakowa sytuują miasto jako drugi – po stolicy – ośrodek w systemie osadniczym Polski;
- potencjały Krakowa wzmacniane są przez zasoby gmin aglomeracji krakowskiej, a szczególnie samorządów będących członkami Stowarzyszenia Metropolia Krakowska; potencjał partnerski wypracowany przez Stowarzyszenie oraz powiązania funkcjonalne Krakowa z otaczającymi gminami mają i będą mieć wpływ na funkcjonowanie miasta w przyszłości; zostało to uwzględnione w Strategii Metropolia Krakowska 2030, jako strategii ponadlokalnej, z którą ASRK powinna być spójna w warstwie aksjologicznej i programowej;

- krakowski rynek pracy to niemal 0,5 mln pracujących; Kraków wytwarza 3,4% PKB kraju oraz 42,2% PKB województwa małopolskiego; jest jednym z ważniejszych w świecie i Europie ośrodków usług biznesowych, zatrudniających w 2022 r. ponad 90 tys. osób; aż 43,6% pracujących w Krakowie zatrudnionych jest w sektorze usług, 17,4% pracuje zaś w przemyśle i budownictwie;
- bogactwo kulturalne Krakowa tworzą m.in.: status Miasta Światowego Dziedzictwa UNESCO i Miasta Literatury UNESCO, największy zasób muzealiów w Polsce, silny ośrodek sztuk wizualnych i audiowizualnych, liczne instytucje kultury, rozwinięta sieć bibliotek publicznych i naukowych, powstająca w Krakowie twórczość literacka oraz wydarzenia kulturalne i festiwale, w tym wiele o znaczeniu międzynarodowym;
- miasto dysponuje jedną z najbardziej rozbudowanych sieci placówek świadczących opiekę nad dziećmi do lat 3, zapewnia opiekę przedszkolną dla ponad 98% dzieci w wieku 3–6 lat, prowadzi innowacyjną politykę społeczną w odniesieniu do seniorów (centra aktywizacji) i osób z niepełnosprawnościami (np. opieka „wytchnieniowa”, odciążeniowa, dostępność);
- szkolnictwo ponadpodstawowe i akademickie zalicza się do ścisłej czołówki w kraju, przy czym Uniwersytet Jagielloński zajmuje od lat pierwsze lub drugie miejsce w uznanych powszechnie rankingach pisma „Perspektywy”;
- na koniec 2020 r. w Krakowie użytkowano 412,5 tys. mieszkań, jednak miasto ma jedną z najniższych wśród metropolii powierzchnię mieszkalną na mieszkańca (30,5 m<sup>2</sup>); w ostatnich latach spada dostępność finansowa mieszkań w Krakowie; relatywnie niski jest też stan zasobu komunalnego;
- 73% mieszkańców nie zdecydowałoby się na przeprowadzkę ani do innego miasta, ani do miejscowości pod Krakowem; 90% mieszkańców deklaruje, iż jest zadowolonych z mieszkania w Krakowie; 74% krakowian stwierdza, że w ciągu ostatnich 2 lat (2019–2020) nie było zaangażowanych w żadne działania na rzecz społeczności lokalnej;
- miasto podejmuje szereg inicjatyw na rzecz urzeczywistnienia polityki równościowej, m.in. stworzono „Plan Równości Płci w Urzędzie Miasta Krakowa oraz jednostkach organizacyjnych Gminy Miejskiej Kraków”;
- na koniec 2022 r. udział powierzchni pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Krakowie sięgnął 75,6%, co jest relatywnie wysokim wskaźnikiem;
- Kraków cechuje się ponadprzeciętnymi warunkami przyrodniczymi i bioróżnorodnością; walory te podlegają znaczącej presji urbanizacyjnej, podczas gdy – w debacie publicznej – ochrona terenów zielonych jest jedną z najbardziej nośnych kwestii społecznych, zwłaszcza w obliczu postępujących zmian klimatu;
- jakość powietrza w Krakowie stopniowo się poprawia, jednakże wciąż przekraczane są dopuszczalne normy stężeń dobowych zanieczyszczenia pyłem zawieszonym; znacząco zmniejszył się problem zanieczyszczenia ze źródeł bytowo-komunalnych – największy udział w emisji zanieczyszczeń z terenu Krakowa mają: transport, źródła punktowe (przemysłowe) oraz zanieczyszczenia napływające spoza obszaru miasta, zwłaszcza z gmin ościennych;
- problemem Krakowa jest utrzymujący się wysoki udział transportu indywidualnego w podróżach mieszkańców (w 2018 r. sięgnął niemal 36%); do miasta wjeżdża codziennie ok. ćwierć miliona samochodów (2017 r.); pomimo inwestycji w transport publiczny, zwłaszcza tramwajowy, jego rozwój nie nadąża za przestrzennym rozwojem miasta; rośnie udział ruchu rowerowego; istotne dla rozwoju transportu w całym obszarze funkcjonalnym Krakowa jest rozwijanie SKA i jej integracja z transportem miejskim w Krakowie i transportem aglomeracyjnym (w tym prywatnym); dla GMK oznacza to głównie wyznaczanie najważniejszych węzłów przesiadkowych SKA i KMK;
- wiarygodność kredytowa Krakowa (rating) została oceniona przez agencję Standard & Poor’s w 2022 r. na poziomie A-1 z perspektywą stabilną (to rating odpowiadający ratingowi Polski dla zadłużenia w walutach obcych, czyli najwyższy, jaki może uzyskać jednostka samorządu

terytorialnego); w 2021 r. budżet Miasta Krakowa wyniósł prawie 7,5 mld zł, a dług publiczny – 58,3%; wartość wydatków inwestycyjnych budżetu Miasta Krakowa i spółek miejskich kształtowała się w 2021 r. na poziomie 1,88 mld zł; w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020 miasto pozyskało środki o wartości 2,26 mld zł na realizację 187 miejskich projektów;

- otoczenie polityczne oraz społeczno-gospodarcze Krakowa i Polski, na które istotny wpływ mają m.in.:
  - wojna w Ukrainie,
  - inflacja oraz towarzyszące jej ryzyka gospodarcze.

## ***Wartości wyznawane przez wspólnotę krakowian i stojące przed nią wyzwania***

Wartości oraz standardy rządzenia i zarządzania stanowią – obok diagnozy społeczno-gospodarczej i przestrzennej – podstawę formułowania wizji, misji i celów strategicznych. Wartości i standardy odzwierciedlają stan świadomości mieszkańców i mieszkanek miasta, w tym władz i innych środowisk przesądzających o przyszłości jednostki terytorialnej. Trzecia dekada XXI w. stanowi w tym wypadku nie lada wyzwanie moralne i intelektualne, co wiąże się z globalną sytuacją klimatyczną, rewolucją technologiczną wynikającą z upowszechnienia się sztucznej inteligencji oraz zmianą globalnego ładu politycznego ukształtowanego po II wojnie światowej. Strategia powinna zatem opierać się na dzielonych społecznie wartościach, z których wynikają konkretne wyzwania dla wspólnoty krakowian, a w szczególności – dla władz samorządowych miasta.

Do wartości i wyzwań tych zaliczamy:

### **Wartość:**

Przekonanie, że priorytetem wspólnoty jest zwiększanie zadowolenia z życia (dobrostanu) użytkowników miasta, a szczególnie jego mieszkańców.

### **Wyzwania:**

- respektowanie legalności i pomocniczości instytucji funkcjonujących w mieście, a przy tym poszanowanie dobra wspólnego i znaczenia wspólnoty;
- zapewnianie spójności społecznej, szczególnie w sferze ochrony osób marginalizowanych z jakichkolwiek powodów (np. stan zamożności, niepełnosprawność, płeć, wiek, orientacja seksualna, tożsamość płciowa, pochodzenie);
- zapewnienie równości wszystkim grupom narażonym na marginalizację z powodów ideologicznych lub gospodarczych;
- promowanie przedsiębiorczości i otwartości na nowe wyzwania (np. sprawiedliwość społeczna, GOZ, reagowanie na kryzys klimatyczny, równouprawnienie);
- przełomowa poprawa dostępności do dostępnych mieszkań o odpowiednim standardzie, w tym mieszkań użytkowanych w trybie najmu;
- zapewnienie coraz lepszej dostępności do usług publicznych (w tym dla osób ze specjalnymi potrzebami) w branżach: gospodarki komunalnej, instytucjonalnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, edukacji i szkolnictwa wyższego, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, kultury, rekreacji i administracji;
- promowanie wysokich kompetencji mieszkańców oraz kreatywnych jednostek, aktywnych w dziedzinach sztuki, nauki oraz w obszarze innowacji społecznych;
- promowanie lokalności, rozumianej jako wzmocnienie identyfikacji mieszkańców ze społecznościami dzielnic i osiedli oraz poczucie sprawczości w sprawach lokalnych;



- zapewnienie wysokiego poziomu zarządzania miastem, co obejmuje upowszechnienie wysokich standardów zarządzania, przy zachowaniu transparentności działań i procedur władzy publicznej oraz zrównoważeniu budżetu miasta; wiąże się to z upowszechnieniem uczestnictwa mieszkańców w procesach podejmowania decyzji zarządczych.

#### **Wartość:**

Świadomość, że przyszłość człowieka powinna być bezpieczna i sprawiedliwa. Oznacza to, że powinniśmy rozwijać miasto:

- w którym mieszkańcom nie doskwierają różne formy niedostatku,
- w którym gospodarka i konsumpcja nie „przebijają” pułapu ekologicznego, oznaczającego poziom krytycznej degradacji planety (np. zmian klimatu i utraty bioróżnorodności)<sup>3</sup>.

#### **Wyzwania:**

- stworzenie przesłanek i warunków do rozwoju Krakowa jako miasta neutralnego klimatycznie, w tym poprzez neutralność klimatyczną gospodarki miejskiej; oznacza to troskę o środowisko w układzie metropolitalnym, neutralną klimatycznie mobilność oraz rozwój gospodarki odpadami w systemie cyrkularnym;
- transformacja gospodarki miejskiej w sferze energetyki bez pogłębiania kryzysu klimatycznego i środowiskowego;
- podejmowanie działań inwestycyjnych, regulacyjnych i organizacyjnych dążących ku sprzyjającej środowisku mobilności użytkowników miasta, w tym mikromobilności;
- organizacja przestrzeni zapewniająca bliskość w dostępie do usług, szczególnie usług publicznych oraz terenów zielonych i rekreacyjnych;
- racjonalne gospodarowanie przestrzenią przeznaczoną dla funkcji społecznych i gospodarczych z maksymalnym zachowaniem przestrzeni biologicznie czynnych;
- policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa, jako „miasta wielu miast”, co wiąże się:
  - z zachowaniem specyfiki dzielnic i osiedli w oparciu o dziedzictwo materialne i niematerialne;
  - z zapewnieniem lepszej dostępności usług publicznych w krótkim dystansie (np. 15 minut) lub/i z wykorzystaniem transportu publicznego,
  - ze stworzeniem lub/i wzmocnieniem systemu przestrzeni publicznych w powiązaniu z obiektami dziedzictwa materialnego i terenami zielonymi.

#### **Wartość:**

Przeświadczenie, że dla bezpiecznej i sprawiedliwej przyszłości miasta niezbędne są podtrzymanie i poprawa konkurencyjności Krakowa jako ośrodka administracyjnego, a przy tym metropolitalnego miasta nowoczesnej gospodarki o międzynarodowych powiązaniach sieciowych.

#### **Wyzwania:**

- tworzenie nowych miejsc pracy bez nadmiernej eksploatacji środowiska i nadwyrężania środków;
- zachowanie kluczowej roli sektora usług w gospodarce Krakowa, a w szczególności międzynarodowych usług biznesowych oraz usług publicznych związanych z pozycją Krakowa w Europie, Polsce i Małopolsce (kultura, administracja, edukacja);
- podtrzymanie znaczenia nowoczesnego i innowacyjnego sektora wytwórczego;

---

<sup>3</sup> Inspirowane koncepcją K. Raworth.

- zwiększenie odporności Krakowa (*urban resilience*) poprzez pogłębienie dywersyfikacji i usieciowienia gospodarki miasta oraz zapewnienie systemu reagowania na klęski żywiołowe, ataki terrorystyczne oraz incydenty wojenne;
- promowanie tzw. zielonej gospodarki;
- wspieranie gospodarki cyrkularnej (o obiegu zamkniętym);
- wzmocnienie współpracy podmiotów gospodarczych Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego

przy jednoczesnym wykorzystaniu:

- innowacyjnych i zaawansowanych technologii;
- platform współpracy biznesu ze światem nauki;
- promowania instytucji alternatywnych dla wiodących nurtów gospodarczych: spółdzielczości i ekonomii społecznej.

Należy zauważyć, że istotnym, choć – miejmy nadzieję – przejściowym wyzwaniem dla wspólnoty samorządowej miasta jest obecnie niestabilne otoczenie polityczne i społeczno-gospodarcze Krakowa i Polski. Rola samorządu jest w tym przypadku drugorzędna w stosunku do działania władz krajowych i unijnych. Nie zmienia to faktu, że wojna w sąsiednim państwie, wysokie ceny energii, wysoka inflacja i wciąż groźna pandemia COVID-19 wymuszają zmianę sposobu funkcjonowania mieszkańców Krakowa zarówno w wymiarze społecznym, jak i ekonomicznym.

## **Standardy rządzenia i zarządzania**

**Standardy rządzenia i współzarządzania publicznego**<sup>4</sup> wskazują pożądany styl funkcjonowania administracji publicznej. Należy wśród nich wyróżnić:

- odpowiedzialność samorządu miejskiego za zapewnianie usług na wysokim poziomie, co oznacza: określanie celów rozwojowych na podstawie aktualnych danych i rzetelnych analiz, definiowanie celów w sposób jasny i zrozumiały dla mieszkańców, zapewnienie możliwie pełnej rozliczalności z deklarowanych rezultatów;
- reaktywność urzędników publicznych na problemy mieszkańców;
- wielopasmowe partnerstwo, czyli współpraca z podmiotami z różnych sektorów (partnerstwa publiczno-prywatne, publiczno-publiczne, publiczno-społeczne) i z wielu poziomów rządzenia i zarządzania (instytucje UE, władze krajowe, regionalne i lokalne); oznacza to m.in.:
  - uwzględnienie wzajemnych relacji administracja – obywatele (otwarta komunikacja administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi i innymi reprezentacjami mieszkańców),
  - zdecentralizowane zarządzanie miastem, polegające na delegowaniu zadań i obowiązków różnym podmiotom, przy zapewnieniu publicznego monitorowania i kontroli,
  - usieciowienie zarządzania, czyli wzmocnienie zdolności samorządu do współpracy z podmiotami publicznymi oraz innymi organizacjami w celu zwiększania potencjału miasta,
  - uczestnictwo obywateli w podejmowaniu wybranych decyzji zarządczych;
- zarządzanie adaptacyjne, którego podmiotem jest wspólnota mieszkańców Krakowa, działająca na rzecz dobra wspólnego, co obejmuje m.in.:

---

<sup>4</sup> Inspirowane koncepcjami D. Mehty i E. Ostrom.

- oparcie decyzji na rzetelnych danych własnych i informacjach spływających od mieszkańców<sup>5</sup>,
- łagodzenie konfliktów społecznych poprzez wyprzedzające identyfikowanie aren, na których konflikty mogą powstać i przygotowanie środków zaradczych z wykorzystaniem procedur deliberacyjnych, negocjacji i mediacji,
- wspieranie przez samorząd rozwiązań instytucjonalnych sprzyjających aktywizacji i powstawaniu oddolnych inicjatyw mieszkańców i podmiotów społecznych,
- pogłębianie otwartości samorządu na zmiany organizacyjne dotyczące poprawy jakości świadczenia usług publicznych oraz lepszej współpracy z interesariuszami.

---

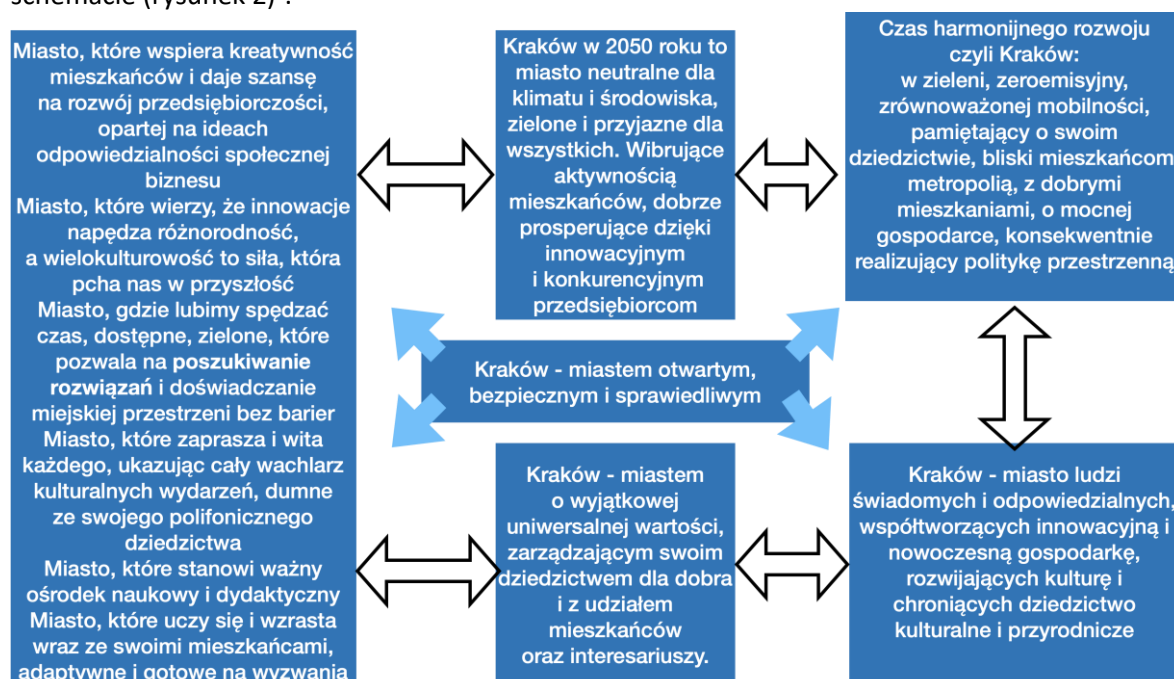
<sup>5</sup> w tę perspektywę wpisują się cykliczne badania społeczne np. Barometru Krakowskiego.

# Cele strategiczne i operacyjne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

## Wizja Krakowa 2030 z perspektywą do 2050

W aktualizacji Strategii zachowano horyzont czasowy – rok 2030, jednakże z zaznaczeniem w wybranych obszarach dłuższej perspektywy – do roku 2050. Powodem pozostawienia podstawowego horyzontu do 2030 r. jest bardzo niestabilna sytuacja polityczna i gospodarcza charakteryzująca okres opracowania ASRK. Niepewność przyszłości dotyczy zmian w globalnym porządku polityczno-gospodarczym świata, czego powodem jest m.in. wojna w Ukrainie. Dramatycznie wzrosły ceny energii, a w wielu krajach, w tym w Polsce, obserwuje się wysoką inflację. Warto z drugiej strony uzmysłowić sobie wpływ nowych rozwiązań technologicznych związanych z upowszechnieniem się sztucznej inteligencji, co stwarza nowe możliwości w sferze informatyzacji i robotyzacji, a przy tym wpływa na zmiany na rynku pracy. Jednocześnie kluczowe – związane z działalnością człowieka – zmiany klimatyczne wymuszają długofalowe działania dotyczące modelu funkcjonowania gospodarki i zachowań konsumpcyjnych. Wyzwaniem budowania inteligentnego, sprzyjającego środowisku miasta jest promowanie społecznej partycypacji oraz poszerzenie powszechnej świadomości na temat stojących przed krakowianami wyzwań cywilizacyjnych. Niezależnie od skali zagrożeń związanych z kryzysem klimatycznym i środowiskowym dokonanie niezbędnych, lecz rewolucyjnych działań w perspektywie 7 lat nie wydaje się realne. To również zbyt krótki horyzont czasowy dla zmian w strukturze przestrzennej. Stąd proponuje się przyjąć perspektywę roku 2050 dla wybranych obszarów planowania strategicznego.

Aktualne wyzwania rozwojowe Krakowa oraz dynamicznie zmieniające się uwarunkowania skłaniają do sformułowania wizji 2030–2050 w postaci **opowieści o mieście**. Taka opowieść nie może mieć jednego autora. Dlatego wizja 2030–2050 ma kształt nakładających się na siebie opowieści wielu aktorów, reprezentujących szeroko akceptowane społecznie wartości. Przedstawiono to na poniższym schemacie (rysunek 2)<sup>6</sup>.



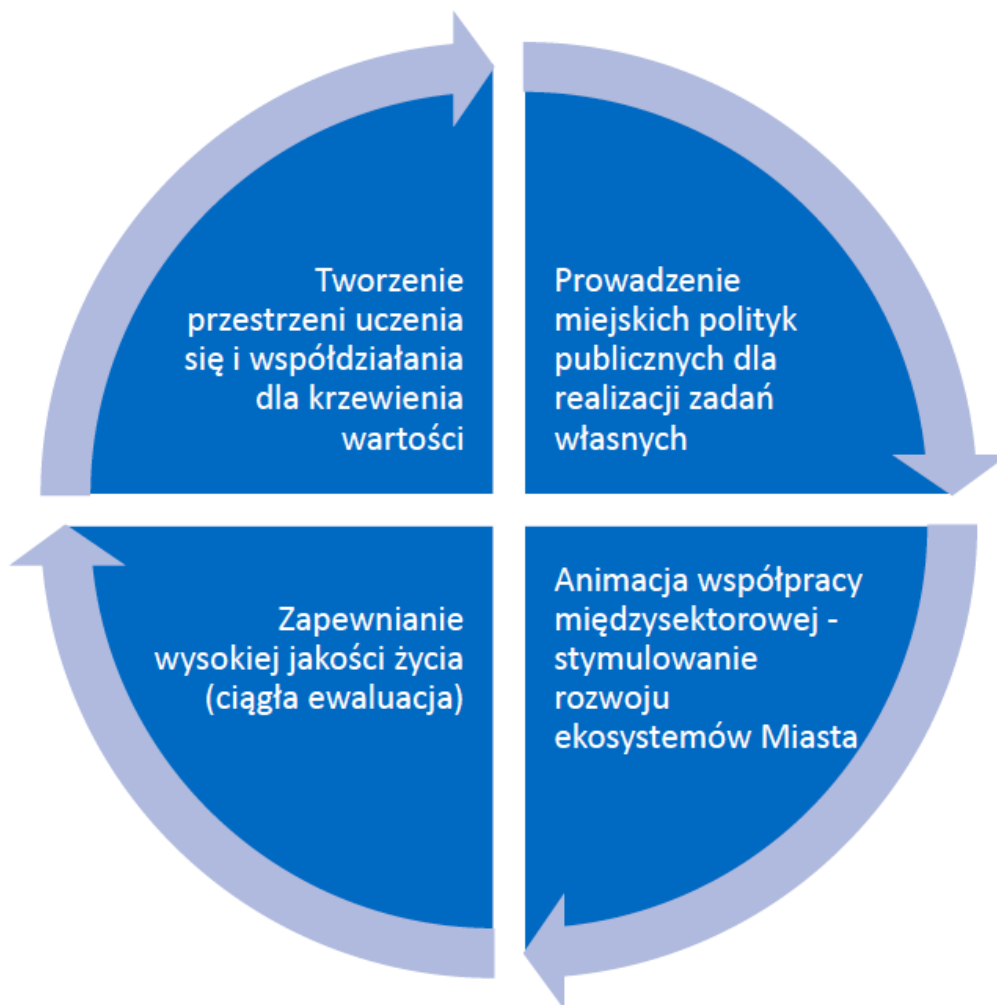
Rysunek 2. Wizja rozwoju Krakowa 2030–2050

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów UMK.

<sup>6</sup> Proponowany kształt wizji i misji strategicznej uwzględnia wiele propozycji formułowanych przez uczestników warsztatów partycypacyjnych, zorganizowanych w okresie od 13 października do 10 listopada 2022 r.

## Misja Krakowa

Misja rozwojowa to główny mechanizm sprawczy, prowadzący do ustalonej wizji przyszłości miasta. Proponuje się, by mechanizm ten był powtarzającym się cyklem czterech kroków przedstawionych na rysunku 3.



Rysunek 3. Misja rozwojowa jako cykl aktywności prowadzących do uzyskania wizji

Źródło: opracowanie własne.

Tak zapisana forma misji jest ciągłym procesem wpływania na systemy funkcjonowania i rozwoju miasta. Poszczególne fazy tego procesu zinterpretowano poniżej.

**Tworzenie przestrzeni uczenia się i współdziałania dla krzewienia wartości** determinujących kształt Strategii. Oznacza to potrzebę edukacji i rozwoju kompetencji społecznych oraz budowanie potencjału instytucjonalnego samorządu do transformacji klimatycznej, gospodarczej i społecznej. Niezbędnym elementem tej fazy misji strategicznej jest wykształcenie – przy uczestnictwie członków wspólnoty samorządowej – lokalnego rozumienia wartości, wokół których budowane będą dalsze elementy Strategii.

**Prowadzenie miejskich polityk publicznych dla realizacji zadań własnych** wynika z jednej strony z ustroju samorządu terytorialnego, czyli ustaw określających odpowiedzialność powiatu i gminy

wobec mieszkańców. Trzeba jednak zaznaczyć, że powinności te, poza literą prawa, uwzględniać powinny wartości reprezentowane przez wspólnotę samorządową oraz wykształcone instytucje lokalne. Z drugiej strony samorząd krakowski potrafi – z inicjatywy własnej, nie tylko na podstawie przepisów – być kreatywny i proponować różne działania, programy oraz projekty w celu osiągnięcia pożądaných zmian i korzyści społecznych.

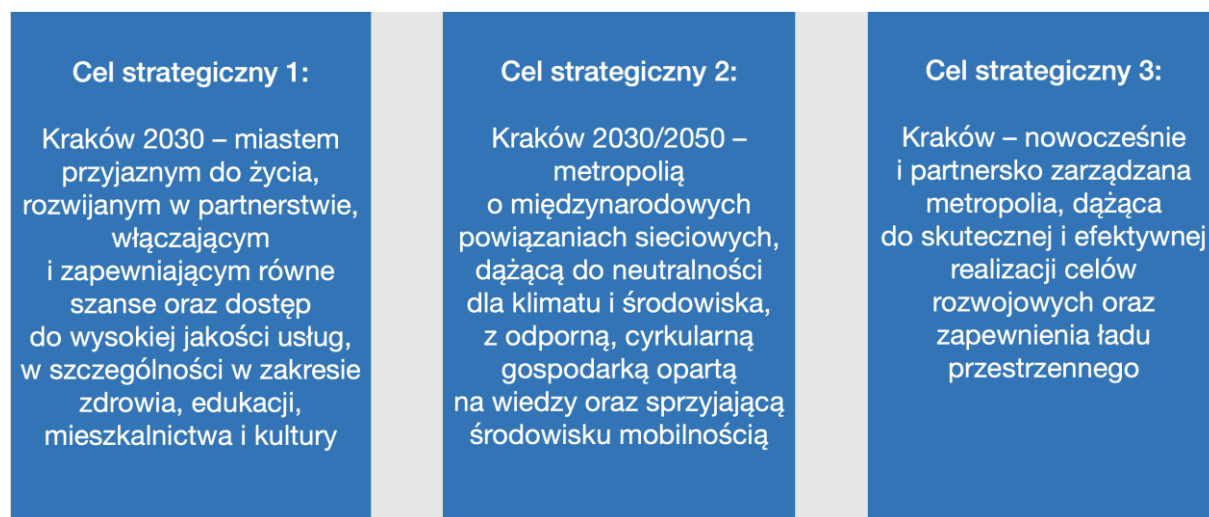
#### **Animacja współpracy międzysektorowej – stymulowanie rozwoju ekosystemów miasta.**

Administracja publiczna tworzy ramy organizacyjne aktywności społecznej. Czasem aktywizuje, innym razem ochrania, zapewniając ład instytucjonalny. Dobrostan (zadowolenie z życia) wspólnoty powstaje jednak w sferze gospodarczej i społecznej. Ekosystemy: naturalny (środowiskowy), biznesowy oraz społeczny stanowią tkanę organizacyjną funkcjonowania użytkowników miasta. Wpływ samorządu terytorialnego na owe ekosystemy jest ograniczony, lecz tam właśnie chroni się walory naturalne i kulturowe oraz wytwarza dobra społeczne i bogactwo.

**Zapewnianie wysokiej jakości życia** jest powinnością władz lokalnych. W tej fazie misji tworzy się strategiczną inteligencję metropolii, buduje kreatywną gospodarkę, kształtuje przestrzeń miasta z poszanowaniem środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa. Wspiera się rozwój potencjału kulturowego poprzez współpracę podmiotów z różnych sektorów oraz partnerskie współdziałanie mieszkańców. Fazie tej powinna towarzyszyć ciągła ewaluacja postępów w przybliżaniu się do wizji 2030–2050. Tę fazę aktualizowanej misji można zinterpretować następująco: „Kraków – miasto mieszkańców potrafiących odpowiedzialnie tworzyć i rozwijać w sferach społecznej, ekonomicznej i przestrzennej działania zapewniające neutralność klimatyczną i środowiskową oraz silną i różnorodną wspólnotę samorządową, zdolną do innowacji gospodarczych i społecznych, a także do adaptowania się do zmian otaczającej rzeczywistości”.

## **Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań dla ich realizacji**

Proponuje się układ celów strategicznych przedstawiony na rysunku 4.



**Rysunek 4. Schemat celów strategicznych**

Źródło: opracowanie własne.

Propozycja celów strategicznych i operacyjnych uwzględnia odniesienia do celów zrównoważonego rozwoju – Agendy 2030 (SDG)<sup>7</sup>.

<sup>7</sup> SDG – *Sustainable Development Goals*, cele zrównoważonego rozwoju – wykaz w załączniku nr 1 do ASRK.

## **Cel strategiczny 1**

**Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług<sup>8</sup>, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury**

Realizacja celu ukierunkowana jest na tworzenie silnej i spójnej społeczności, wielokulturowej wspólnoty samorządowej. **To przesłanka dla Krakowa jako miasta otwartego i włączającego, dumnego z różnorodności i kreatywności.** Warunkiem urzeczywistnienia się takiego miasta jest zapewnienie stałej poprawy jakości życia w mieście, na co wpływa powszechna w skali miasta dostępność usług publicznych oraz upowszechnienie usług e-administracji. Przyjazny Kraków to miasto włączające, w którym ludzie czują się bezpiecznie, a główne branże gospodarki miejskiej reprezentują najwyższy osiągalny poziom. Dotyczy to wysokiej jakości usług społecznych oferowanych przez miasto. Sektorem o kluczowym znaczeniu dla przyszłości Krakowa jest innowacyjna i włączająca polityka oświatowa, która powinna być realizowana na wszystkich poziomach kształcenia (od przedszkola po szkolnictwo ponadpodstawowe i pomaturalne). Zadowolenie z życia w mieście zależy w ogromnym stopniu od zasobów dostępnego cenowo mieszkalnictwa o odpowiednim standardzie. Wreszcie, uwzględniając bogactwo materialnego i niematerialnego dziedzictwa Krakowa, a także bieżącą twórczość artystyczną i instytucje kultury, warto, by miasto zadbało o wysoki, a nawet najwyższy w Polsce, poziom usług związanych z kulturą. Współczesna wspólnota samorządowa nie może funkcjonować bez silnych organizacji pozarządowych, które także muszą być uwzględnione w procesach wzmacniania miejskiej wspólnoty. Istotą opisywanego celu strategicznego jest założenie, że Kraków będzie miejscem oferującym nie tylko szanse, lecz również poczucie przynależności, co przyciąga coraz to nowe fale ambitnych przedsiębiorców, twórców i działaczy społecznych.

### **Cele operacyjne:**

- 1.1. Silna, spójna społecznie i wielokulturowa wspólnota samorządowa (SDG 1–3, 5, 10, 16)
- 1.2. Wysoka jakość życia mieszkańców urzeczywistniana przez wysoką (możliwie najwyższą) jakość usług publicznych i ich powszechną dostępność (SDG 11, 16, 17)
- 1.3. Wysoka dostępność i jakość projektów miasta z zakresu promocji i ochrony zdrowia, powszechność realizacji idei zdrowego i aktywnego życia oraz wysoka dostępność do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (SDG 3, 6)
- 1.4. Wysoki poziom bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa w Krakowie (SDG 3, 11, 16)
- 1.5. Wspieranie wysokiego poziomu nauczania (SDG 4)
- 1.6. Powszechność dostępu do lokali mieszkalnych (SDG 11)
- 1.7. Wysoki poziom usług związanych z kulturą (SDG 4, 11)

---

<sup>8</sup> W tym usług społecznych – usługi społeczne to wspólne działania o charakterze niematerialnym przeznaczone dla osób, rodzin i społeczności lokalnej. Bazują na potencjale, wiedzy, doświadczeniu i zasobach środowiska lokalnego. Ich celem jest podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zaspokajanie ich aktualnych potrzeb. Oznaczają one działania z zakresu: polityki prorodzinnej, w tym opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób z niepełnosprawnościami, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury.

## 1.8. Silny sektor organizacji pozarządowych (SDG 16)

**Tabela 1. Cele operacyjne i kierunki działań dla celu strategicznego 1 „Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury”**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
1.1	Silna, spójna społecznie i wielokulturowa wspólnota samorządowa	Przegląd procedur stosowanych w UMK oraz w miejskich jednostkach organizacyjnych pod kątem identyfikacji i eliminacji rozwiązań sprzecznych z celem 1.1
		Budowanie silnej i wielokulturowej lokalności, rozumianej jako wzmocnienie identyfikacji mieszkańców ze społecznościami dzielnic i osiedli, a także ze wspólnotami gmin otaczających Kraków
		Wzmacnianie więzi społecznych i identyfikacji mieszkańców ze wspólnotami gmin otaczających
		Edukacja mieszkańców, zwłaszcza dzieci i młodzieży, w zakresie budowania poczucia współodpowiedzialności, więzi, wspólnoty, równości i patriotyzmu
		Tworzenie struktur organizacyjnych i programów wspierających oddolne ( <i>grassroots</i> ) inicjatywy mieszkańców i organizacji obywatelskich (w tym obywatelskie inicjatywy uchwałodawcze)
		Wzmacnianie idei społeczeństwa obywatelskiego (partycypacji obywatelskiej) poprzez wsparcie mieszkańców w realizacji zadań w trybie inicjatywy lokalnej i budżetu obywatelskiego
		Uwzględnienie w programowaniu polityk miejskich wszystkich grup społecznych, bez względu na stan zamożności, niepełnosprawność, płeć, wiek, orientację seksualną, tożsamość płciową czy pochodzenie. Realizacja programów przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia społecznego i dyskryminacji
		Systemowe włączenie ciał dialogu oraz gremiów opiniotwórczo-doradczych we współdecydowanie na najwcześniejszym etapie („od założeń”) o kierunkach rozwoju miasta poprzez udział w procesach konsultacyjnych z uwzględnieniem ich międzysektorowego charakteru
		Zapewnienie lepszej integracji osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym poprzez organizowanie placówek dla dzieci, młodzieży, osób starszych i z niepełnosprawnościami
		Prowadzenie cyklicznych programów aktywizujących rodziny z dziećmi w oparciu o instytucje kultury, w tym szczególnie centra i ośrodki kultury, młodzieżowe domy kultury, kluby rodziców i inne przestrzenie wielofunkcyjne, a także ośrodki i organizacje sportowe
		Rozwijanie i dostosowywanie usług publicznych, infrastruktury technicznej i systemów informacji do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami
Zorganizowanie sieci miejsc aktywizujących osoby starsze: dziennych domów pomocy społecznej oraz centrów aktywności		



LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>seniora, stwarzających kompleksowe warunki dla intelektualnego i ruchowego rozwoju osób starszych</p> <p>Wspieranie inicjatyw samopomocowych mieszkańców</p> <p>Realizacja programów integracji społecznej, międzypokoleniowej i międzykulturowej</p> <p>Rozwijanie systemu włączania społecznego osób z niepełnosprawnościami oraz rozbudowa systemu wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami, w tym rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami</p> <p>Rozbudowa istniejącego systemu wsparcia społecznego osób starszych w środowisku zamieszkania</p> <p>Wspieranie niesformalizowanych ruchów miejskich, poprzez m.in. zapraszanie do debat czy konsultacji</p> <p>Promowanie idei wolontariatu w różnych grupach społecznych</p>
1.2	Wysoka jakość życia mieszkańców urzeczywistniana przez wysoką (możliwie najwyższą) jakość usług publicznych i ich powszechną dostępność	<p>Kategoryzacja podstawowych usług publicznych i identyfikacja – przy udziale mieszkańców, Rad dzielnic i organizacji pozarządowych – w zakresie założonej 15-minutowej dostępności podstawowych usług publicznych w skali dzielnic i osiedli</p> <p>Likwidacja barier i zapewnienie zrównoważonego dostępu do usług publicznych mieszkańcom z grup zagrożonych wykluczeniem</p> <p>Tworzenie warunków dla równoważenia dostępu do usług publicznych w skali Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa</p> <p>Doskonalenie świadczenia usług publicznych</p>
1.3.	Wysoka dostępność i jakość projektów miasta z zakresu promocji i ochrony zdrowia, powszechność realizacji idei zdrowego i aktywnego życia oraz wysoka dostępność do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	<p>Promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców</p> <p>Kontynuacja i rozwój działań miasta z zakresu profilaktyki, promocji i ochrony zdrowia oraz edukacji zdrowotnej</p> <p>Promocja zdrowia psychicznego i zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych w tym obszarze</p> <p>Zwiększenie zakresu, dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych realizowanych w miejskich podmiotach leczniczych, w tym poprzez ich modernizację, przebudowę, rozbudowę i doposażenie</p> <p>Kontynuacja realizacji oraz wdrażanie nowych programów polityki zdrowotnej dla mieszkańców Krakowa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży oraz osób starszych</p> <p>Rozwój sportu i rekreacji</p> <p>Wprowadzenie kompleksowej edukacji sportowej</p> <p>Dalsza poprawa efektywności współpracy miasta z organizacjami</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>sportowymi</p> <p>Dalsze zwiększanie dostępności infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (w tym również dla osób z niepełnosprawnościami) tak, aby wszystkie szkoły gminne miały dostęp do zmodernizowanej infrastruktury sportowej w postaci boisk wyposażonych w nowoczesną, sztuczną nawierzchnię</p> <p>Rozwój miejskiej infrastruktury z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w tym poprzez kompleksową modernizację, rozbudowę, przebudowę i zakup wyposażenia oraz budowę żłobków lub zakup budynków/lokali z przeznaczeniem na prowadzenie żłobków.</p> <p>Zapewnienie możliwie równego dostępu mieszkańcom Krakowa do instytucjonalnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w tym poprzez dotowanie niepublicznych miejsc opieki na terenie Krakowa</p>
1.4	Wysoki poziom bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa w Krakowie	<p>Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w przestrzeniach miejskich, np. poprzez zapobieganie przestępczości przez kształtowanie bezpiecznych przestrzeni oraz poprawę oświetlenia miejskiego</p> <p>Zintensyfikowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży</p> <p>Integrowanie i koordynowanie działań w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego w Krakowie</p> <p>Promowanie Krakowa jako miasta przyjaznego, otwartego i bezpiecznego</p> <p>Ciągły rozwój systemu zarządzania kryzysowego</p> <p>Dążenie do „wizji 0” – zero ofiar śmiertelnych na drogach wśród pieszych i rowerzystów</p> <p>Podjęcie działań zabezpieczających Kraków na wypadek ataków terrorystycznych i incydentów wojennych</p>
1.5	Wspieranie wysokiego poziomu nauczania	<p>Stwarzanie warunków dla doskonalenia edukacji w mieście ukierunkowanej na uzyskanie najwyższego standardu edukacyjnego w Polsce, w tym poprzez zwiększanie bazy szkolno-przedszkolnej</p> <p>Uwzględnianie w procesie kształcenia postaw promujących kreatywność i wielokulturowość</p> <p>Wspieranie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb globalnego rynku pracy</p> <p>Wprowadzanie preferencyjnych form kształcenia postaw i kompetencji przedsiębiorczych wśród mieszkańców Krakowa</p> <p>Promowanie kształcenia ustawicznego (przez całe życie) jako naturalnego elementu ścieżki zawodowej mieszkańców Krakowa, sprzyjającego mobilności na rynku pracy oraz utrzymaniu jak</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>najdłużej aktywności zawodowej</p> <p>Promowanie kształcenia ustawicznego i zdobywania nowych kwalifikacji w środowiskach wrażliwych, w tym artystycznych</p> <p>Rozwijanie oferty możliwości kształcenia w językach obcych przez szkoły samorządowe oraz kształcenia języka i kultury polskiej dla cudzoziemców</p> <p>Stworzenie systemowych zasad współpracy szkół z organizacjami społecznymi. Otwartość na nieszablonowe działania edukacyjne i kulturalne</p> <p>Rozwój systemu edukacji włączającej</p> <p>Przeciwdziałanie dyskryminacji, hejtowi i mowie nienawiści na terenie przedszkoli i szkół</p>
1.6	Powszechność dostępu do lokali mieszkalnych	<p>Poprawa dostępu do mieszkań dla osób o dochodach uniemożliwiających nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach komercyjnych</p> <p>Dążenie do zapewnienia dostępności lokali i budynków będących w zasobie gminnym dla osób o szczególnych potrzebach</p> <p>Powiększenie zasobu nieruchomości z przeznaczeniem na mieszkania komunalne</p> <p>Zwiększenie możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na niskie dochody lub szczególnie trudną sytuację życiową</p> <p>Wdrożenie programów wsparcia dla wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych</p> <p>Poprawa warunków mieszkaniowych krakowian, stanu technicznego zasobów mieszkaniowych</p> <p>Rozbudowa niezbędnej infrastruktury technicznej towarzyszącej budownictwu mieszkaniowemu</p>
1.7	Wysoki poziom usług związanych z kulturą	<p>Wzmacnianie ekosystemu kultury sprzyjającego współpracy, stwarzającego dobre warunki do rozwoju talentów, wykorzystującego potencjał i energię miasta oraz jego mieszkańców, a także wzmacnianie i wspieranie rozwoju kadr kultury</p> <p>Rozwijanie i promowanie kluczowych produktów kulturowych (w tym instytucji kultury) oraz integrowanie działań różnych środowisk na rzecz wspólnego budowania marki „Kraków – miasto kultury”</p> <p>Tworzenie bogatej oferty programów wsparcia dla podmiotów sektora kultury</p> <p>Wspieranie lokalnych twórców i artystów; promocja ich twórczości w kraju i za granicą, tworzenie dogodnych warunków do rozwoju</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>i +pracy w Krakowie</p> <p>Upowszechnianie informacji o ofercie kulturalnej miasta (w tym spójna komunikacja ponadlokalna i międzynarodowa) oraz działania na rzecz rozwoju widowni i edukacji kulturowej</p> <p>Dbłość o ochronę, zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego – materialnego i niematerialnego, w tym poprzez wspieranie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz działania na rzecz zagrożonych środowisk życia kulturalnego (m.in. księgarnie, antykwariaty, galerie, kina studyjne, zakłady rzemieślnicze)</p> <p>Prowadzenie efektywnego zarządzania przestrzenią kulturową (w tym infrastrukturą kultury – zarówno istniejącą, jak i kluczowymi inwestycjami, m.in. Planeta Lem, Krakowskie Centrum Muzyki, siedziba główna Biblioteki Kraków na Wesolej, Muzeum Nowej Huty w dawnym kinie Światowid) oraz działania na rzecz kształtowania estetyki przestrzeni publicznej</p> <p>Aktywne wykorzystywanie członkostwa Krakowa w globalnej sieci miast kreatywnych UNESCO oraz w innych międzynarodowych sieciach współpracy w dziedzinie ochrony dóbr kultury, rozwoju marek kultury i kreatywności na rzecz budowania wizerunku „Krakowa – miasta kultury” oraz wzmacniania globalnego i lokalnego sektora kreatywnego przez współpracę i wymianę doświadczeń</p> <p>Zwiększenie wpływu kultury na gospodarkę (poprzez rozwój przemysłów kreatywnych, takich jak projektowanie, sztuka użytkowa, architektura, przemysł filmowy, przemysł wydawniczy, nowe media) oraz roli krakowskiej kultury w upowszechnianiu innowacyjnych rozwiązań systemowych implementujących nowe idee (w tym m.in. w zakresie transformacji klimatycznej, zrównoważonego rozwoju, polityki równościowej) i jej oddziaływania na uwarunkowania społeczno-ekonomiczne na poziomie lokalnym, metropolitalnym, krajowym i ponadnarodowym</p>
1.8	Silny sektor organizacji pozarządowych	<p>Rozwijanie struktur i mechanizmów współpracy z organizacjami pozarządowymi sprzyjających budowaniu ich potencjału instytucjonalnego, finansowego i ludzkiego oraz wpływu na polityki miejskie</p> <p>Identyfikowanie nowych obszarów i zlecanie zadań publicznych do realizacji organizacjom pozarządowym oraz stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych</p> <p>Wprowadzenie zasad i procedur, zgodnie z którymi organizacje pozarządowe uczestniczą w tworzeniu polityk, a nie tylko konsultują ich ostateczny kształt</p> <p>Rozwijanie potencjału organizacji pozarządowych poprzez rozwijanie systemu współpracy jako filozofii ich pracy</p> <p>Wspieranie działań mających na celu budowanie partnerstw</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		wewnątrz- i międzysektorowych

Źródło: opracowanie własne.

## **Cel strategiczny 2**

### **Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością**

Kryzys klimatyczny i systematyczne podnoszenie się średniej temperatury powierzchni Ziemi należą w obecnej dekadzie do kluczowych wyznaczników polityki funkcjonowania i rozwoju każdego miasta metropolitalnego. **Stąd konieczność sprostania wymogom miasta neutralnego klimatycznie i dbającego o środowisko.** Jest to tym ważniejsze, że obiektywne czynniki, jak położenie fizjograficzne Krakowa i znaczna liczba dni bezwietrznych, mają decydujący wpływ na jakość powietrza w mieście. Urzeczywistnienie celu wiąże się także z istnieniem współzależności zagadnień związanych ze stanem środowiska oraz rozwojem gospodarczym. Kraków jako druga po Warszawie polska metropolia, jest ważnym europejskim ośrodkiem życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Międzynarodowe powiązania, związane z silną pozycją sektora globalnych usług biznesowych w Krakowie, rozwinięty sektor turystyczny, przemysły kultury, a także wciąż obecna działalność przemysłowa, stanowią zróżnicowane środowisko życia gospodarczego, będące podstawą odporności ekonomicznej miasta. Należy podkreślić konieczność kontynuowania transformacji Krakowa w kierunku gospodarki cyrkularnej w sektorach biznesu oraz energii odnawialnej, a także w gospodarce komunalnej. Metropolitalna i silna gospodarczo pozycja miasta wymaga utrzymania wysokiego poziomu krakowskiego ośrodka naukowego. Ważnym czynnikiem będzie tutaj dalsze rozwijanie współpracy nauki, biznesu i administracji. Sprawny system mobilności miejskiej ma istotny wpływ zarówno na stan środowiska, jak i pozycję gospodarczą Krakowa. Należy więc dążyć do tego, by owa mobilność była zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i możliwie przyjazna środowisku życia mieszkańców. Realizacja opisywanego celu strategicznego warunkowana jest tworzeniem przestrzeni dla międzysektorowej współpracy opartej o kulturę kreatywności i innowacji, przy zaangażowaniu kompetencji przyszłości i wyobraźni.

#### **Cele operacyjne:**

- 2.1. Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną (SDG 8, 9, 11, 12, 13, 15)
- 2.2. Kraków – węzłem w sieci metropolii Polski, Europy i świata jako globalnie rozpoznawalna marka (SDG 8, 9)
- 2.3. Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej (SDG 8, 9, 11, 12)
- 2.4. Kraków – silnym europejskim ośrodkiem naukowym z rozwiniętymi formami współpracy nauki, biznesu i administracji (SDG 4)
- 2.5. Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność (SDG 9, SDG 11).

**Tabela 2. Cele operacyjne i kierunki działań dla celu strategicznego 2: „Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością”**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
2.1	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	<p>Budowanie potencjału instytucjonalnego samorządu do transformacji klimatycznej</p> <p>Zorganizowanie platformy współpracy ułatwiającej dekarbonizację sektora przemysłu i usług</p> <p>Miasto o cyrkularnym metabolizmie, w tym:                      – nowoczesna, samowystarczalna energetyka miejska,                      – gospodarka komunalna z rozwiniętą zielono-niebieską infrastrukturą i innymi technologiami sprzyjającymi środowisku</p> <p>Kontynuacja polityki antysmogowej w obszarze metropolitalnym, w tym dążenie do wymiany palenisk węglowych na ogrzewanie proekologiczne na obszarze gmin ościennych. Dalszy rozwój odnawialnych źródeł energii, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych oraz poprawa efektywności energetycznej budynków w obrębie samego miasta.</p> <p>Miasto z ekosystemem przyjaznym dla ludzi i innych organizmów żywych. Tworzenie nowych miejsc pracy bez nadmiernej eksploatacji środowiska</p> <p>Zwiększenie powierzchni lasów i zieleni miejskiej</p> <p>Stworzenie ośrodka do pomocy dzikim zwierzętom w Krakowie</p> <p>Stosowanie zasady tzw. zielonych zamówień publicznych przy planowaniu inwestycji, zakupów i usług</p> <p>Zrównoważone, zróżnicowane i sprzyjające włączeniu społecznemu budownictwo</p> <p>Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej, obejmującej system ciepłowniczy, rozproszoną generację energii elektrycznej, gospodarowanie wodami opadowymi, gospodarkę wodno-ściekową, system oświetlenia publicznego, gospodarowania odpadami i recyklingu</p> <p>Wykorzystanie w pierwszej kolejności rozwiązań naturalnych – zmapowanie i zabezpieczenie naturalnych rezerwuarów, w tym renaturyzacja rzek; w drugiej kolejności – realizacja sztucznych rozwiązań, jak: budowa zbiorników retencyjnych, suchych polderów zalewowych, ogrodów deszczowych, rowów retencyjnych, elementów zielono-niebieskiej infrastruktury zmniejszających odpływ wód do odbiorników i odbudowujących utraconą naturalną retencję</p> <p>Podjęcie działań adaptacyjnych do zachodzących zmian klimatycznych oraz zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak gwałtowne deszcze, wiatry, burze, susze, fale upałów i zimna, miejskie wyspy ciepła</p> <p>Podnoszenie świadomości klimatycznej wewnątrz struktur</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		organizacyjnych miasta oraz wśród mieszkańców i mieszkańek; miasto jako przestrzeń do dialogu i stworzenia społeczności wokół klimatu
2.2	Kraków – węzłem w sieci metropolii Polski, Europy i świata jako globalnie rozpoznawalna marka	<p data-bbox="624 360 1396 501">Wzmacnianie marki Krakowa jako europejskiej otwartej metropolii, wielowymiarowej i bogatej różnorodnością, a przy tym atrakcyjnej dla osób utalentowanych i tolerancyjnych, miasta światowego dziedzictwa kulturowego i prężnego ośrodka akademickiego</p> <p data-bbox="624 517 1396 658">Stwarzanie warunków dla lokowania w Krakowie prestiżowych instytucji o randze krajowej i międzynarodowej, społecznych, gospodarczych, naukowych i kulturalnych, a także siedzib dużych przedsiębiorstw</p> <p data-bbox="624 674 1396 723">Uczestnictwo Krakowa w organizacjach międzynarodowych</p> <p data-bbox="624 739 1396 880">Włączanie Krakowa w realizację wydarzeń o znaczeniu międzynarodowym, naukowym, kulturalnym, sportowym, a także angażowanie się m.in. w rozwój przemysłu, spotkań oraz różnych form turystyki miejskiej</p> <p data-bbox="624 896 1396 1014">Wspieranie rozwoju kluczowej infrastruktury lotniczej, kolejowej i drogowej, poprawiającej dostępność przestrzenną i włączającej Kraków w sieć powiązań krajowych i europejskich</p> <p data-bbox="624 1030 1396 1093">Angażowanie miasta w rozwój międzynarodowych połączeń lotniczych i kolejowych</p>
2.3	Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej	<p data-bbox="624 1120 1396 1238">Wspieranie rozwoju gospodarki bazującej na wiedzy w oparciu o konkurencyjne i innowacyjne przedsiębiorstwa, współpracujące z krakowskimi uczelniami i instytucjami naukowo-badawczymi</p> <p data-bbox="624 1254 1396 1373">Wspieranie firm świadczących wysoko wyspecjalizowane usługi dla biznesu, szczególnie usługi finansowe oraz związane z technologiami informacyjnymi (BPO, SSC, GBS)</p> <p data-bbox="624 1388 1396 1529">Wspieranie oddolnych inicjatyw środowiska biznesu oraz organizacji społecznych w sferze innowacji obejmujących: zielone produkty i usługi, zielone inwestycje, zielone sektory gospodarki, zielone zamówienia publiczne, zielone miejsca pracy</p> <p data-bbox="624 1545 1396 1619">Wspieranie lokalnych przedsiębiorców, a w szczególności firm z sektora MŚP</p> <p data-bbox="624 1635 1396 1753">Wsparcie eksperymentalnych instytucji i form prowadzenia działalności, jak np. spółdzielczości w obszarze energetyki, ekonomii społecznej itp.</p> <p data-bbox="624 1769 1396 1888">Tworzenie zintegrowanej w skali KOM oferty dla inwestorów biznesowych oraz inicjatorów przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych</p> <p data-bbox="624 1904 1396 1977">Wspieranie rozwoju nowoczesnego, tj. nie szkodzącego środowisku i innowacyjnego, sektora wytwórczego</p> <p data-bbox="624 1993 1396 2022">Rozwijanie zrównoważonej turystyki, uwzględniającej interes</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>mieszkańców terenów poddanych presji przyjezdnych</p> <p>Wprowadzenie systemu wsparcia dla startupów, opartego na współpracy z lokalnym środowiskiem przedsiębiorców</p> <p>Zwiększanie zaangażowania miasta w pozyskiwanie utalentowanych kadr o najwyższych kwalifikacjach i kompetencjach przyszłości</p> <p>Wspieranie zaangażowania krakowskiego ośrodka akademickiego w międzynarodowych sieciach współpracy oraz zwiększanie zainteresowania studentów zagranicznych nauką w Krakowie</p> <p>Wspieranie powstawania miejsc pracy dla osób z najwyższymi kompetencjami zawodowymi, w tym poprzez rozwój staży zawodowych</p> <p>Szersze udostępnianie nieruchomości miejskich i miejskich lokali użytkowych dla działań innowacyjnych, inkubacyjnych i akceleryacyjnych</p> <p>Rozwijanie sektora usług teleinformatycznych i sztucznej inteligencji, warunkujących wykorzystanie innowacyjnych i zaawansowanych technologii inteligentnego miasta</p> <p>Wspieranie tradycyjnych form działalności gospodarczej (rzemiosło, rolnictwo, handel targowiskowy), zachowujących lokalny klimat społeczny i poprawiających dostępność usług podstawowych; gospodarka opierająca się na normach pochodzących z tradycji kulturowej – rolnicy, ogrodnicy, rękodzielnicy; giełda spożywcza</p>
2.4	Kraków – silnym europejskim ośrodkiem naukowym z rozwiniętymi formami współpracy nauki, biznesu i administracji	<p>Wspieranie przez samorząd krakowskich uczelni poprzez politykę informacyjną (w ramach promocji miasta)</p> <p>Animowanie współpracy międzysektorowej pomiędzy środowiskiem nauki a biznesem i administracją</p> <p>Ścisła współpraca z uczelniami w zakresie możliwości odbywania praktyk, stażów i wolontariatu przez studentów kierunków związanych z technologiami czy zarządzaniem informacją</p> <p>Motywowanie osób ze środowiska studenckiego do osiedlania się w Krakowie poprzez miejską politykę stypendialną i mieszkaniową</p> <p>Współpraca ze środowiskiem nauki i sztuki przy monitorowaniu sytuacji w metropolii, formowaniu polityk miejskich, rozwiązywaniu nietypowych zagadnień zarządczych oraz podnoszeniu jakości kształcenia</p>
2.5	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Dalszy rozwój terytorialny i jakościowy systemów transportu publicznego: premetra, linii tramwajowych (w tym realizacja inwestycji o przebiegu obwodnicowym, łączących istniejące odcinki sieci w celu zwiększenia niezawodności) i autobusowych (w tym BRT i/lub wyznaczanie wydzielonych pasów autobusowych międzydzielnicowych wzdłuż najważniejszych ciągów komunikacyjnych). Integracja systemów transportowych



LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		z przyznaniem priorytetu dla transportu szynowego. Dalsze uprzywilejowanie komunikacji zbiorowej w ruchu miejskim oraz zapewnienie lepszej dostępności i odpowiedniej częstotliwości kursów komunikacji publicznej
		Dokończenie realizacji przyjętych rozwiązań dla transportu drogowego z naciskiem na integrację systemów poprzez węzły multimodalne (obejmujące parkingi Park & Ride, Bike & Ride). Koordynacja planowania i realizacji dróg rowerowych we współpracy z gminami na obszarze aglomeracyjnym (metropolitalnym/funkcjonalnym). Stosowanie zasad hierarchizacji drogowo-ulicznej
		Rozwój neutralnej dla środowiska mikromobilności, dróg dla rowerów, wynajmowanych rowerów i hulajnóg
		Zintensyfikowanie wykorzystania Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej
		Integracja biletów wszystkich środków transportu, w tym transportu kolejowego
		Dostosowanie infrastruktury w celu zapewnienia właściwych parametrów dla niechronionych uczestników ruchu drogowego, w tym osób ze szczególnymi potrzebami
		Wprowadzenie ograniczenia prędkości ruchu w obrębie III obwodnicy, w tym strefy „tempo 30 km/h” (obszary o dużym ruchu pieszych oraz na osiedlach mieszkaniowych)
		Ograniczenie międz dzielnicowego tranzytowego ruchu samochodowego wewnątrz III obwodnicy
		Podjęcie działań na rzecz uznania Miasta Krakowa za obszar o obniżonej emisji komunikacyjnej
		Dążenie do niezawodności systemu transportu publicznego w powiązaniu z wprowadzeniem priorytetyzacji transportu publicznego przed transportem indywidualnym
		Wspieranie elektromobilności w skali miasta i Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego
		Ograniczenie emisji hałasu poprzez kontynuację działań w zakresie: wyciszania torowisk tramwajowych, zakupu nowoczesnego taboru tramwajowego i autobusowego (w tym elektrycznego), stosowanie nawierzchni drogowych o ograniczonej emisji hałasu, ograniczanie dopuszczalnej prędkości ruchu samochodów i stosowanie ekranów akustycznych tylko w przypadku braku alternatywy
		Zapewnienie integralności miejskich dróg dla rowerów z drogami gmin ościennych

Źródło: opracowanie własne.

### Cel strategiczny 3

#### Kraków – nowocześnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego (SDG 16, 17)

Realizacja celu strategicznego 3 jest niezbędnym uzupełnieniem celów związanych z dobrostanem ludności oraz ambitnymi dążeniami w kwestiach klimatycznych i gospodarczych. **Głównym założeniem Krakowa w 2030 r. jest zapewnienie sprawności funkcjonowania administracji samorządowej przy poszerzaniu mechanizmów partycypacyjnych.** To właśnie w celu 3 urzeczywistnia się zapisana w misji strategicznej logika: krzewienie wartości – realizacja zadań publicznych – animowanie współpracy międzysektorowej – poprawa jakości życia w mieście. Efektywnie zarządzana metropolia obejmować musi procesy i procedury zarządcze, ale i gospodarkę przestrzenną, stanowiącą kanwę funkcjonowania miasta i środek pobudzania pożądanych zmian: środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Przestrzeń Krakowa jest zróżnicowana. Konieczne wydaje się wzmocnienie policentryczności struktury przestrzennej, by odciążać Śródmieście. Jednocześnie wymogiem czasów jest przesunięcie koncentracji procesów rozwojowych z terenów biologicznie czynnych na obszary wcześniej zabudowane. Takie rozumienie miasta zwarte jest dziś w Krakowie bardzo potrzebne.

#### Cele operacyjne:

3.1. Kraków efektywnie zarządzaną metropolią z wykorzystaniem mechanizmów partycypacyjnych oraz poszanowaniem potrzeb i praw człowieka (SDG 10)

3.2. Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”) (SDG 11,16, 17)

3.3. Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych (SDG 11)

**Tabela 3. Cele operacyjne i kierunki działań dla celu strategicznego 3: „Kraków – nowocześnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego”**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
3.1	Kraków efektywnie zarządzaną metropolią z wykorzystaniem mechanizmów partycypacyjnych oraz poszanowaniem potrzeb i praw człowieka	Ciągłe monitorowanie przez samorząd zjawisk i procesów zachodzących w mieście i KOM, połączone z cyklicznym systemem ewaluacji. Ułatwianie dostępu do danych o mieście i obszarze metropolitalnym i funkcjonalnym oraz podniesienie jakości udostępnianej informacji publicznej
		Udostępnianie danych miejskich w formule <i>open data</i> , wspierające możliwości badawcze sektora naukowego oraz stymulujące przedsiębiorczość w dziedzinie kreatywnego wykorzystania i analizy danych
		Kontynuacja wdrażania sprawnych i skutecznych procedur podejmowania decyzji w oparciu o monitoring i ocenę, a także partnerskie współzarządzanie miastem przy udziale mieszkańców oraz organizacji społecznych i gospodarczych

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>Doskonalenie formy obsługi mieszkańców przez jednostki organizacyjne Gminy Miejskiej Kraków, w tym e-usług</p> <p>Rozbudowa skutecznych mechanizmów konsultacji, pozwalających mieszkańcom oraz organizacjom pozarządowym na współkształtowanie na jak najwcześniejszym etapie („od założeń”) decyzji, programów i polityk miejskich</p> <p>Uwzględnienie perspektywy równościowej w zarządzaniu strategicznym</p> <p>Wykorzystanie mechanizmów wypracowanych w ramach realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), bazujących na doświadczeniach Stowarzyszenia „Metropolia Krakowska”, dla pogłębienia współpracy oraz jej rozszerzenia na kolejne gminy tworzące Krakowski Obszar Metropolitalny</p> <p>Wdrożenie spójnego systemu decyzyjnego w administracji samorządowej wynikającego z ASRK. Rozwój Zintegrowanego Systemu Zarządzania GMK z wykorzystaniem systemów informatycznych, w tym Systemu STRADOM</p> <p>Dywersyfikowanie źródeł finansowania działalności i rozwoju jednostek administracji samorządowej (w tym intensyfikowanie pozyskiwania funduszy pozabudżetowych)</p> <p>Równoważenie budżetu miasta</p> <p>Stosowanie zasady tzw. zielonych zamówień publicznych przy planowaniu inwestycji i zakupów</p> <p>Rozwijanie i integrowanie systemów ICT (technologie informacyjno-telekomunikacyjne) w ramach jednorodnego systemu informatycznego GMK, obejmującego gminne jednostki wraz z komunalnymi osobami prawnymi w zakresie dostępu do informacji i usług, w tym systemów informacji przestrzennej (GIS), budowania i rozwoju Gminnego Serwisu Informacyjnego (ekstranet) oraz Serwisu Informacyjnego UMK (Intranet)</p> <p>Tworzenie wielosektorowych miejskich zespołów zadaniowych z udziałem przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego, gospodarczego i obywatelskiego</p> <p>Wzmacnianie potencjału pracowników administracji samorządowej oraz budowanie pozytywnego wizerunku i zaufania wobec tej administracji</p>
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	<p>Wykorzystanie dostępnych instrumentów polityki przestrzennej państwa do zapewnienia ładu przestrzennego i efektywności struktury funkcjonalno-przestrzennej. Włączająca przestrzeń miasta „dla ośmio- i osiemdziesięciolatek”</p> <p>Przywracanie przestrzeni publicznych mieszkańcom poprzez ograniczenie dostępu samochodów osobowych do centrum miasta</p>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		– rozwijanie w zamian efektywnego i przyjaznego środowisku systemu transportu zbiorowego
		Stworzenie lub/i wzmocnienie systemu przestrzeni publicznych w oddalonych od centrum dzielnicach w powiązaniu z obiektami dziedzictwa materialnego i terenami zielonymi. Pozyskanie nowych terenów dla przestrzeni publicznych
		Zachowanie specyfiki dzielnic i osiedli w oparciu o dziedzictwo materialne i niematerialne oraz powiązania funkcjonalne. Przeciwdziałanie nadmiernej komercjalizacji przestrzeni publicznych; stymulowanie na tych terenach, szczególnie na placach, powstawania atrakcyjnych miejsc spotkań, wypoczynku i rekreacji, dostępnych nie tylko dla użytkowników obiektów komercyjnych
		Zachowanie kontroli nad nadmierną urbanizacją i efektem eksurbanizacji. Prawidłowe i racjonalne bilansowanie terenów przewidzianych do urbanizacji. Przeciwdziałanie traceniu naturalnej retencji w wyniku postępującego uszczelniania powierzchni zlewni
		„Otwarcie” miasta na Wisłę – uczynienie z systemu rzecznoego w Krakowie osi kompozycyjnej miasta
		Poprawa zagospodarowania istniejących terenów zieleni oraz zwiększenie powierzchni nowych ogólnodostępnych terenów zielonych na obszarze miasta. Łączenie rozproszonych elementów zieleni w zintegrowany system oraz projektowanie terenów zieleni przyulicznej wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Tworzenie i ochrona parków rzecznych
		Wyznaczenie obszarów zalewowych i wykluczenie ich z zabudowy lub narzucenie zabudowy nie kolidującej z okresowym podtapianiem
		Uporządkowanie stanu technicznego i stanu prawnego komunalnego systemu odwodnieniowego
		Projektowanie zielonych przestrzeni w otoczeniu zabudowy miejskiej oraz wewnątrz osiedli i w centrum miasta („parki kieszonkowe”, podwórka, skwery)
		Renaturyzacja dopływów Wisły
		Uspójnienie polityki przestrzennej, gospodarczej i transportowej z otaczającymi gminami tworzącymi SMK: KOM, MOF.
		Stosowanie tzw. projektowania uniwersalnego, tj. bez barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, wykluczających osoby z niepełnosprawnością ruchową, osoby ociemniałe, niewidome i słabowidzące
		Konsekwentna realizacja „uchwały krajobrazowej”, w tym skuteczne zwalczanie nielegalnych reklam i graffiti

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
3.3	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	<p data-bbox="624 264 1364 360">Nadanie w kolejności opracowania planów miejscowych priorytetu dla przygotowania wtórnego wykorzystania zdegradowanych lub opuszczonych terenów</p> <p data-bbox="624 383 1222 421">Regeneracja obszarów kryzysowych i zdegradowanych</p> <p data-bbox="624 450 1321 510">Kontynuacja rewitalizacji podwórek Nowej Huty we współpracy z mieszkańcami</p>

Źródło: opracowanie własne.

## Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Prezentowany w Strategii Rozwoju Krakowa 2030 katalog wskaźników będzie służył pomiarowi osiągnięcia oczekiwanych rezultatów interwencji, a tym samym postępu w realizacji wytyczonych w tym dokumencie celów rozwojowych miasta. Wskaźniki dotyczą najważniejszych ujętych w Strategii zagadnień, zarówno wynikających bezpośrednio z działań administracji samorządowej, jak również tych, które są od niej niezależne. Pełnią one funkcję miar sukcesu na drodze do urzeczywistnienia założonych w Strategii rezultatów zaplanowanej i systematycznie wdrażanej interwencji podejmowanej zarówno przez samorząd miasta, jak i partnerów społecznych, gospodarczych oraz publicznych.

Wybrano przede wszystkim wskaźniki rezultatu i oddziaływania, aby poznać stopień osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych. Katalog jest zbiorem otwartym i może ulegać modyfikacji (uzupełnianie, zmiana lub rezygnacja z danego wskaźnika).

Jednym z podstawowych kryteriów doboru wskaźników jest dostępność danych, od czego zależy możliwość regularnego mierzenia ich wartości według stałej metodyki. Oznacza to, że wybrany katalog wskaźników opiera się na aktualnie istniejących źródłach informacji (m.in. statystyce publicznej, działalności sprawozdawczej miasta czy regularnie prowadzonych badaniach społecznych).

Aby móc porównać zachodzące zmiany na przestrzeni wielu lat, wybrano wskaźniki, w przypadku których możliwe jest zapewnienie stałej dostępności danych na obecnym etapie opracowania Planu strategicznego. Jednak pełna ocena stopnia osiągnięcia celów strategicznych wymagać będzie wskaźników opartych na nowych źródłach danych, których identyfikacja wymaga czasu. Dotyczy to m.in. wskaźników adaptacji do zmian klimatu, emisji gazów cieplarnianych, dostępu usług, transportu publicznego i mobilności. Dlatego też w przypadku pojawienia się nowych zasobów informacyjnych, wskaźniki mogą zostać w przyszłości uzupełnione bądź zmodyfikowane tak, aby w sposób możliwie najbardziej precyzyjny mierzyć skuteczność działań podejmowanych na podstawie zapisów Strategii.

Ocena stopnia realizacji celów SRK 2030 możliwa będzie dzięki algorytmowi oceny stopnia osiągnięcia wartości wskaźników powiązanych z celami operacyjnymi i strategicznymi. Dla każdego wskaźnika określona zostanie wartość bazowa oraz tzw. wartość znakomita – której osiągnięcie planowane jest w odpowiedniej dla danego celu perspektywie czasowej: 2030 r., 2040 r. lub 2050 r. Algorytm oceny stopnia realizacji celów mierzy postęp wartości aktualnej w odniesieniu do wartości znakomitej, z uwzględnieniem wartości bazowej. Ocena każdego wskaźnika przyjmuje wartości od 0 do 2, gdzie 2 oznacza osiągnięcie wartości znakomitej. Algorytm oceny obliczany jest w Systemie STRADOM na kilku poziomach – pojedynczego wskaźnika, grupy wskaźników przypisanych do każdego celu operacyjnego, na poziomie celów strategicznych oraz łącznie dla oceny stopnia realizacji całej Strategii. System umożliwia także określanie różnych wag dla poszczególnych wskaźników.

Tabela 4. Rezultaty i wskaźniki działań planowanych w ASRK dla celu 1

<b>Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury</b>	
<b>Oczekiwane rezultaty:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>· <i>Zwiększenie zaangażowania oraz wpływu mieszkańców na sprawy miasta i dzielnicy;</i></li> <li>· <i>Wzmocnienie postaw społecznych i obywatelskich – budowa otwartej, włączającej, dumnej, różnorodnej i kreatywnej społeczności lokalnej;</i></li> <li>· <i>Większa skuteczność systemu wsparcia osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem;</i></li> <li>· <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych;</i></li> <li>· <i>Zwiększenie świadomości krakowian w zakresie dbania o własne zdrowie i zdrowego stylu życia;</i></li> <li>· <i>Wzrost jakości i dostępności projektów miasta z zakresu promocji i ochrony zdrowia;</i></li> <li>· <i>Większa aktywność fizyczna krakowian;</i></li> <li>· <i>Zwiększenie dostępności do instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3;</i></li> <li>· <i>Poprawa poczucia oraz stanu bezpieczeństwa w mieście oraz w poszczególnych dzielnicach;</i></li> <li>· <i>Wysoki poziom nauczania, dostosowany do potrzeb i wyzwań przyszłości;</i></li> <li>· <i>Zwiększenie zasobu dostępnych cenowo mieszkań o odpowiednim standardzie;</i></li> <li>· <i>(Naj)wyższy poziom usług związanych z kulturą;</i></li> <li>· <i>Większe zaangażowanie krakowskich organizacji pozarządowych w sprawy miasta</i></li> </ul>

<b>Cel operacyjny</b>	<b>Wskaźnik</b>	<b>Stan aktualny (rok)</b>	<b>Pożądany stan docelowy (rok)</b>	<b>Źródło danych</b>
<b>1.1. Silna, spójna społecznie i wielokulturowa wspólnota samorządowa</b>	Aktywność mieszkańców w głosowaniu na projekty w ramach budżetu obywatelskiego	6% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Liczba Klubów Rodziców	46 (2022)	Trend wzrostowy (co najmniej 1 klub w każdej dzielnicy)	<i>Dane własne GMK</i>
	Liczba Centrów Aktywności Seniora	51 (2022)	ok. 70 (2030)	Dane własne GMK

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
	Skala interwencji w ramach zadań pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Kraków	3,9% (2022)	Utrzymanie lub trend spadkowy	Dane własne GMK
	Poziom zadowolenia z życia w Krakowie	90% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Poziom poczucia przywiązania krakowian do dzielnicy zamieszkania	79% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Poziom zaufania społecznego wśród krakowian	19% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
<b>1.2. Wysoka jakość życia mieszkańców urzeczywistniana przez wysoką (możliwie najwyższą) jakość usług publicznych i ich powszechną dostępność</b>	Odsetek krakowian z dostępem do żłobka w odległości 500 m od miejsca zamieszkania	65,75% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Odsetek krakowian z dostępem do placówki podstawowej opieki zdrowotnej w odległości nie większej niż 1000 m od miejsca zamieszkania	87,11% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Liczba mieszkańców Krakowa przypadających na jednego lekarza POZ	820 (2022)	Trend spadkowy	GUS, Ministerstwo zdrowia
	Odsetek krakowian z dostępem do szkoły podstawowej w odległości nie większej niż 750 m od miejsca zamieszkania	76,30% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK



Cel operacyjny	Wskaźnik		Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych	
	Odsetek krakowian z dostępem do przedszkola w odległości nie większej niż 500 m od miejsca zamieszkania		67,08% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK	
	Odsetek krakowian z dostępem do publicznych terenów zieleni ogółem w odległości nie większej niż 300 m od miejsca zamieszkania		60,21% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK	
	Odsetek krakowian z dostępem do placówek kultury w odległości 1000 m od miejsca zamieszkania		83,69% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK	
	Odsetek krakowian z dostępem do obiektów infrastruktury sportowej w odległości nie większej niż 1000 m od miejsca zamieszkania		90,69% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK	
	Zadowolenie z funkcjonowania okolicy miejsca zamieszkania – usługi konsumenckie		82% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski	
	Zadowolenie z funkcjonowania okolicy miejsca zamieszkania – usługi miejskie		73% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski	
	Odsetek krakowian z dostępem do przystanku	tramwajowego lub autobusowego w odległości nie większej niż 400 m	od miejsca zamieszkania	85,8% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
		kolejowego obsługującego SKA w odległości nie większej niż 1000 m		14,42% (2023)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
<b>1.3. Wysoka dostępność i jakość projektów miasta z zakresu promocji i ochrony zdrowia, powszechność realizacji idei zdrowego i aktywnego życia oraz wysoka dostępność do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3</b>	Przeciętne dalsze trwanie życia dla kobiet (w wieku 0)	81,8 lat (2021)	Trend wzrostowy	GUS
	Przeciętne dalsze trwanie życia dla mężczyzn (w wieku 0)	74,8 (2021)	Trend wzrostowy	GUS
	Liczba zgonów związanych z chorobami cywilizacyjnymi w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców (choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu oddechowego)	827,7 (2021)	Trend spadkowy	GUS
	Dostosowanie infrastruktury miejskich podmiotów leczniczych do przepisów prawa	100% (2021)	Utrzymanie poziomu	Dane własne GMK
	Odsetek mieszkańców uprawiających sport regularnie, przynajmniej raz w tygodniu	35% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Zapewnienie instytucjonalnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	48% (2022)	Trend wzrostowy	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
<b>1.4. Wysoki poziom bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa w Krakowie</b>	Poziom poczucia bezpieczeństwa w Krakowie	75,7% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Liczba przestępstw stwierdzonych na 100 tys. mieszkańców	2 694,2 (2022)	Trend spadkowy	Policja
	Liczba zabitych i rannych w wypadkach i kolizjach w stosunku do ogólnej liczby wypadków i kolizji	0,092 osób (2022)	Trend spadkowy	Policja
	Poziom zaufania do	Policji	70% (2022)	Trend wzrostowy

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
				Barometr Krakowski
	Straży Miejskiej	52% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
<b>1.5. Wspieranie wysokiego poziomu nauczania</b>	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających jakość edukacji dzieci i młodzieży w Krakowie	72% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu podstawowym z matematyki	67% (2022)	Trend wzrostowy	OKE Kraków
	Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu podstawowym z języka polskiego	59% (2022)	Trend wzrostowy	OKE Kraków
	Odsetek uczniów przystępujących do egzaminów maturalnych w stopniu rozszerzonym z matematyki	38% (2022)	Trend wzrostowy	OKE Kraków
	Odsetek uczniów przystępujących do egzaminów maturalnych w stopniu rozszerzonym z języka angielskiego	80% (2022)	Trend wzrostowy	OKE Kraków
	Odsetek dorosłych mieszkańców Krakowa (w wieku 25–64 lata) uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu	10,6% (2020)	Trend wzrostowy	GUS
<b>1.6. Powszechność dostępu do lokali mieszkalnych</b>	Liczba mieszkań do zasiedlenia w danym roku przeznaczona dla osób o niskich dochodach lub szczególnych potrzebach	454 (2022)	Utrzymanie poziomu lub trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	31,5 m <sup>2</sup> (2021)	Trend wzrostowy	GUS

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
<b>1.7. Wysoki poziom usług związanych z kulturą</b>	Liczba podmiotów w sekcji PKD Kultura, rozrywka i rekreacja	2 982 (2022)	Trend wzrostowy	GUS
	Liczba uczestników imprez artystyczno-rozrywkowych o charakterze masowym	616 554 (2022)	Utrzymanie poziomu lub trend wzrostowy	GUS
	Liczba absolwentów kierunków kreatywnych na krakowskich uczelniach	3 645 (2021)	Trend wzrostowy	GUS
	Odsetek mieszkańców korzystających z usług kulturalnych	62% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Czytelnicy i użytkownicy bibliotek miejskich w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	734,7 (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Zadowolenie mieszkańców z dostępnej oferty kulturalnej	75% (2022)	Utrzymanie poziomu lub trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
<b>1.8. Silny sektor organizacji pozarządowych</b>	Liczba organizacji pozarządowych działających w Krakowie	6820 (2022)	Utrzymanie poziomu lub trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Udział w wydatkach budżetu miasta środków finansowych na zadania publiczne zlecane krakowskim organizacjom pozarządowym	1,34 % (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5. Rezultaty i wskaźniki działań planowanych w ASRK dla celu 2

<b>Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością</b>	
<b>Oczekiwane rezultaty:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>· Spadek emisji gazów cieplarnianych o 55% do 2030 r.;</li> <li>· Poprawa efektywności energetycznej budynków, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do 40% do 2030 r.;</li> <li>· Poprawa efektywności gospodarowania odpadami komunalnymi oraz rozwój gospodarki cyrkularnej, zwiększenie poziomu recyklingu do 60% do 2030 r.;</li> <li>· Miasto z rozwiniętą zielono-niebieską infrastrukturą i innymi technologiami sprzyjającymi środowisku</li> <li>· Większa świadomość ekologiczna mieszkańców i przedsiębiorców;</li> <li>· Włączenie mieszkańców i przedsiębiorców w działania prowadzące do neutralności klimatycznej miasta;</li> <li>· Ugruntowanie metropolitalnej pozycji Krakowa;</li> <li>· Ugruntowana wiarygodność dzięki działaniom własnym samorządu;</li> <li>· Zdywersyfikowany i odporny miejski system gospodarczy;</li> <li>· Większa konkurencyjność krakowskiego ośrodka naukowego dzięki intensywnej współpracy z biznesem i administracją;</li> <li>· Lepsza organizacja komunikacji publicznej;</li> <li>· Większa popularność mikromobilności wśród krakowian;</li> <li>· Wysoki poziom zintegrowania różnych form mobilności;</li> <li>· Intensyfikacja międzysektorowej współpracy opartej o kulturę kreatywności i innowacji</li> </ul>

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
<b>2.1. Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną</b>	Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego poziomu stężeń dobowych pyłu zawieszonego PM10 w ciągu roku	39 (2022)	Poniżej 35 dni (2030)	WIOŚ
	Emisja gazów cieplarnianych w Gminie Miejskiej Kraków – działalność miasta („City-induced framework”)	5 344 632 Mg CO <sub>2</sub> -eq/rok (2021)	Trend spadkowy	Global Protocol for Community-Scale Greenhouse Gas

Cel operacyjny	Wskaźnik		Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
					Inventories (GPC)
	Emisja gazów cieplarnianych w Gminie Miejskiej Kraków („Scopes framework”)	zakres 1 terytorialny - obejmujący emisje powstające w miejscu wykorzystania paliw kopalnych lub przetwarzania odpadów (emisje bezpośrednie)	3 482 516 Mg CO <sub>2</sub> -eq/rok (2021)	Trend spadkowy	Global Protocol for Community-Scale Greenhouse Gas Inventories (GPC)
		zakres 2 - obejmujący emisje związane z wykorzystaniem na terenie miasta energii elektrycznej i energii cieplnej (emisje pośrednie), pobranych z systemów sieciowych	3 455 631 Mg CO <sub>2</sub> -eq/rok (2021)	Trend spadkowy	Global Protocol for Community-Scale Greenhouse Gas Inventories (GPC)
		zakres 3 - obejmujący emisje związane ze stratami energii przekazywanych systemami sieciowymi (emisje pośrednie) oraz emisje będące konsekwencją działalności miasta, ale występujące poza jego granicami, np. część podróży, przetwarzanie odpadów (emisje	254 238 Mg CO <sub>2</sub> -eq/rok (2021)	Trend spadkowy	Global Protocol for Community-Scale Greenhouse Gas Inventories (GPC)

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
		bezpośrednie)		
	Udział energii elektrycznej wyprodukowanej z odnawialnych źródeł energii w ogólnej ilości energii elektrycznej zużytej w gminnych budynkach użyteczności publicznej	0,39% 2021	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych	27,15% (2022)	do 60% (2030)	Dane własne GMK
	Powierzchnia lasów w stosunku do powierzchni miasta	4,81% (2022)	8% (2040)	Dane własne GMK
	Liczba parków miejskich, w tym kieszonkowych	102 (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Pojemność obiektów utworzonych w ramach mikroretencji i małej retencji wodnej	7 177,035 m <sup>3</sup> (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
<b>2.2. Kraków – węzłem w sieci metropolii Polski, Europy i świata jako globalnie rozpoznawalna marka</b>	Saldo migracji na pobyt stały ludności Krakowa	1 886 osób (2022)	Utrzymanie lub trend wzrostowy	GUS
	Saldo migracji na pobyt stały ludności w powiatach krakowskim i wielickim	4241 osoby (2022)	Utrzymanie lub trend wzrostowy	GUS
	Liczba wydarzeń typu MICE powyżej 1000 uczestników stacjonarnych	112 (2022)	Trend wzrostowy	Raport Branża spotkań w Krakowie
	Liczba pasażerów obsługiwanych przez MPL Kraków-Balice	7 394 176 osób (2022)	Trend wzrostowy	MPL Kraków-Balice

<b>Cel operacyjny</b>	<b>Wskaźnik</b>	<b>Stan aktualny (rok)</b>	<b>Pożądany stan docelowy (rok)</b>	<b>Źródło danych</b>
<b>2.3. Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej</b>	Skumulowana powierzchnia biurowa na wynajem w Krakowie	1 708 000 m <sup>2</sup> (2022)	Trend wzrostowy	Polska MARKET INSIGHTS: Raport roczny
	Zatrudnienie w sektorze usług	82,68% (2021)	87,0% (2030)	GUS
	Udział studentów zagranicznych w ogólnej liczbie studentów	6,26% (2021)	Trend wzrostowy	GUS
	Nowe podmioty gospodarcze z sekcji PKD J-N	7682 (2022)	Trend wzrostowy	GUS
	Nasylenie rynku lokalnego podmiotami gospodarki (liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców)	210 (2022)	Utrzymanie poziomu lub trend wzrostowy	GUS
<b>2.4. Kraków – silnym europejskim ośrodkiem naukowym z rozwiniętymi formami współpracy nauki, biznesu i administracji</b>	Pozycja najlepszej krakowskiej uczelni w rankingu „Perspektyw”	2 miejsce (2022)	1 miejsce w kraju (2030)	Ranking „Perspektywy”
	Liczba absolwentów studiów na wybranych kierunkach technicznych	6273 (2021)	Trend wzrostowy	GUS
<b>2.5. Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność</b>	Udział transportu zbiorowego w podziale zadań przewozowych	35% (2022)	Przedział 38–42% (2030)	Dane własne GMK
	Odsetek krakowian zadowolonych z funkcjonowania komunikacji miejskiej	82% (2022)	Utrzymanie poziomu lub trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Udział transportu rowerowego w podziale zadań przewozowych	7% (2022)	Przedział 13–17% (2030)	Dane własne GMK
	Udział wykorzystania urządzeń transportu osobistego w podziale zadań przewozowych	5% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK



Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych	
	Odsetek mieszkańców z dobrym lub wystarczającym dostępem do centrum na rowerze w oparciu o metodykę Studium Podstawowych Tras Rowerowych	56% (2019)	83% (2030)	Dane własne GMK	
	Liczba pasażerów ruchu kolejowego (Szybka Kolej Aglomeracyjna)	7,05 mln osób (2022)	Trend wzrostowy	Koleje Małopolskie	
	Liczba miejsc postojowych na parkingach typu „Parkuj i Jedź” dla	samochodów	719 (2021)	4 070 (2030)	Dane własne GMK
		rowerów	196 (2021)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK

Źródło: opracowanie własne.

**Tabela 6. Rezultaty i wskaźniki działań planowanych w ASRK dla celu 3**

<b>Kraków – nowocześnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego</b>	
<b>Oczekiwane rezultaty:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>· Wysoki poziom skuteczności miejskich i metropolitalnych polityk rozwojowych;</li> <li>· Skuteczny system monitorowania i ewaluacji polityk publicznych;</li> <li>· Urzeczywistnienie koncepcji miasta inteligentnego;</li> <li>· Intensywna współpraca metropolitalna;</li> <li>· Policentryczna struktura funkcjonalno-przestrzenna Krakowa;</li> <li>· Zwiększenie jakości oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznych dostępnych we wszystkich dzielnicach Krakowa;</li> <li>· Większa dostępność terenów zieleni w poszczególnych dzielnicach miasta;</li> <li>· Likwidacja barier architektonicznych i przestrzennych ograniczających mikromobilność mieszkańców, zwłaszcza osób o szczególnych potrzebach;</li> <li>· Przywrócone do życia obszary dotychczas pogrążone w kryzysie</li> </ul>

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
<b>3.1. Kraków efektywnie zarządzaną metropolią z wykorzystaniem mechanizmów partycypacyjnych oraz poszanowaniem potrzeb i praw człowieka</b>	Wskaźnik satysfakcji klienta zewnętrznego	4,47% (2022)	Co najmniej 4.0	Dane własne GMK[ Poziom satysfakcji klienta UMK]
	Liczba e-usług publicznych	157 (2022)	Trend wzrostowy	<i>Dane własne GMK</i>
	Odsetek krakowian skłonnych do załatwiania spraw w Urzędzie Miasta Krakowa w formie elektronicznej	68% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Zadowolenie krakowian z jakości funkcjonowania administracji w mieście	58% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Zadowolenie mieszkańców z możliwości wpływania na władze miasta	40% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Liczba zrealizowanych przez Kraków projektów współfinansowanych ze środków perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027 w ramach wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych	0 (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK
	Rating Krakowa	A- (2022)	Najwyższa możliwa w kraju (2030)	Agencja ratingowa
	Poziom długu publicznego	64,98% (2022)	Trend spadkowy	Dane własne GMK
	Odsetek krakowian zamieszkujących w obrębie „Miasta Bliskiego” (Miasta 15-minutowego)	Stan aktualny zostanie określony	Trend wzrostowy	Dane własne GMK

Cel operacyjny	Wskaźnik	Stan aktualny (rok)	Pożądany stan docelowy (rok)	Źródło danych
<b>3.2. Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)</b>		na etapie prac nad planem ogólnym		
	Odsetek powierzchni Krakowa pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	75,6% (2022)	95% (2030)	Dane własne GMK
	Odsetek krakowian zadowolonych z jakości zieleni w okolicy ich miejsca zamieszkania	79% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Odsetek krakowian zadowolonych ze stanu infrastruktury chodnikowej w mieście	77% (2022)	Trend wzrostowy	Dane własne GMK - Barometr Krakowski
	Odsetek krakowian pozytywnie oceniających estetykę okolicy ich zamieszkania	89% (2022)	Trend wzrostowy	Barometr Krakowski
<b>3.3. Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych</b>	Procentowy udział terenów znajdujących się w obszarze strategicznym OSI Płaszów - Rybitwy albo Nowa Huta 2.0, posiadających aktualne ustalenia planistyczne, zgodne z wytycznymi przyszłego planu ogólnego dla Krakowa	Stan aktualny zostanie określony na etapie prac nad planem ogólnym	100% (2030)	Dane własne GMK

Źródło: opracowanie własne.

## Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest relatywnie nowym elementem strategii rozwoju lokalnego, wynikającym ze zmian wprowadzonych w ustawie o samorządzie gminnym w 2020 r. (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95 z późn. zm.). Aktualizacja SRK 2030 uwzględniać musi potrzebę integracji planowania społeczno-gospodarczego z planowaniem przestrzennym. W konsekwencji w ASRK programowany jest rozwój, który uwzględnia sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenną i polityczno-instytucjonalną. Aktualizując Strategię, dążono do koordynacji przestrzennej planowanych działań przy uwzględnieniu zagadnień środowiskowych i ładu przestrzennego. Przedstawiony poniżej model struktury funkcjonalno-przestrzennej obrazuje zatem, w jaki sposób założenia dotyczące wizji, misji i celów strategicznych odzwierciedlone zostały w przestrzeni miasta. Przedstawiony poniżej przestrzenny wymiar ASRK powstał dzięki współpracy specjalistów od planowania strategicznego z planistami przestrzennymi i urbanistami, uwzględniono w nim także sugestie pojawiające się w trakcie warsztatów konsultacyjnych i partycypacyjnych.

Procesy rozwoju i funkcjonowania miast w różnym stopniu uzależnione są od ich lokalizacji w przestrzeni. Dlatego też w poniższej propozycji skoncentrowano się na tych elementach, które odzwierciedlają cele strategiczne i operacyjne, a przy tym umożliwiają uzyskanie zamierzonych w ASRK rezultatów.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla każdego celu strategicznego formułuje opisowo determinanty kształtowania przestrzeni miasta oraz przedstawia mapy odzwierciedlające zakładane procesy zmian. Model jest spójny z ustaleniami dotyczącymi terytorializacji polityki rozwoju, opisanymi poniżej w rozdziałach: „Obszary Strategicznej Interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań” oraz „Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla miasta Krakowa wraz z zakresem planowanych działań”.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej znajdzie swoje odzwierciedlenie w dokumencie określającym politykę przestrzenną gminy. Na obecnym etapie dokumentem tym jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Krakowa (SUiKZP). W celu zapewnienia spójności pomiędzy Studium a Strategią prace nad oboma dokumentami były prowadzone równolegle. Jednakże 24 września 2023 r. weszła w życie Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1688), na mocy której w miejsce SUiKZP wprowadza się nowe narzędzie planistyczne określające politykę przestrzenną - plan ogólny (PO). Ustalenia planu ogólnego będą budowane i kształtowane z uwzględnieniem zapisów Strategii Rozwoju Krakowa.

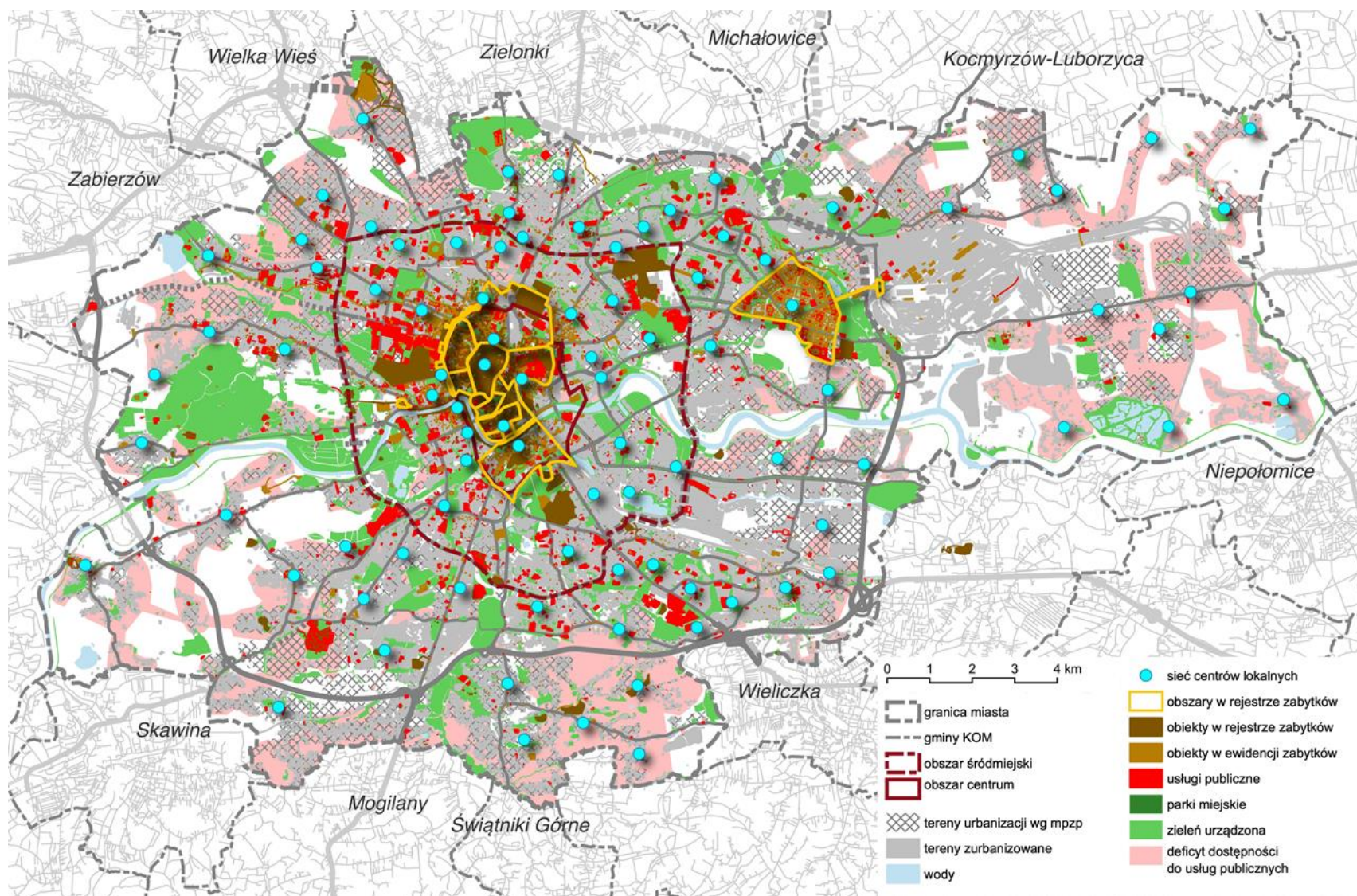
## Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla celu strategicznego 1

Dla **celu strategicznego 1** „Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury”, przyjmuje się następujące główne wytyczne kształtowania zagospodarowania przestrzennego miasta:

- przeciwdziałanie depopulacji w strefie miejskiej poprzez wzrost ilościowy, jakościowy oraz poprawę dostępności usług podstawowych;
- opracowanie i wdrożenie ilościowych, jakościowych i przestrzennych standardów dostępności do usług publicznych i zieleni miejskiej, dostosowanych do lokalnych potrzeb, z założeniem zróżnicowania dla strefy miejskiej i podmiejskiej (obszarów peryferyjnych położonych w granicach miasta);
- rozwój sieci centrów lokalnych jako elementów systemu zarządzania dostępnością usług publicznych. Centra te powinny stanowić podstawowy czynnik kształtujący tożsamość lokalną, w relacji do materialnego i niematerialnego dziedzictwa dzielnic i osiedli Krakowa;
- wykorzystanie potencjału lokalnych mikro- i małych przedsiębiorstw oraz podmiotów trzeciego sektora w kreowaniu centrów lokalnych;
- uwzględnienie wzrostu liczby mieszkańców Krakowa w perspektywie kolejnych dekad, co wymaga zapewnienia w Studium odpowiedniej powierzchni terenów mieszkaniowych o oczekiwanym przez mieszkańców standardzie i dostępności do usług komunalnych i społecznych.

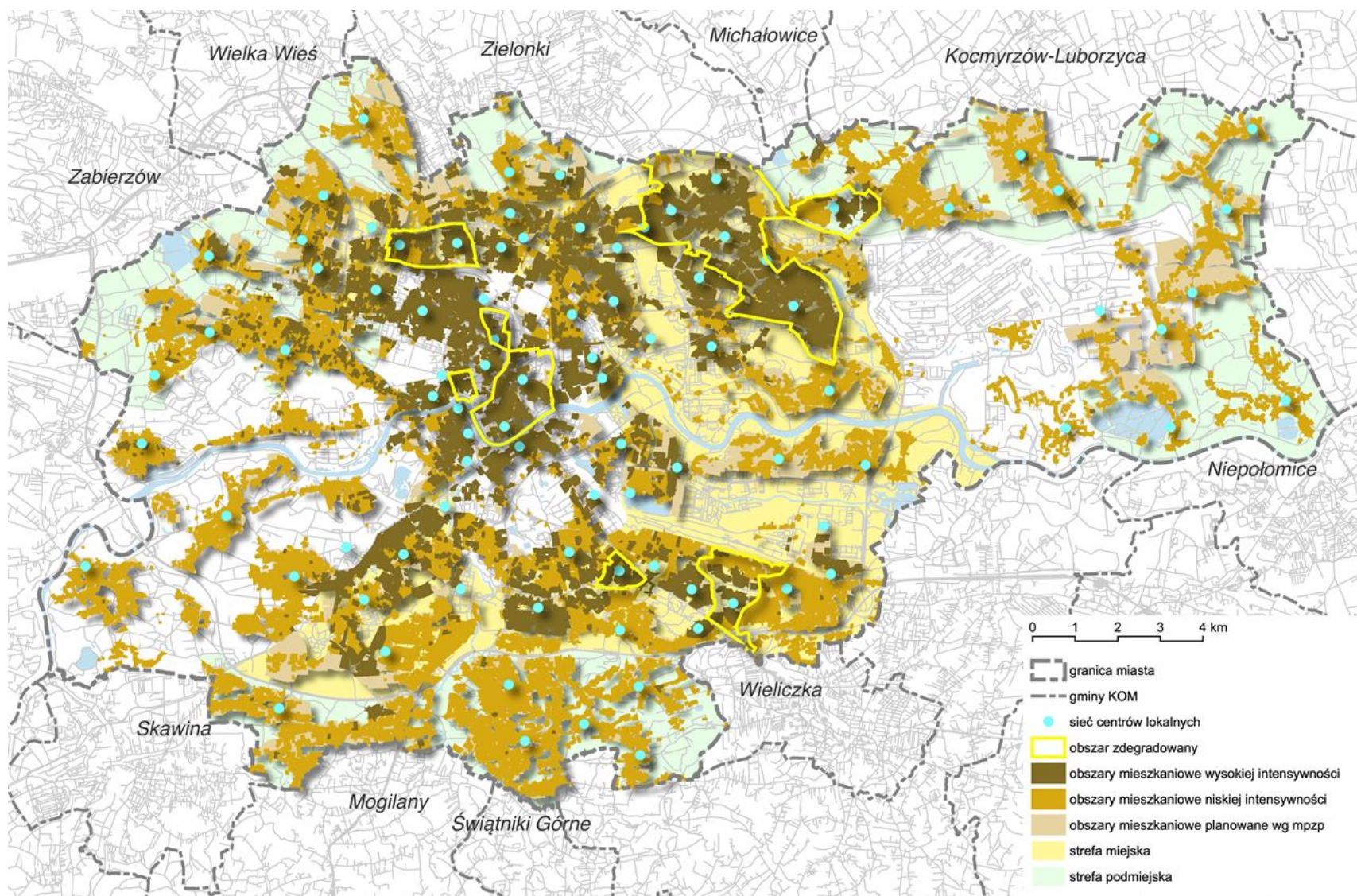
Powyższe wytyczne przedstawiono graficznie na rysunkach 5, 6 oraz 12 i 13.

**Zakłada się realizację działań objętych celem 1 do 2030 r.**, przy czym centra lokalne i ogólnomiejskie przestrzenie publiczne powstawać będą sukcesywnie do 2050 r.



Rysunek 5. Cel strategiczny 1 – usługi publiczne

Źródło: opracowanie własne.



Rysunek 6. Cel strategiczny 1 – struktura sieci osadniczej

Źródło: opracowanie własne

## Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla celu strategicznego 2

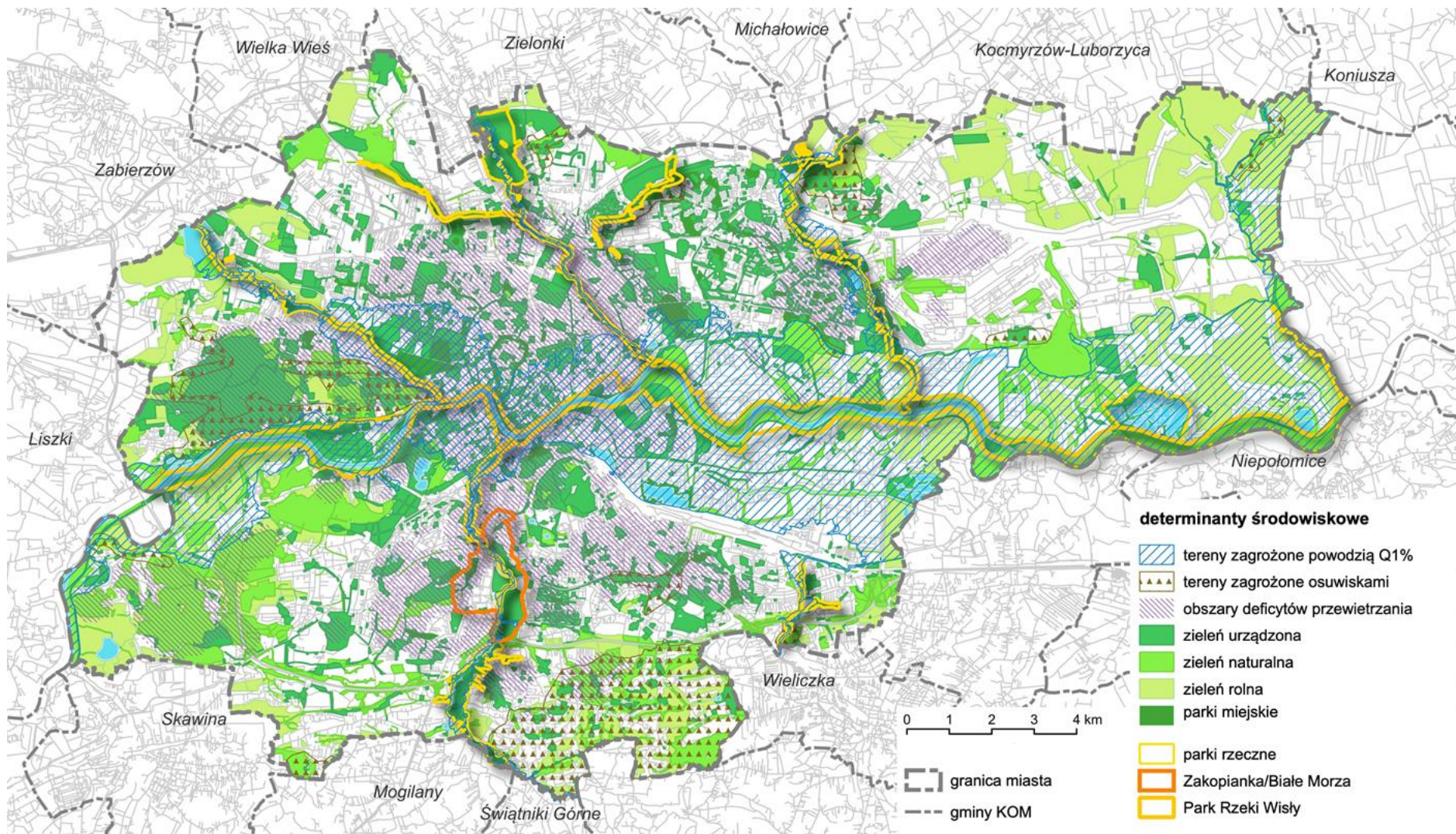
Dla **celu strategicznego 2** „Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością” przyjmuje się następujące główne wytyczne kształtowania zagospodarowania przestrzennego miasta:

- rozwój terenów zielonych, a w szczególności Parku Rzeki Wisły i innych parków rzecznych, jako niebiesko-zielonego szkieletu miasta;
- budowa zielonego pierścienia Podgórze;
- realizacja projektów miejskich w zakresie rozwoju OZE na obiektach i terenach stanowiących własność GMK;
- realizacja programów wsparcia mieszkańców w zakresie rozwoju OZE na budynkach stanowiących własność prywatną;
- nadanie priorytetu rozwojowi transportu publicznego, szczególnie szynowego jako warunek dalszej rozbudowy sieci drogowej oraz przekształcania niektórych ciągów komunikacyjnych w tereny zielone – piesze i rekreacyjne, co oznacza (kolejno):
  - uznanie kluczowej roli kolei dla systemu transportowego miasta i metropolii, który to system zostanie doprecyzowany w dokumentach operacyjnych po dokonaniu odpowiednich przesądzeń przez zainteresowane instytucje; przewiduje się rozwój sieci połączeń zarówno na kierunkach wschód–zachód, jak i północ–południe,
  - doprecyzowanie przebiegów i uzgadnianie tras rowerowych w układzie metropolitalnym,
  - koncentrację miasta na realizacji lub współpracy przy powstawaniu: premetra, nowych linii tramwajowych, przystanków SKA,
  - nadanie strategicznej roli domknięcia III obwodnicy w celu odbarczenia osi północ–południe (Aleje 3 Wieszczów – Konopnickiej – Kamińskiego – Wielicka), zgodnie z prowadzonymi analizami,
  - wykreowanie II obwodnicy jako zielonego pierścienia tradycyjnych „plant miejskich” (por. opis podrozdziału „OSI Rdzeń metropolitalny – przestrzenie publiczne”);
- w związku z ustaleniem Krakowa jako Strefy Czystego Transportu – stworzenie systemu logistycznego (zaopatrzenia i dostaw) umożliwiającego ograniczenie dostępności układu drogowego miasta dla taboru ciężkiego i niespełniającego wymagań Strefy;
- realizacja strategicznych projektów miejskich, wzmacniających i dywersyfikujących gospodarkę miasta;
- przeciwdziałanie turystyfikacji Krakowa poprzez dekoncentrację infrastruktury turystycznej (poza II obwodnicę) i wykreowanie nowych, konkurencyjnych produktów turystycznych. Dotyczy to w szczególności Nowej Huty;
- przekształcenie monofunkcyjnych kompleksów usługowych (handlowych, biurowych) w żyjące centra poprzez kreowanie przestrzeni publicznych, w tym zielonych.

Powyższe wytyczne przedstawiono graficznie na rysunkach 7, 8, 9 i 13.

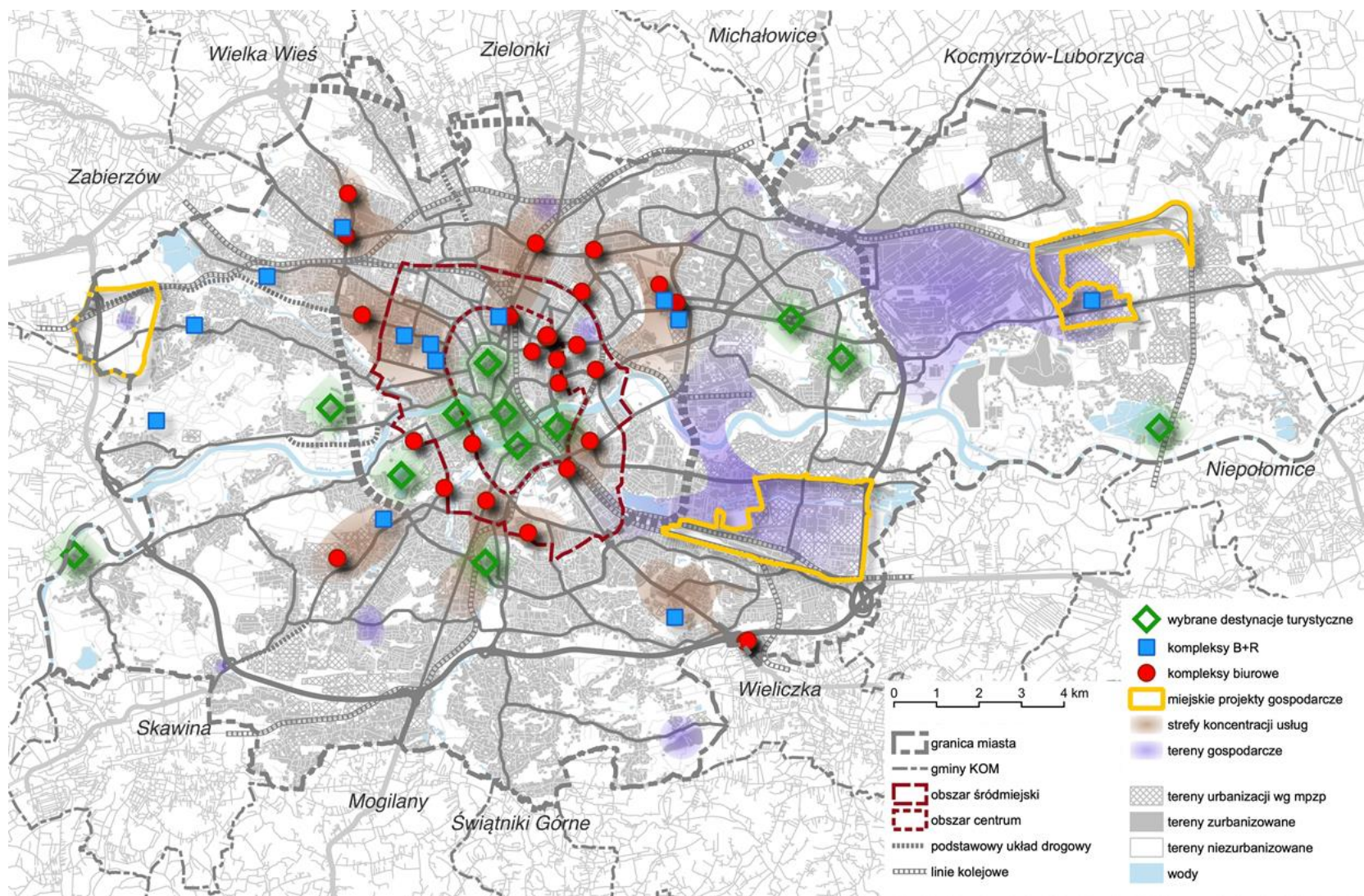
**Zakłada się realizację działań objętych celem 2 do 2050 r.**



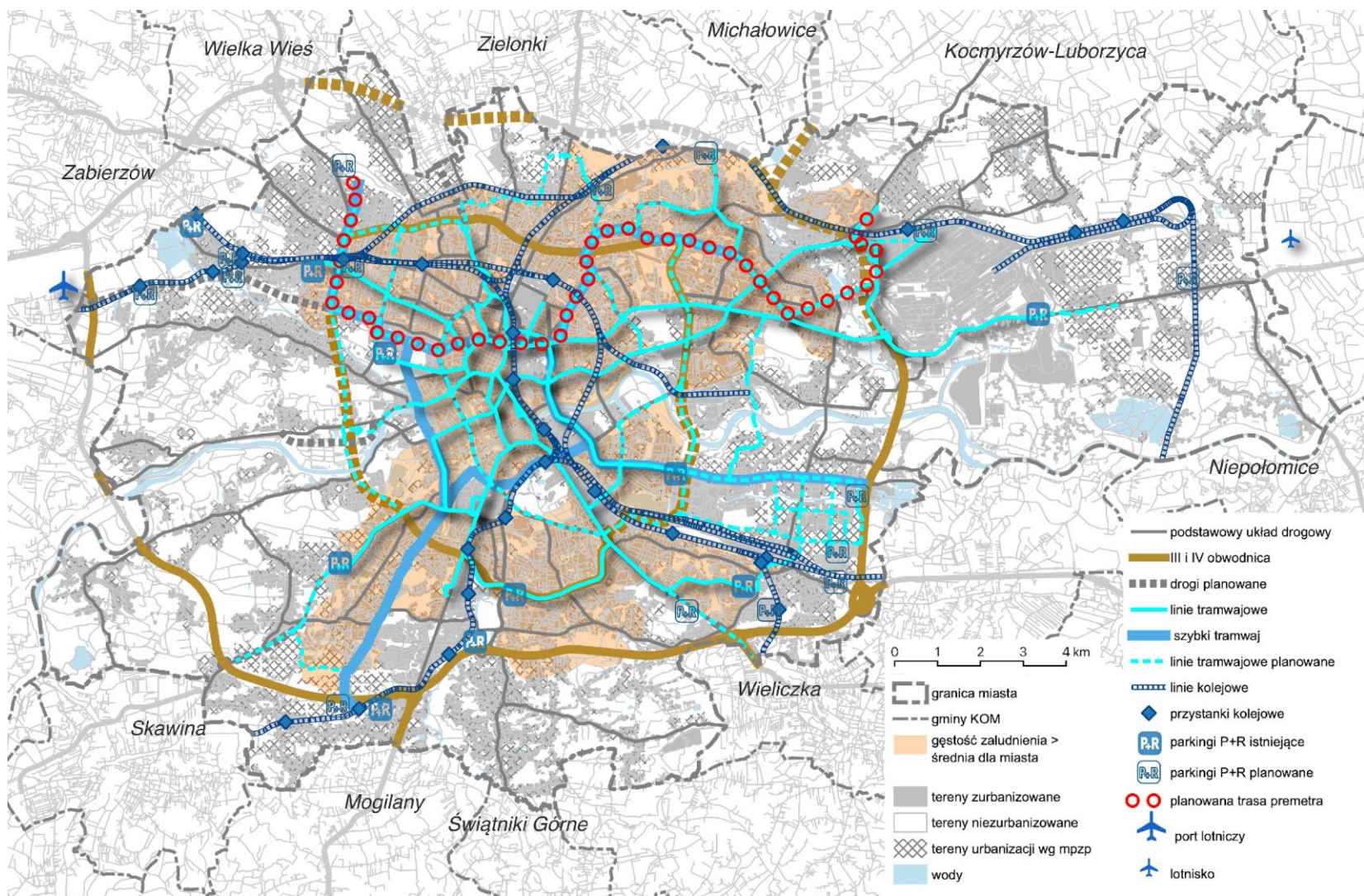


Rysunek 7. Cel strategiczny 2 – system powiązań przyrodniczych

Źródło: opracowanie własne.



**Rysunek 8. Cel strategiczny 2 – gospodarka – strategiczne projekty miejskie**  
 Źródło: opracowanie własne.



Rysunek 9. Cel strategiczny 2 – główne korytarze i elementy sieci transportowych

Źródło: opracowanie własne

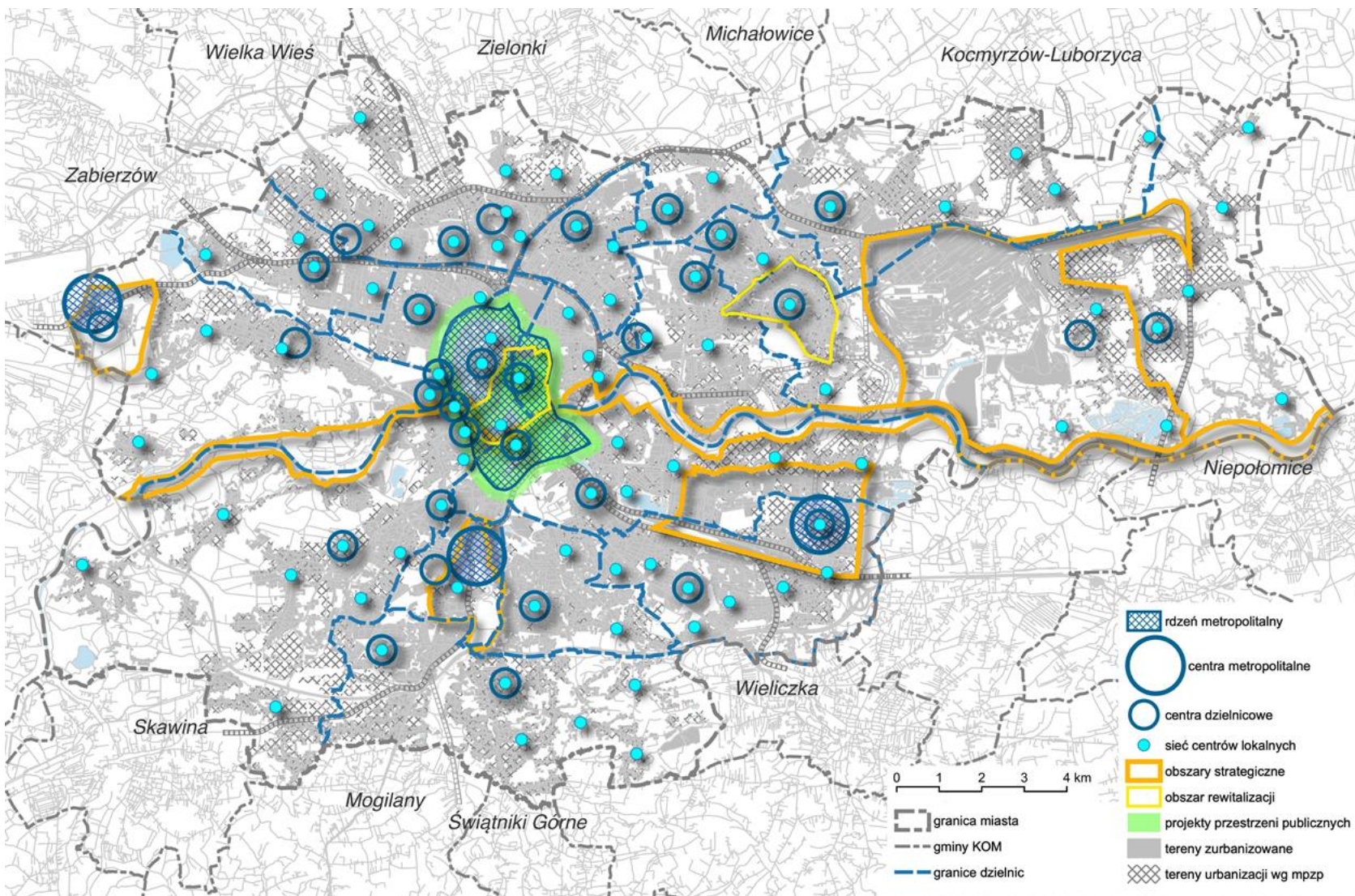
## Elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla celu strategicznego 3

Dla **celu strategicznego 3** „Kraków – nowocześnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego” przyjmuje się następujące główne wytyczne kształtowania zagospodarowania przestrzennego miasta:

- dostosowanie polityki przestrzennej miasta do nowych wyzwań związanych z:
  - wzrostem liczby mieszkańców Krakowa,
  - postępującą transformacją gospodarki, wykorzystującą wiedzę, sztuczną inteligencję, pracę zdalną i sieciowe powiązania w układach międzynarodowych,
  - poszerzaniem się świadomości mieszkańców w sferach jakości życia i potrzeb społecznych, co wymaga rozwijania technik planowania partycypacyjnego,
  - koniecznością koordynowania polityki przestrzennej z administracją różnych szczebli (krajowych, regionalnych), a w szczególności z gminami Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego;
- realizacja strategicznych projektów miejskich w sferze planistycznej i instytucjonalnej oraz w zakresie przygotowania infrastruktury publicznej, umożliwiającej włączenie w te projekty kapitału prywatnego i społecznego;
- kształtowanie i rozwój przestrzeni publicznych, w szczególności infrastruktury zielono-niebieskiej jako zintegrowanych sieci w skali lokalnej i miejskiej;
- wykreowanie rozproszonych na obszarze miasta przestrzeni publicznych tworzących centra dzielnicowe (por. opis podrozdziału „OSi Centra dzielnicowe”);
- ochrona i kształtowanie tradycyjnych, ruralistycznych układów przestrzennych w strefie peryferyjnej jako instrumentu ograniczania presji urbanizacyjnej;
- szerokie wykorzystanie tzw. instrumentów terytorialnych (np. projekty obszarowe, kompleksowe, zintegrowane, obszar rewitalizacji itp.).

Powyższe wytyczne przedstawiono graficznie na rysunkach 10 i 12.

**Zakłada się realizację działań objętych celem 3 sukcesywnie do 2050 r.**



**Rysunek 10. Cel strategiczny 3 – zarządzanie miastem**

Źródło: opracowanie własne.

## Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej oparto na dwóch przesłankach. Po pierwsze, odniesiono się do wytycznych kształtowania zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych celów strategicznych. Po drugie, uwzględniono aktualne i zbieżne z modelem ustalenia obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Krakowa.

### Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Rekomenduje się przyjęcie następujących zasad ochrony środowiska i jego zasobów:

- nadanie priorytetu uchwalaniu planów miejscowych lub ich aktualizacji dla terenów nadających się do powtórnego wykorzystania, czyli terenów zdegradowanych, przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych;
- w terenach wymagających przekształceń, rewitalizacji i rehabilitacji – na których procesy społeczno-ekonomiczne skutkowały degradacją tkanki miejskiej, a dotychczasowe formy zagospodarowania i aktywności gospodarczej stały się nieaktualne – konieczne jest określenie podstaw przestrzennych dla realizacji nowego programu użytkowego;
- zachowanie niezabudowanych terenów tworzących system przyrodniczy miasta, dotychczas chronionych ustaleniami planów zagospodarowania przestrzennego;
- objęcie nowych obszarów i obiektów o najwyższych wartościach ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, jak również terenów zieleni o znaczeniu kulturowym na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- ochrona siedlisk antropogenicznych, w tym miejsc gniazdowania ptaków na budynkach;
- kształtowanie zasięgu i struktury terenów stanowiących system przyrodniczy miasta w oparciu o system hydrograficzny w ścisłym powiązaniu z rzeźbą terenu, formą użytkowania, udostępnienia i sposobu urządzenia gruntu przy uwzględnieniu:
  - wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
  - zapotrzebowania na tereny rekreacyjne,
  - realizacji zasad ochrony wód podziemnych i powierzchniowych, potrzeb ochrony zaprojektowanych stref ochronnych (terenów ochrony pośredniej), ujęć wód leczniczych w uzdrowisku Swoszowice oraz obszarów ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) po ich udokumentowaniu;
- zwiększanie lesistości miasta;
- zachowanie ciągłości systemu przyrodniczego, korytarzy ekologicznych i możliwości migracji w obrębie miasta i połączeń z terenami sąsiednimi ze szczególnym uwzględnieniem systemu międzynarodowego korytarza Wisły wraz z dopływami;
- zapobieganie zanikowi zbiorników wodnych, obszarów podmokłych i obniżaniu poziomu wód gruntowych;
- optymalne retencjonowanie wody;
- rozwój mikroretencji wód opadowych i roztopowych poprzez wspieranie działań mieszkańców w tym zakresie;
- współdziałanie z innymi właściwymi organami ochrony przyrody w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, powiększania jego zasobów w obszarach i strefie granic administracyjnych miasta;

- kształtowanie terenów stanowiących system przyrodniczy, zróżnicowanych pod względem formy użytkowania gruntu, sposobu zarządzania, udostępniania i form ochrony;
- kształtowanie terenów zieleni urządzonej z uwzględnieniem współczesnych trendów w architekturze krajobrazu oraz wysokich standardów jakościowych materiału stosowanego do nasadzeń i proponowanych rozwiązań projektowych;
- ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię, zwiększenie efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (m.in. energii słonecznej czy geotermalnej);
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego poprzez nadanie priorytetu rozwojowi transportu publicznego, a szczególnie – szynowego;
- przekształcenie obecnej II obwodnicy w przestrzeń publiczną (kolejny ciąg rekreacyjny) w postaci zielonego pierścienia.

### **Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej**

Istniejące zasoby dziedzictwa kulturowego Krakowa stanowią wyjątkową, uniwersalną wartość o zachowanym autentyzmie substancji. Obejmują one układy urbanistyczne, zespoły i obiekty zabytkowe, w tym zabytki techniki oraz miejsca pamięci narodowej, a także obiekty uznane za dobra kultury współczesnej. Na dziedzictwo to składa się też panorama miasta i jego krajobraz (w tym historyczny krajobraz miejski) oraz możliwości ich percepcji. Ważnym składnikiem kulturowym, dotyczącym również przestrzeni, jest dziedzictwo niematerialne, takie jak tradycje i zwyczaje oraz nazewnictwo, dające poczucie społecznej tożsamości i identyfikacji. Ten unikalny, niedający się zastąpić zbiór dziedzictwa narodowego oraz światowego (Lista UNESCO), stanowi o tożsamości i randze Krakowa, a także stwarza szansę zaspokajania potrzeb i rozwoju miasta jako współczesnego ośrodka o znaczeniu metropolitalnym. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków należy dążyć do:

- zachowania wartości środowiska kulturowego poprzez przeciwdziałanie przeobrażeniom struktury przestrzennej i sposobom zagospodarowania, które mogą stanowić zagrożenie dla istniejących zasobów lub powodować ich utratę;
- racjonalnego zagospodarowania zasobów, zgodne z wymogami ich ochrony oraz z zasadą zrównoważonego rozwoju, z wykorzystaniem szeroko rozumianego potencjału, jaki zawierają, również użytkowego i materialnego;
- integracji działań na rzecz ochrony i kształtowania wartości kulturowych z działaniami na rzecz ochrony i kształtowania wartości środowiska naturalnego i krajobrazu.

Obiekty dóbr kultury współczesnej na terenie Miasta Krakowa podlegają ochronie przed wyburzeniem oraz ochronie przed przekształceniami tych cech, które stanowią o ich uznaniu za dobro kultury współczesnej. Szczegółowe zasady ich ochrony powinny zawierać:

- zakazy lub dopuszczenia dotyczące robót budowlanych, wraz z określeniem, czy i w jakim zakresie istnieje możliwość stosowania wyrobów budowlanych o innym charakterze, niż użyto w stanie pierwotnym;
- zakazy lub dopuszczenia zmiany lokalizacji pomników oraz obiektów o niewielkich gabarytach, w tym małej architektury;
- podstawowe warunki iluminacji obiektów.

## **Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji**

Tworzenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało zdefiniowane w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 485 z późn. zm.). Zapewnia ona także szereg instrumentów finansowo-prawnych i przestrzennych, w szczególności możliwość utworzenia specjalnej strefy rewitalizacji i miejscowego planu rewitalizacji. W dniu 12 października 2022 r. podjęta została uchwała Rady Miasta Krakowa w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Mieście Krakowie. Do obszaru zdegradowanego zaliczono: podobszar zdegradowany śródmiejski, podobszar zdegradowany „stara” Nowa Huta, podobszar zdegradowany Krowodrza-Azory, podobszar zdegradowany Kozłówek, podobszar zdegradowany Nowy Bieżanów oraz podobszar zdegradowany osiedli nowohuckich. Wyznaczony w uchwale obszar rewitalizacji obejmuje: podobszar rewitalizacji Kazimierz-Stradom, podobszar rewitalizacji Grzegórzki-Wesoła, podobszar rewitalizacji „stara” Nowa Huta.

Istotnym elementem przyjętej w ten sposób polityki rewitalizacyjnej będzie sfera przestrzenno-funkcjonalna obejmująca system powiązanych ze sobą elementów zagospodarowania przestrzeni miejskiej, ich wzajemnych relacji oraz powiązań między tymi elementami a całym miastem. Kształtowanie relacji w sposób odpowiedzialny i zrównoważony powinno charakteryzować się racjonalnym wykorzystaniem przestrzeni miasta, polegającym na intensyfikacji zainwestowania z uwzględnieniem lokalnych wartości przyrodniczych i kulturowych oraz potrzeb mieszkańców.

Należy podkreślić, że obszar rewitalizacji obejmuje tereny intensywnie zurbanizowane, w tym obszary wpisane do rejestru zabytków i stanowiące pomnik historii, a zatem wymagające szczególnej staranności w kształtowaniu polityki przestrzennej z wykorzystaniem instrumentów wynikających z ustawy o rewitalizacji, przede wszystkim specjalnej strefy rewitalizacji i miejscowego planu rewitalizacji, a także z uchwały krajobrazowej oraz regulacji dotyczących parków kulturowych.

Podstawowym celem aktywności samorządu krakowskiego będzie właściwe kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej i ochrona obszarów mieszkaniowych dla poprawy jakości życia mieszkańców poprzez:

- ochronę środowiska mieszkaniowego i struktury lokalnych społeczności oraz ich tożsamości dla przeciwdziałania zjawiskom depopulacji;
- tworzenie warunków do wzrostu aktywności społecznej i obywatelskiej;
- kształtowanie warunków dla wzrostu przedsiębiorczości lokalnej zapewniającej bezpośrednią obsługę mieszkańców;
- kształtowanie struktury i sieci usług, szczególnie podstawowych usług publicznych, dostosowanych do potrzeb lokalnych społeczności na poziomie odpowiadającym współczesnym standardom;
- poprawę dostępności przestrzeni miasta dla osób ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego;
- ochronę przed nadmierną komercjalizacją przestrzeni publicznych oraz koncentracją usług komercyjnych, szczególnie w obszarze zagrożonym tzw. turystyfikacją (*overtourism*);
- poprawę jakości i dostępności infrastruktury zielono-niebieskiej;
- wspieranie elektromobilności w skali miasta i Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- modernizację substancji budowlanej i infrastruktury technicznej oraz przestrzeni publicznych.

## **Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej**

Uwzględniając proponowany policentryczny charakter miasta, należy zmierzać do intensyfikacji zabudowy „centrów”. Proponuje się sieć centrów dzielnicowych (por. podrozdział „OSi Centra dzielnicowe”) oraz centra lokalne rozmieszczone w większości osiedli Krakowa. Istotnym parametrem nowych ośrodków policentrycznego układu, przy założeniu, że zasięg ich oddziaływania będzie miał



charakter funkcji metropolitalnych miasta, będzie ich bezpośrednie oddziaływanie na funkcje mieszkaniowe i budynki użyteczności publicznej te funkcje obsługujące. Pożądane jest, by wykreowanej w ten sposób przestrzeni publicznej towarzyszyły obiekty o cechach ikony miejsca. Energooszczędność i duża ilość zieleni winny być zasadniczym kierunkiem rozwiązań projektowych. Szczególnie ważne dla tych obszarów będą otwarte tereny o funkcji przestrzeni publicznej, a także wielofunkcyjne placyki, stanowiące miejsce spotkań wspólnot dzielnicowych czy osiedlowych. Tego rodzaju dyspozycje muszą być podstawową kanwą ciągów pieszych i placów oraz zieleni urządzonej. Zielen taka powinna uwzględniać funkcje obsługujące środowisko mieszkaniowe (obiekty rekreacyjno-sportowe, place zabaw dla dzieci, wybiegi dla psów, obiekty tzw. małej architektury). Wymogiem będzie stosowanie linii regulacyjnych zabudowy dla wyznaczania tych terenów. W obszarach enklaw modernistycznych założeń urbanistycznych o przewadze zabudowy „blokowej” należy ograniczać dogęszczania, zwłaszcza burzące istniejącą kompozycję i myśl urbanistyczną. Zabudowa podmiejska powinna tworzyć enklawy zabudowy o jednolitym charakterze różnych typów budynków jednorodzinnych (wolnostojących, bliźniaczych, szeregowych czy atrialnych). Zabudowa ta winna nawiązywać do tradycji miejsca (jeżeli tradycyjna zabudowa stanowi zdecydowaną większość, decyduje o charakterze i klimacie danego rejonu) lub tworzyć enklawy jednolitej zabudowy o cechach nowoczesnej architektury. Ponadto należy dążyć do stworzenia nowych przestrzeni mieszkalnych, z otoczeniem dopasowanym do potrzeb rodzin z dziećmi oraz do zapewnienia nowoczesnych standardów przy jednoczesnym zachowaniu akceptowalnych społecznie czynszów.

### **Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 977)**

Poprzez handel wielkopowierzchniowy należy rozumieć budynki o powierzchni zabudowy powyżej 2000 m<sup>2</sup> obejmujące: powierzchnię sprzedaży, magazyny oraz powierzchnię dla przebywania klientów (ekspozycja) wraz z niezbędnymi, towarzyszącymi obiektami budowlanymi i zielenią towarzyszącą. Funkcja handlowa realizowana będzie bezpośrednio, w formie handlu detalicznego i hurtowego, bądź w oparciu o dotychczasową, modernizowaną i rozbudowywaną sieć obiektów handlowych oraz o nowe obiekty wolnostojące i wbudowane, zespoły obiektów oraz centra handlowe lokalizowane poza rejonami centralnymi miasta, w miejscach dobrze skomunikowanych, mogących obsługiwać tak mieszkańców Krakowa, jak i mieszkańców gmin sąsiednich. Zewnętrzny pierścień obiektów handlowych, w tym głównie handlu wielkopowierzchniowego, ma również za zadanie odciążenie centrum miasta od ruchu generowanego przez miejskie funkcje handlowe. Obiekty te odgrywają również rolę lokalnych centrów aktywności.

Zakłada się, że zostanie dokonana analiza funkcjonowania handlowych obiektów wielkopowierzchniowych pod kątem ich przekształcania w centra wielofunkcyjne, w których powierzchnia parkingowa zostanie ograniczona na rzecz terenów pieszych i miejsc spotkań mieszkańców w otoczeniu zieleni i zindywidualizowanej architektury.

### **Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego**

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowania przestrzennym „inwestycje celu publicznego” to działalność o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim, krajowym), stanowiąca realizację celów wskazanych w art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym powinny być realizowane zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a w wypadku ich braku – zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Jako zasadę przyjmuje się, że ich plany powinny być dostosowane do potrzeb społecznych wynikających z istniejącego zagospodarowania i planów rozwoju miasta.

Inwestycje celu publicznego na poziomie lokalnym mogą być realizowane w zakresie:

- wydzielania gruntów pod drogi publiczne, budowy, utrzymania oraz wykonania robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji;
- realizacji infrastruktury technicznej o znaczeniu lokalnym;
- budowy i utrzymania obiektów i urządzeń niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego;
- szkół publicznych, publicznych obiektów systemu ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, obiektów sportowych;
- sprawowania opieki nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki;
- świadczenia przez operatora publicznego powszechnych usług pocztowych.

Inwestycje o znaczeniu ponadlokalnym będą realizowane w oparciu o Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego oraz Strategię Metropolia Krakowska 2030. Dodatkowo należy wskazać, iż inwestycje celu publicznego o znaczeniu metropolitalnym są ujmowane w uchwałach Rady Miasta Krakowa o Wieloletniej Prognozie Finansowej i Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Miasta Krakowa.

### **Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej**

Przyjmuje się, że system transportowy miasta powinien umożliwiać harmonijne współistnienie ze środowiskiem naturalnym i kulturowym. Zakłada się dalszy rozwój transportu zbiorowego, szczególnie szynowego – w postaci premetra, linii tramwajowych i SKA. Nie umniejsza to potrzeby kontynuowania rozwoju układu drogowego w zakresie, który pozwoli odciążyć ruch samochodowy w obrębie II obwodnicy. Wymaga to zatem domknięcia III obwodnicy (w drugiej kolejności). Tworzone systemy, uwzględniając wymogi Strefy Czystego Transportu, powinny jednakże gwarantować maksymalną dostępność miejsc aktywności dla mieszkańców, a przy tym uwolnić tereny dla nowych przestrzeni publicznych, w których ruch miejski mógłby być realizowany na zasadach mikromobilności (por. podrozdział „OSI Rdzeń metropolitalny – przestrzenie publiczne”).

W dziedzinie transportu istotą równoważenia rozwoju są działania mające na celu zapewnienie najbardziej korzystnego – z punktu widzenia jakości środowiska oraz przyjętej wizji rozwoju miasta – podziału zadań przewozowych. Oznacza to: preferencje dla środków transportu zbiorowego oraz dla ruchu pieszych i rowerów, kontrolę komunikacji indywidualnej poprzez wprowadzanie ograniczeń w dojazdach do wybranych obszarów miasta. Należy dążyć do zmniejszenia popytu na ruch samochodowy poprzez m.in. sterowanie podażą miejsc postojowych lub dostępnością wybranych obszarów, a przede wszystkim poprzez takie kształtowanie struktury przestrzenno-użytkowej, która z jednej strony zapewni maksymalną dostępność wszystkich miejsc aktywności, a z drugiej sprzyjać będzie podróżom środkami transportu zbiorowego oraz pieszo-rowerowym. Jednocześnie powinny być prowadzone działania na rzecz podnoszenia atrakcyjności systemu komunikacji zbiorowej oraz komunikacji pieszej i rowerowej. Zgodnie z dotychczasowymi dokumentami strategicznymi miasta zakłada się następujący podział zadań przewozowych:

- ruch pieszy 30%;
- ruch rowerowy 10%;
- komunikacja zbiorowa 40%;
- komunikacja indywidualna 20%.

## 1. Komunikacja zewnętrzna

Położenie Krakowa na przecięciu dwóch dróg wysokich klas (autostrady A4 oraz drogi ekspresowej S7) ma wpływ na rozwój układu drogowo-ulicznego miasta. Zgodnie z dotychczasowymi dokumentami planistycznymi układ autostrad i dróg ekspresowych stanowi zamknięty układ obwodnicowy i układ ten nie ulega zmianie. Autostrada i drogi ekspresowe stanowią IV obwodnicę miasta, co pozwala na bardzo dobrą obsługę ruchu zewnętrznego, z uwzględnieniem ruchu tranzytowego, ale zapewnia również możliwość kształtowania sieci ulicznej miasta dostosowanej do układu zewnętrznych dróg wlotowych. Istotnymi elementami komunikacji zewnętrznej pozostają także transport lotniczy (port lotniczy w Balicach) oraz transport kolejowy i SKA. Szczególne znaczenie przywiązuje się do kolei w systemie transportowym metropolii. Zakłada się także, że w celu efektywnego wykorzystania roweru, jako ekologicznej alternatywy dla emisyjnego transportu samochodowego, zostanie zapewniona integralność miejskich dróg dla rowerów z drogami gmin ościennych.

## 2. Komunikacja wewnętrzna

- podsystem transportu zbiorowego

Zakłada się realizację premetra, dalszą rozbudowę sieci tramwajowej oraz zintegrowanie podsystemu (włączając połączenia autobusowe) z układem drogowym dzięki węzłom multimodalnym z parkingami typu Park and Ride (P&R). Ten podsystem stanowi priorytet samorządu krakowskiego. Rozwijany podsystem transportu zbiorowego powinien zapewnić dostępność zarówno rdzenia metropolitalnego miasta oraz strategicznych projektów miejskich, jak i centrów dzielnicowych i lokalnych.

- podsystem komunikacji drogowej

Przyjmuje się utrzymanie dotychczasowych założeń konstrukcji docelowego układu sieci ulic, tj. modelu obwodnicowego, z elementami połączeń średnicowych. Ustalenia dla kierunków rozwoju systemów komunikacji nie obejmują lokalnych układów drogowych (drogi dojazdowe, lokalne i zbiorcze o mniejszym znaczeniu, parkingi lokalne itp.), zakres ten jest pozostawiony do rozstrzygnięć w planach miejscowych.

- parkingi

Na terenie Krakowa jest przewidziana lokalizacja parkingów działających w systemie P&R, pełniących funkcję integracji systemu drogowego z systemem komunikacji zbiorowej. Ich funkcjonowanie oparte jest na integracji z tramwajem, szybką koleją aglomeracyjną lub premetrem. Parkingi P&R lokalizuje się zasadniczo w zewnętrznej strefie miasta, pomiędzy III i IV obwodnicą, na przecięciach głównych kierunków dróg z systemem szynowej komunikacji miejskiej, poza obszarem śródmieścia miasta. Przewiduje się także realizację parkingów kubaturowych (podziemnych), lokalizowanych w miejscach charakteryzujących się wysokim udziałem parkowania na chodnikach. Zamierza się nadal rozwijać Obszar Płatnego Parkowania, z zastrzeżeniem dywersyfikacji stawek (strefowania dostępności – im bliżej centrum, tym drożej).

- rozwój systemu pieszego

Kanwą ciągów i stref ruchu pieszego jest układ ulic w centrum miasta, który w przyszłości będzie rozszerzany o promieniste ciągi ulic o charakterze handlowym. Kluczowym aspektem przekształcania ciągów pieszych jest powiązanie ich z przestrzeniami publicznymi centrów dzielnicowych i lokalnych (por. podrozdział „OSI Centra dzielnicowe”).

- rozwój systemu rowerowego i mikromobilności

Założono dalsze zwiększenie udziału ruchu rowerowego oraz hulajnóg elektrycznych w podróżach miejskich przez rozwój systemu rowerowego i mikromobilności, zapewniających wysokie standardy w zakresie bezpieczeństwa, wygody i atrakcyjności połączeń najważniejszych części miasta. System ten docelowo powinien objąć wszystkie ważniejsze części miasta i składać się z układu tras głównych (połączenia międz dzielnicowe – między ważniejszymi zespołami zabudowy, miejscami aktywności oraz połączenia zewnętrzne), uzupełnionego siecią łączącą trasy główne, oraz z tras rekreacyjnych, m.in. przebiegających w terenach atrakcyjnych krajobrazowo. System powinien uwzględniać potrzebę ułatwień dla ruchu rowerowego i hulajnóg, zwłaszcza w miejscach występowania kolizji z ruchem kołowym. Nowe inwestycje w zakresie tras drogowych (o znaczeniu ogólnomiejskim) oraz linii tramwajowych powinny być projektowane z myślą o ułatwieniu ruchu rowerowego, zwłaszcza przez prowadzenie wydzielonych dróg rowerowych, o ile to będzie możliwe. W obszarze między I a II obwodnicą założono generalną zasadę przekształcania istniejących ulic w ciągi charakterystyczne dla strefy zamieszkania oraz stref ograniczonej prędkości i przez to zapewnienia rowerzystom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa.

### 3. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna jest jednym z kluczowych czynników determinujących rozwój miasta, ma także ogromny wpływ na jakość życia mieszkańców oraz na atrakcyjność inwestycji w mieście. Zakłada się rozbudowę niezbędnej infrastruktury technicznej, tj. urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych: kanalizacji sanitarnej, ogólnospławnej oraz deszczowej. Należy też podjąć działania związane z rozbudową systemu zaopatrzenia w wodę oraz ochroną zasobów wód powierzchniowych i podziemnych.

#### **Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW**

Z uwagi na gęstość zainwestowania na całym terenie Krakowa oraz realizowane projekty inwestycyjne (w tym strategiczne projekty miejskie) przewiduje się lokalizację urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW w dzielnicy XVII i XVIII, na składowisku „Barycz” czy też na terenach oczyszczalni ścieków i zajezdni transportu publicznego.

#### **Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko**

Zawarte poniżej wskazania mają charakter ogólny i odnoszą się do obszaru całego Krakowa:

- nie należy lokalizować przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na obszarach objętych ochroną na podstawie przepisów szczególnych (rezerwy przyrody, użytki ekologiczne, parki krajobrazowe, tereny uzdrowisk, parki wpisane do rejestru zabytków, obszary stref ochronnych ujęć wód), na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz wzdłuż dolin rzecznych, jak również na obszarach cennych przyrodniczo, a nie objętych ochroną prawną, parkach miejskich nie wpisanych do rejestru zabytków i kompleksów leśnych. Podejmowanie jakichkolwiek przedsięwzięć na obszarach objętych ochroną prawną na mocy ustawy o ochronie przyrody regulowane jest w poszczególnych aktach prawnych o ustanowieniu każdej z tych form ochrony indywidualnie;
- nie powinno się dopuszczać do lokalizowania w najbliższym otoczeniu terenów i obiektów o największych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych i ekologicznych wszelkich form użytkowania terenu zagrażających równowadze środowiska;

- konieczne jest prowadzenie wyprzedzającego rozpoznania warunków geologicznych dla prac planistycznych celem udokumentowania obszarów o niekorzystnych (wykluczających lub utrudniających budownictwo) i korzystnych warunkach dla zabudowy;
- konieczne jest prowadzenie wyprzedzającego rozpoznania warunków geologicznych dla prac planistycznych na peryferiach miasta, na obszarach nie mających znaczenia w systemie przyrodniczym miasta, w odległości od terenów zurbanizowanych, celem udokumentowania obszarów występowania złóż surowców mineralnych – pod kątem zabezpieczenia zaplecza surowcowego dla budownictwa;
- należy wykluczyć z zabudowy zinwentaryzowane osuwiska oraz wyznaczyć obszary zagrożone wystąpieniem ruchów masowych, których ewentualne zagospodarowanie musi przewidywać przeciwdziałania propagacji procesów geodynamicznych.

### **Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej**

Użytkowanie rolnicze gruntów na terenie miasta ulega sukcesywnemu ograniczaniu, związanemu z zaniechaniem prowadzenia produkcji rolniczej oraz przekształcaniu gruntów na tereny pod zabudowę. Użytkowanie rolnicze może funkcjonować bezkonfliktowo w terenach zieleni nieurządzonej.

## Obszary Strategicznej Interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa wraz z zakresem planowanych działań

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) stanowią instrument terytorializacji polityki rozwoju, czyli jej koncentracji na wybranych miejscach lub terenach. Cechuje je występowanie powiązań funkcjonalnych lub szczególnych warunków społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Polityka rozwoju skierowana do OSI koncentruje się na przełamaniu barier rozwoju lub wykorzystaniu istotnych dla jednostki terytorialnej potencjałów rozwojowych. Strategia rozwoju gminy musi uwzględniać OSI wyznaczone w strategii rozwoju województwa (która z kolei uwzględnia OSI krajowe, wyznaczone w KSRR) wraz z zakresem planowanych działań<sup>9</sup>.

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” identyfikuje sześć typów OSI<sup>10</sup>, w tym obszary o wyjątkowym potencjale wynikającym ze szczególnych warunków rozwojowych oraz obszary wzrostu.

Kraków w SRW został zaliczony do następujących OSI:

obszary wzrostu:

- miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych;

obszary o wyjątkowym potencjale:

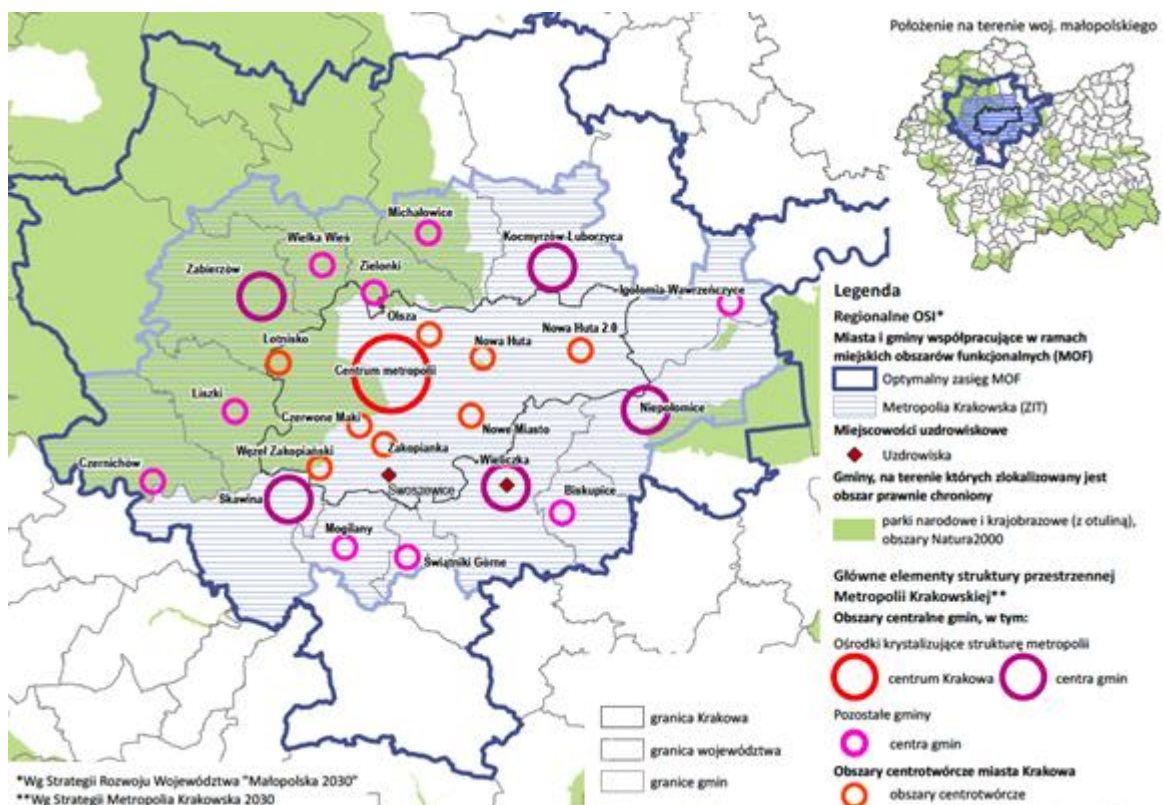
- miejscowości uzdrowiskowe;
- gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony (tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000).

Obszary, do których został zaliczony Kraków, rekomendowane do objęcia specjalnym wsparciem z poziomu województwa, zostały przedstawione na rysunku 11.

---

<sup>9</sup> Art. 10e ustawy o samorządzie gminnym.

<sup>10</sup> W rozumieniu zapisów KSRR 2030.



**Rysunek 11. Obszary Strategicznej Interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” oraz główne elementy struktury metropolii krakowskiej ujęte w Strategii Rozwoju Metropolia Krakowska 2030**

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRW i SMK.

Pomimo wskazania obszarów objętych strategiczną interwencją SRW nie określa w sposób jednoznaczny zakresu działań planowanych w ramach OSI. Odniesienia do poszczególnych typów obszarów strategicznych znajdują się we wszystkich priorytetach SRW i zostały przedstawione w poniższym opisie OSI. Strategia Rozwoju Województwa kładzie natomiast nacisk na budowanie partnerstw na rzecz realizacji wspólnych i kompleksowych projektów na terenie OSI.

### ***OSI miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF)***

Miasta i obszary funkcjonalne wokół nich uznano za obszary o wyjątkowych możliwościach rozwojowych, a współpracę gmin w ramach MOF za jeden z warunków poprawy skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych. Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego wskazuje MOF, w których realizowany będzie instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) – w tym MOF Krakowa jako ośrodka metropolitalnego (ponadregionalnego).

W SRW wskazano (Kierunek polityki: Wsparcie miast), że wsparcie MOF dotyczyć będzie realizacji wspólnych projektów gmin obszaru funkcjonalnego z zakresu przede wszystkim wzmocnienia i kształtowania lokalnych rynków pracy, tworzenia efektywnego transportu publicznego, podnoszenia dostępności do usług publicznych i infrastruktury technicznej, działań z zakresu ochrony środowiska czy zrównoważonego kształtowania przestrzeni ponad granicami administracyjnymi.

Pozostałe kierunki działania odnoszące się do MOF Krakowa, wyszczególnione w poszczególnych obszarach SRW, zestawiono w poniższej tabeli.

**Tabela 7. Kierunki działania odnoszące się do MOF Krakowa w SRW „Małopolska 2030”**

Kierunek polityki	Kierunki działań
<b>Obszar: Gospodarka</b>	
<p><b>4. Transport</b> Zakłada się uruchomienie zarówno autobusowych linii dowozowych zintegrowanych z siecią połączeń kolejowych, jak również kursów bezpośrednich, dodatkowo integrację taryfowo-biletową pomiędzy poszczególnymi systemami transportu, w tym z systemami komunikacji miejskiej, oraz koordynację rozkładów jazdy. Dopełnieniem kompleksowego rozwoju transportu w regionie będzie dalsza rozbudowa Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej, w tym zintegrowanych węzłów przesiadkowych, oferujących możliwości integracji wielu systemów transportu. Promowane będą również alternatywne rozwiązania w transporcie, które wpłyną na zwiększenie mobilności mieszkańców. Przejawiać się to będzie w tworzeniu warunków do rozwoju transportu rowerowego czy promocji nowych trendów polegających na odejściu od tradycyjnego modelu posiadania własnego środka transportu na rzecz jego współdzielenia lub krótkotrwałego używania (<i>carpooling, carsharing</i>).</p>	<p>4.1. Działania na rzecz rozwoju transportu zbiorowego.</p>
<p><b>4. Transport</b> Stworzenie bezpiecznego systemu transportu pasażerów i działania skierowane w stronę najmniej chronionych uczestników ruchu drogowego, tj. rowerzystów i pieszych. Do działań z zakresu bezpieczeństwa zaliczyć można m.in. strefy Tempo 30, czyli ograniczenie prędkości pojazdów do 30 km/h na ulicach miast.</p>	<p>4.4. Poprawa stanu i jakości infrastruktury drogowej w regionie.</p>
<p><b>4. Transport</b> Samorząd województwa małopolskiego będzie również dążyć do wsparcia działań na rzecz rozbudowy i modernizacji MPL Balice.</p>	<p>4.5. Działania na rzecz rozwoju transportu lotniczego w regionie.</p>
<b>Obszar: Klimat i środowisko</b>	
<p><b>1. Ograniczanie zmian klimatycznych</b> Realizacja wymagań uchwał antysmogowych dla Małopolski i Krakowa będzie prowadzona poprzez stopniowe zastępowanie palenisk na paliwa stałe rozwiązaniami opartymi na biopaliwach, ogrzewaniu sieciowym i pompach ciepła, a tam, gdzie to możliwe – również poprzez przyłączenie do sieci geotermalnej.</p>	<p>1.1. Intensyfikacja działań ograniczających niską emisję zanieczyszczeń poprzez m.in. przechodzenie na tzw. ekologiczne paliwa i ciepło systemowe, w tym kontynuacja wymiany niskosprawnych kotłów na paliwa stałe. 1.2. Wzrost wykorzystania technologii opartych na odnawialnych źródłach energii do produkcji ciepła i chłodu, kogeneracji oraz energii elektrycznej. 1.6. Poprawa efektywności energetycznej sektora publicznego i mieszkalnictwa.</p>



Kierunek polityki	Kierunki działań
<p><b>1. Ograniczanie zmian klimatycznych</b>            Kluczowym elementem polityki zrównoważonej mobilności jest niskoemisyjny publiczny transport zbiorowy. (...) Zrównoważona mobilność możliwa jest dzięki wykorzystaniu alternatywnych środków transportu, do których należy komunikacja piesza i rowerowa.            Rozwiązaniem jest powstawanie stref niskiej emisji komunikacyjnej, które mają na celu ograniczenie liczby pojazdów z silnikami spalinowymi w centrach miast.</p>	<p>1.3. Rozwój niskoemisyjnego i neutralnego klimatycznie transportu publicznego.</p>
<p><b>1. Ograniczanie zmian klimatycznych</b>            Istotną kwestią będą długoskalowe kompleksowe działania zmierzające do budowy nowego modelu rozwoju obszarów miejskich – sprzyjającego zabudowie wewnątrz terenów zainwestowanych i hamującego proces rozlewania się zabudowy podmiejskiej, a tym samym dążącego do ograniczenia dojazdów. Nie należy zapominać również o odpowiednim wyposażeniu obszarów miejskich w tereny zieleni, wód i rekreacji, korzystnie wpływające na klimat miasta i na jakość życia.</p>	<p>1.5. Rozwój programów zazieleniania miast i terenów pozamiejskich, w tym również obszarów uzdrowiskowych w celu ograniczania zanieczyszczeń powietrza.</p>
<p><b>2. Gospodarowanie wodą</b>            Istotnym elementem jest kompleksowe podejście do planowania przestrzeni miasta i obszarów wiejskich, wykorzystujące narzędzia związane z tworzeniem terenów zieleni, wzrostem zadrzewień oraz tworzeniem błękitnej infrastruktury.</p>	<p>2.1. Rozwój zielono-błękitnej infrastruktury jako elementów poprawiających retencję oraz warunki aerosanitarne powietrza i podnoszących jakość życia.</p>
<b>Obszar: Rozwój Zrównoważony Terytorialnie</b>	
<p><b>1. Ład przestrzenny</b>            Podejście mające na celu zagwarantowanie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju powinno być widoczne w przestrzeni, którą należy traktować jak szczególne dobro.            Baczną uwagę należy zwrócić na wzmacnianie dostępności i funkcjonalności przestrzeni. Przestrzeń publiczna wymaga głębokiej przebudowy, aby na równych zasadach służyć wszystkim jej użytkownikom.            Bardzo ważne będzie wyhamowanie żywiołowego rozlewania się miast oraz zapobieganie rozpraszaniu zabudowy poprzez podnoszenie jakości i znaczenia planowania przestrzennego, rozwijanie współpracy w miejskich obszarach funkcjonalnych oraz podejmowanie działań edukacyjnych w tym zakresie.</p>	<p>1.1. Zachowanie ładu przestrzennego, dostępności i estetyki przestrzeni województwa.            1.2. Przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji i rozpraszaniu zabudowy.</p>
<p><b>2. Wsparcie miast</b>            Rozwój większych miast, takich jak Kraków (...), pełniących funkcje metropolitalne i regionalne, opierać się będzie na cyfryzacji i automatyzacji oraz wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań w zakresie zarządzania miastem (inteligentne miasto). Bardzo ważne będą działania mające na celu wzmocnienie gospodarki stolicy regionu (...), aby stawała się znaczącym węzłem wiedzy i innowacji na poziomie europejskim.            [Większe] Miasta (...) należy wykreować jako silne centra usług ponadregionalnych, atrakcyjne pod względem przestrzennym i gospodarczym, a także jako ośrodki pełniące rozmaite funkcje o znaczeniu (...) międzynarodowym (Kraków), m.in. w zakresie edukacji, nauki, kultury czy biznesu.</p>	<p>2.1. Poprawa szans rozwojowych małopolskich miast:            2.3. Wzmacnianie funkcji pełnionych przez miasta:            2.3.1. Wspieranie rozwoju metropolitalnego Krakowa.</p>

Kierunek polityki	Kierunki działań
<p>Bardzo ważne będzie wspieranie jakości i dostępności do usług publicznych w miastach, aby stawały się one coraz lepszym miejscem do życia. Interwencja w zakresie usług publicznych będzie dostosowana do pełnionych przez dane miasto funkcji oraz zróżnicowana w zależności od ich rangi. W Krakowie będą to usługi na poziomie metropolitalnym.</p>	
<p><b>2. Wsparcie miast</b>            Nie należy zapominać również o promocji ekologicznych postaw i rozwiązań, np. poprzez edukację ekologiczną, gospodarkę o obiegu zamkniętym, biotechnologię czy elektromobilność, dzięki którym miasta te uwolnią się od problemów środowiskowych i jeszcze lepiej służyć będą swoim mieszkańcom.</p>	<p>2.4. Wspieranie i promowanie koncepcji zrównoważonego rozwoju miast, w tym m.in. idei „smart city”, miasta zwarteego i miasta witalnego w Małopolsce.</p>
<p><b>2. Wsparcie miast</b>            Narzędziem wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych części miast będą procesy rewitalizacji. Wobec coraz częściej obserwowanego występowania zjawiska gentryfikacji w większych miastach, również na skutek przeprowadzonej rewitalizacji lub działań na rzecz dogęszczania zabudowy, należy szczególną uwagę zwrócić na konieczność ograniczenia jego negatywnych skutków społecznych.</p>	<p>2.5. Wspieranie kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych części miast, ukierunkowanej przede wszystkim na przezwycięzenie kryzysu społecznego na tych obszarach i uruchomienie trwałych mechanizmów ich rozwoju.</p>
<p><b>2. Wsparcie miast</b>            Samorząd województwa małopolskiego będzie wspierał w szczególności projekty zintegrowane, komplementarne i partnerskie, których realizacja opierać się będzie na współpracy ośrodków miejskich z otaczającymi je gminami. Dotyczy to relacji miasto – obszar funkcjonalny, zwłaszcza w zakresie wzmocnienia i kształtowania lokalnych rynków pracy, tworzenia efektywnego transportu publicznego, podnoszenia dostępności do usług publicznych i infrastruktury technicznej, działań z zakresu ochrony środowiska czy zrównoważonego kształtowania przestrzeni ponad granicami administracyjnymi.</p>	<p>2.2. Wzmacnianie powiązań funkcjonalnych miast z otaczającymi je obszarami funkcjonalnymi, w tym wsparcie jednostek realizujących projekty ponadlokalne, partnerskie, zintegrowane i wielofunkcyjne.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRW.

W SRW wskazany został, w oparciu o delimitację na podstawie wskaźników funkcjonalnych i strukturalnych, optymalny zasięg MOF Krakowa (zob. rysunek 11). Jednak warunkiem wsparcia OSI jest formalne zawiązanie współpracy między gminami MOF. Od 2014 r. działa na terenie MOF Krakowa Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, zrzeszające Kraków i 14 otaczających go gmin (zob. rysunek 11). Stowarzyszenie pełni funkcję związku, którego zadaniem jest wdrażanie ZIT w perspektywie 2014–2020 w Krakowskim Obszarze Funkcjonalnym. W latach 2021–2027 zakłada się utrzymanie dotychczasowego zasięgu terytorialnego ZIT, a dla pozostałych gmin MOF Krakowa przewidziano odrębny instrument terytorialny „Otulina podkrakowska”<sup>11</sup>.

Zakres i zasady wsparcia ZIT zostały określone w projekcie Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027<sup>12</sup>. Wskazano w nim, że projekty realizowane w ramach tego instrumentu

<sup>11</sup> Dodatkowe dokumenty w zakresie programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 (projekt). Załącznik nr 2 do uchwały nr 285/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 8 marca 2022 r.

<sup>12</sup> Przyjęte uchwałą nr 285/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 8 marca 2022 r.

powinny wynikać ze Strategii ZIT i będą mogły dotyczyć działań wskazanych w Priorytetach 1–5 Programu, tj.:

- Priorytet 1. Inteligentny i konkurencyjny region;
- Priorytet 2. Energetyka i środowisko;
- Priorytet 3. Zrównoważona mobilność miejska;
- Priorytet 4. Mobilna Małopolska;
- Priorytet 5. Małopolska infrastruktura społeczna.

Brak obecnie Strategii ZIT dla obszaru metropolii dla perspektywy po 2020 r. Jednak dla obszaru metropolii opracowano Strategię Metropolia Krakowska 2030, która przewiduje kierunki działań ujęte w 7 celach<sup>13</sup>:

1. Metropolia Krakowska inteligentnie zarządzana, oparta na partnerstwie i zaangażowanej kadrze;
2. Metropolia Krakowska przyjazna środowisku, zorientowana na neutralność klimatyczną, zapewniająca wysoką jakość życia;
3. Metropolia Krakowska sprzyjająca aktywnej, ekologicznej i efektywnej mobilności;
4. Metropolia Krakowska innowacyjna i konkurencyjna, kreująca trwałe relacje w sieci wiodących ośrodków gospodarczych Europy;
5. Metropolia Krakowska inspirująca, czerpiąca z różnorodności i lokalnych potencjałów, bazująca na sieciach współpracy;
6. Metropolia Krakowska sprzyjająca skutecznej, włączającej edukacji, opartej na twórczych relacjach;
7. Metropolia Krakowska zapewniająca mieszkańcom nowoczesne i dostępne usługi społeczne, ceniąca równość i solidarność społeczną.

W Strategii Metropolia Krakowska 2030 wskazano także główne elementy struktury funkcjonalnej metropolii krakowskiej, w tym centrum Krakowa jako najważniejszy z ośrodków krystalizujących jej strukturę oraz 8 obszarów centrotwórczych na terenie miasta (zob. rysunek 11).

### **OSI miejscowości uzdrowiskowe**

Strategia Rozwoju Województwa przewiduje, że ze względu na znaczenie branży uzdrowiskowej i koncentrację lecznictwa uzdrowiskowego na terenie województwa utrzymane zostanie wsparcie dla obecnych i przyszłych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej. Uzdrowiska zostały uznane za OSI o szczególnych walorach i potencjale, a do obszarów wsparcia zostało zaliczone także uzdrowisko Kraków-Swoszowice. Gmina Miejska Kraków planuje pozyskać zewnętrzne środki, w szczególności dedykowane w ramach FEM, na realizację zadań mających na celu rozwój Uzdrowiska w Swoszowicach. Kierunki działania odnoszące się do miejscowości uzdrowiskowych, wyszczególnione w poszczególnych obszarach SRW, zestawiono w poniższej tabeli.

**Tabela 8. Kierunki działania odnoszące się do miejscowości uzdrowiskowych w SRW „Małopolska 2030”**

Kierunek polityki	Kierunki działań
<b>Obszar: Gospodarka</b>	
<b>3. Turystyka</b> Wspierane będą aktywności związane z rozszerzeniem przede wszystkim oferty uzdrowiskowej, ale także odnowy	3.2. Rozwój zrównoważonej turystyki regionalnej: 3.2.1. Poprawa dostępności i rozwój infrastruktury turystycznej na potrzeby turystyki miejskiej i kulturowej, aktywnej i uzdrowiskowej, biznesowej i przemysłu spotkań.

<sup>13</sup> Jest to strategia współpracy gmin na rzecz rozwoju ponadlokalnego.

Kierunek polityki	Kierunki działań
biologicznej, kąpeli termalnych czy zabiegów medycznych.	
<b>4. Transport</b> Podejmowane będą także działania z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym w celu zminimalizowania liczby wypadków drogowych i ograniczenia ich ofiar.	4.4. Poprawa stanu i jakości infrastruktury drogowej w regionie: 4.4.1. Budowa i modernizacja dróg ze szczególnym uwzględnieniem obszarów drogowych miejscowości dotkniętych wysoką uciążliwością ruchu tranzytowego oraz atrakcyjnych turystycznie i uzdrowiskowych.
<b>Obszar: Klimat i środowisko</b>	
<b>1. Ograniczanie zmian klimatycznych</b> Kampania na temat zdrowotnych aspektów ruchu rowerowego oraz przemieszczania się pieszo, jako alternatywnej formy poruszania się m.in. w obszarach uzdrowiskowych.	1.3. Rozwój niskoemisyjnego i neutralnego klimatycznie transportu publicznego: 1.3.5. Promocja ruchu rowerowego, urządzeń transportu osobistego oraz kształtowanie systemu dróg dla rowerów. 1.3.6. Promocja ruchu pieszego i rozwój systemu atrakcyjnych przestrzeni publicznych – ulic, placów, zachęcających do przemieszczania się pieszo.
<b>1. Ograniczanie zmian klimatycznych</b> Nie należy zapominać również o odpowiednim wyposażeniu obszarów miejskich w tereny zieleni, wód i rekreacji, korzystnie wpływających na klimat miasta i na jakość życia.	1.5. Rozwój programów zazieleniania miast i terenów pozamiejskich, w tym również obszarów uzdrowiskowych w celu ograniczania zanieczyszczeń powietrza.
<b>Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie</b>	
<b>2. Wsparcie miast</b> Ekspozycja walorów przyrodniczych i dziedzictwa miejscowości uzdrowiskowych, aby nie dopuścić do zatracenia tożsamości kulturowej.	2.4. Wspieranie i promowanie koncepcji zrównoważonego rozwoju miast, w tym m.in. idei „smart city”, miasta zwarte i miasta witalnego w Małopolsce.

Kierunek polityki	Kierunki działań
<b>Obszar: Klimat i środowisko</b>	
<b>3. Bioróżnorodność i krajobraz</b> Wzrost bioróżnorodności środowiska przyrodniczego poprzez: poszerzenie systemu przyrodniczego województwa w oparciu o obszarowe formy ochrony przyrody oraz rozwój korytarzy ekologicznych łączących te obszary; system renaturalizacji dolin rzecznych zorientowany na techniki rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury, zwłaszcza w nawiązaniu do obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych.	3.1. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej poprzez kształtowanie systemu przyrodniczego. 3.1.1. Czynna ochrona ekosystemów, siedlisk i gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w szczególności na obszarach objętych formą ochrony przyrody. 3.1.2. Powstanie nowych parków krajobrazowych zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego. 3.1.3. Objęcie planami ochrony wszystkich parków krajobrazowych województwa małopolskiego w celu m.in. czynnej ochrony istniejących i zanikających ekosystemów. 3.1.4. Kształtowanie zrównoważonej polityki rozwoju przestrzennego na obszarach węzłowych i w korytarzach ekologicznych.

Kierunek polityki	Kierunki działań
	3.1.8. Zrównoważone kształtowanie zagospodarowania dolin rzecznych jako kluczowych korytarzy ekologicznych, w tym działania renaturyzacyjne.
W gminach objętych obszarowymi formami ochrony przyrody istotne będzie wsparcie przy wdrażaniu programów turystyki kwalifikowanej oraz przy rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i innych działaniach sprzyjających poprawie jakości środowiska przyrodniczego.	2.5. Rozwój systemu kanalizacyjnego i oczyszczania ścieków w szczególności na obszarach województwa objętych formami ochrony przyrody oraz na obszarach o skomplikowanych warunkach gruntowo-wodnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRW.

### ***OSI gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony***

Za OSI o szczególnych potencjałach rozwojowych zostały uznane gminy, na których terenie znajdują się obszary prawnie chronione (tj. parki narodowe, krajobrazowe lub obszary Natura 2000). Strategia Rozwoju Województwa wskazuje na konieczność dodatkowej ochrony i wsparcia tych obszarów z poziomu województwa, a także na ograniczenia gospodarowania związane z obecnością takich form ochrony przyrody na terenie gminy. Na terenie Krakowa znajdują się obszary chronione wymienione w SRK, tj. parki krajobrazowe: Bielańsko-Tyniecki, Tenczyński i Dolinki Krakowskie oraz obszary Natura 2000: Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy, Łąki Nowohuckie, Skawiński obszar łąkowy. Kierunki działań w SRW odnoszące się do obszarów chronionych zestawiono w poniższej tabeli.

**Tabela 9. Kierunki działania w SRW „Małopolska 2030” odnoszące się do gmin, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony**

Kierunek polityki	Kierunki działań
<b>Obszar: Klimat i środowisko</b>	
<p><b>3. Bioróżnorodność i krajobraz</b></p> <p>Wzrost bioróżnorodności środowiska przyrodniczego poprzez: poszerzenie systemu przyrodniczego województwa w oparciu o obszarowe formy ochrony przyrody oraz rozwój korytarzy ekologicznych łączących te obszary; system renaturalizacji dolin rzecznych zorientowany na techniki rozwoju zielono-błękitnej infrastruktury, zwłaszcza w nawiązaniu do obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych.</p>	<p>3.1. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej poprzez kształtowanie systemu przyrodniczego.</p> <p>3.1.1. Czynna ochrona ekosystemów, siedlisk i gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w szczególności na obszarach objętych formą ochrony przyrody.</p> <p>3.1.2. Powstanie nowych parków krajobrazowych zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.</p> <p>3.1.3. Objęcie planami ochrony wszystkich parków krajobrazowych województwa małopolskiego w celu m.in. czynnej ochrony istniejących i zanikających ekosystemów.</p> <p>3.1.4. Kształtowanie zrównoważonej polityki rozwoju przestrzennego na obszarach węzłowych i w korytarzach ekologicznych.</p> <p>3.1.8. Zrównoważone kształtowanie zagospodarowania dolin rzecznych jako kluczowych korytarzy ekologicznych, w tym działania renaturyzacyjne.</p>
<p>W gminach objętych obszarowymi formami ochrony przyrody istotne będzie wsparcie przy wdrażaniu programów turystyki kwalifikowanej oraz przy rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i innych działaniach sprzyjających poprawie jakości środowiska przyrodniczego.</p>	<p>2.5. Rozwój systemu kanalizacyjnego i oczyszczania ścieków w szczególności na obszarach województwa objętych formami ochrony przyrody oraz na obszarach o skomplikowanych warunkach gruntowo-wodnych.</p>

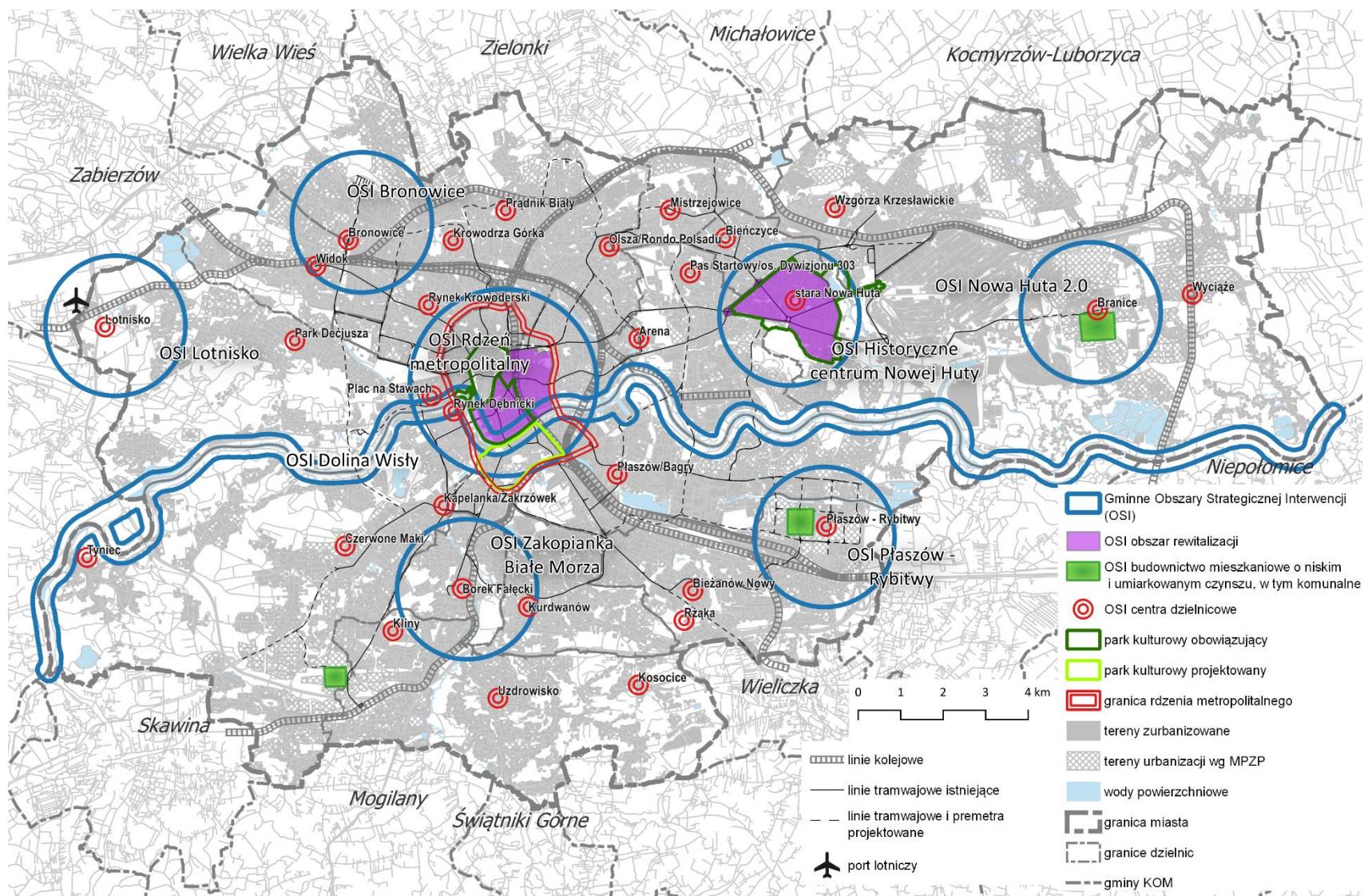
Źródło: opracowanie własne na podstawie SRW.

## Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla Miasta Krakowa wraz z zakresem planowanych działań

Poza obowiązkowym uwzględnieniem regionalnych OSI gmina może także określić własne Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla jej rozwoju. W wyniku diagnozy uwarunkowań społeczno-ekonomicznych i przestrzennych wyróżniono w Krakowie dziesięć gminnych obszarów strategicznej interwencji:

- Rdzeń metropolitalny – przestrzeń publiczne;
- Rdzeń metropolitalny – obszar rewitalizacji;
- Historyczne centrum Nowej Huty;
- OSI Nowa Huta 2.0;
- OSI Lotnisko;
- OSI Zakopianka/Białe Morza;
- OSI Płaszów - Rybitwy;
- OSI Bronowice
- OSI Centra dzielnicowe;
- OSI Budownictwo mieszkaniowe o niskim i umiarkowanym czynszu, w tym komunalne.

Lokalizacje OSI zostały przedstawione na mapie (rysunek 12).



**Rysunek 12. Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla Miasta Krakowa**

Źródło: opracowanie własne.



## OSI Rdzeń metropolitalny – przestrzenie publiczne

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje wybrane przestrzenie publiczne rdzenia metropolitalnego Krakowa, wymagające w perspektywie 2030/2050 znaczących przekształceń przestrzenno-funkcjonalnych w związku z trwającymi i planowanymi inwestycjami transportowymi oraz dostosowania do zrównoważonych wzorców mobilności w mieście i obszarze metropolitalnym (rysunek 13).

Wskazano sześć przestrzeni publicznych:

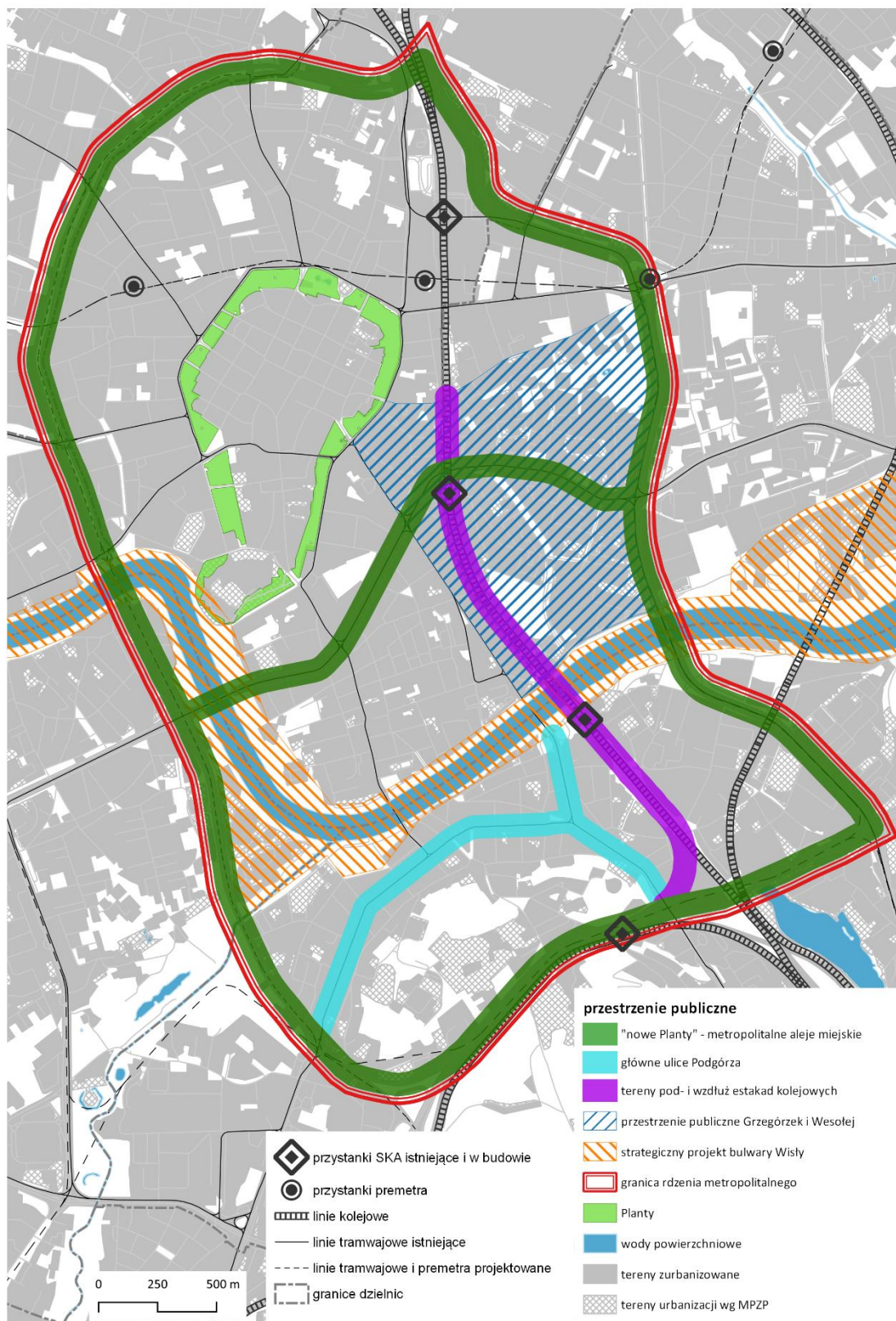
- Ciąg ul. Dietla i Grzegórzeckiej;
- „Nowe Planty” – metropolitalne aleje miejskie w pierścieniu II obwodnicy;
- Główne ulice Podgórze – ciąg ul. Kalwaryjskiej, Limanowskiego oraz ul. Na Zjeździe;
- Tereny pod- i wzdłuż estakad kolejowych linii średnicowej i łącznicy w kierunku Skawiny;
- Przestrzenie publiczne Grzegórzek i Wesołej związane z realizacją nowej stacji kolejowej i układu komunikacyjnego wokół niej oraz na terenie dawnych klinik uniwersyteckich;
- Bulwary Wisły – kontynuacja projektu strategicznego ujętego w SRK i SUIKZP.

**Tabela 10. Kierunki działań dla OSI Rdzeń metropolitalny – przestrzenie publiczne**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
2.1.	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	Rewaloryzacja i przebudowa śródmiejskiego odcinka Bulwarów Wisły oraz zagospodarowanie i ochrona (w tym renaturyzacja) pozostałej części doliny Wisły, z poszanowaniem wartości przyrodniczych i uwzględnieniem roli rzeki jako korytarza ekologicznego.
2.5	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Budowa III obwodnicy miejskiej oraz konsekwentne ograniczenie międzydzielnicowego tranzytowego ruchu samochodowego wewnątrz III obwodnicy.
		Ograniczenie transportu indywidualnego w ciągu II obwodnicy, powiązane z realizacją III obwodnicy i rozbudową sieci transportu publicznego, oraz podjęcie działań na rzecz uznania terenów wewnątrz II obwodnicy za obszar o obniżonej emisji komunikacyjnej.
		Rozbudowa infrastruktury transportu publicznego, rowerowego i pieszego.
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Kontynuacja przekształceń w ciągu ul. J. Dietla i Grzegórzeckiej – ograniczenie transportu indywidualnego oraz modernizacja i przebudowa przestrzeni publicznej.
		Utworzenie „nowych Plant” (w powiązaniu z budową odcinków III obwodnicy) w tym: <ul style="list-style-type: none"> <li>– przywrócenie historycznego charakteru Alejom Trzech Wieszczów z uwzględnieniem rozbudowy sieci tramwajowej i premetra;</li> <li>– przebudowa ul. Konopnickiej od mostu Dębnickiego do Ronda Matecznego z uwzględnieniem budowy sieci tramwajowej;</li> <li>– przebudowa i ograniczenie ruchu tranzytowego w ul. Wita Stwosza, ul. A. Lubomirskiego i al. Powstania Warszawskiego;</li> <li>– przebudowa południowej części II obwodnicy – od ronda A. Matecznego do Mostu Kotlarskiego.</li> </ul>

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p data-bbox="655 264 1361 360">Utworzenie przestrzeni publicznej pod- wzdłuż estakad kolejowych linii średnicowej wraz z kładką pieszo-rowerową przez Wisłę.</p> <p data-bbox="655 360 1342 394">Budowa parku pod estakadami łącznicy kolejowej w Podgórzu.</p> <p data-bbox="655 394 1342 456">Budowa Placu Grzegórzeckiego i przebudowa układu komunikacyjnego w rejonie estakad.</p> <p data-bbox="655 456 1358 584">Przebudowa przestrzeni publicznych w otoczeniu stacji kolejowej i zapewniających powiązania piesze i rowerowe stacji z Rynkiem Głównym, węzłami tramwajowymi (Hala Targowa i Starowiślna) oraz Kazimierzem.</p> <p data-bbox="655 618 1326 745">Realizacja przestrzeni publicznych w obszarze dawnych klinik uniwersyteckich oraz ich powiązanie z terenami wokół stacji Grzegórzki, Kazimierzem, Starym Miastem i al. Powstania Warszawskiego.</p> <p data-bbox="655 779 1334 842">„Otwarcie” miasta na Wisłę – uczynienie z systemu rzeczno-ego w Krakowie ważnej osi kompozycyjnej miasta.</p> <p data-bbox="655 875 1257 965">Uspokojenie ruchu i przebudowa ul. Kalwaryjskiej, Limanowskiego i ul. Na Zjeździe (wraz z przestrzenią pl. Bohaterów Getta) w reprezentacyjne ulice miejskie.</p>

Źródło: opracowanie własne.



**Rysunek 13. Nowe Plany – przestrzeń publiczną jako Obszar Strategicznej Interwencji centrum Krakowa**  
 Źródło: opracowanie własne.

## **OSI Rdzeń metropolitalny – obszar rewitalizacji**

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje podobszary rewitalizacji „Kazimierz-Stradom” i „Grzegórzki-Wesoła” określone przez uchwałę Rady Miasta Krakowa<sup>14</sup>. Zajmuje wschodnią część pierścienia pomiędzy I i II obwodnicą, stanowiącą część pomnika historii (Kraków – historyczne centrum miasta). Częścią OSI są wpisane na listę UNESCO Kazimierz i Stradom, w których zaznacza się zjawisko nadmiernej turystyfikacji. Na terenie OSI znajduje się także wymagający przekształceń przestrzenno-funkcjonalnych kompleks zabudowań dawnych klinik uniwersyteckich. Zgodnie z analizami służącymi wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji obszar ten cechuje się znacznym natężeniem zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, środowiskowej, a w części także technicznej i gospodarczej. Działania podejmowane na terenie OSI będą ukierunkowane na wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego i zostaną określone w Gminnym Programie Rewitalizacji.

**Tabela 11. Kierunki działań dla OSI Rdzeń metropolitalny – obszar rewitalizacji**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
3.3.	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	Regeneracja obszarów kryzysowych i zdegradowanych.
1.7.	Wysoki poziom usług związanych z kulturą	Wdrożenie i realizacja zapisów Parku Kulturowego Kazimierz ze Stradomiem oraz ochrona i konserwacja obiektów dziedzictwa.
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Zapobieganie nadmiernej turystyfikacji i gentryfikacji obszaru Kazimierza.

Źródło: opracowanie własne.

## **OSI Historyczne centrum Nowej Huty**

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje podobszar rewitalizacji „«stara» Nowa Huta” określony przez uchwałę Rady Miasta Krakowa<sup>6</sup>. Zgodnie z analizami służącymi wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji obszar ten cechuje się znacznym natężeniem zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej oraz środowiskowej. Działania podejmowane na terenie OSI będą zatem ukierunkowane na wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego i zostaną określone w Gminnym Programie Rewitalizacji. Obszar usytuowany jest w zabytkowym zespole urbanistycznym Nowej Huty, objętym wpisem do rejestru zabytków, a także parkiem kulturowym Nowa Huta i wpisem na listę Pomników historii.

<sup>14</sup> Uchwała nr XCVII/2644/22 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 października 2022 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w Mieście Krakowie.

**Tabela 12. Kierunki działań dla OSI Historyczne centrum Nowej Huty – obszar rewitalizacji**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
3.3.	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	Regeneracja obszarów kryzysowych i zdegradowanych.
1.7.	Wysoki poziom usług związanych z kulturą	Realizacja zapisów Parku Kulturowego Nowa Huta oraz ochrona i konserwacja obiektów dziedzictwa.
		Modernizacja i przebudowa dawnego kina Światowid w celu dostosowania przestrzeni do potrzeb Muzeum Nowej Huty – centrum zarządzania dziedzictwem miasta socrealistycznego.

Źródło: opracowanie własne.

### **OSI Nowa Huta 2.0**

Obszar Strategicznej Interwencji zlokalizowany jest we wschodniej części miasta. Został wskazany jako obszar strategiczny w SUIKZP, obejmując teren kombinatu metalurgicznego oraz tereny na wschód i południe od niego. Obejmuje obszary przemysłowe, poprzemysłowe i poskładowe tereny wymagające rekultywacji, remediacji i reurbanizacji, tereny dawnych wsi włączonych do Krakowa – do dziś niewystarczająco zintegrowane transportowo i urbanistycznie z centrum miasta. Na terenie OSI znajdują się także obszary cenne przyrodniczo, zarówno naturalne, jak i powstałe w wyniku spontanicznej renaturyzacji terenów poprzemysłowych.

W ramach OSI położone są również tereny kombinatu metalurgicznego wymagające w dalszej perspektywie racjonalnego wykorzystania, rekultywacji opuszczonych przez działalność przemysłową części i ochrony wartości dziedzictwa postindustrialnego.

Na terenie OSI realizowany jest Projekt strategiczny „Kraków – Nowa Huta Przyszłości” zakładający realizację czterech odrębnych zadań inwestycyjnych:

- Park Naukowo-Technologiczny „Branice”;
- Centrum Logistyczno-Przemysłowe „Ruszcza”;
- Centrum Wielkoskalowych Plenerowych Wydarzeń Kulturalnych „Błonia 2.0”;
- Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Przylasek Rusiecki”.

**Tabela 13. Kierunki działań dla OSI Nowa Huta 2.0**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Ukształtowanie nowego obszaru aktywności gospodarczej, usługowej i rekreacyjnej o znaczeniu metropolitalnym.
3.3	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	Remediacja, rekultywacja i ponowne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych.
		Przygotowanie planu zagospodarowania obszaru Kombinatu Metalurgicznego.
1.2.	Wysoka jakość życia mieszkańców urzeczywistniana	Poprawa dostępności podstawowych usług publicznych w obszarach zabudowy mieszkaniowej.

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
	przez wysoką (możliwie najwyższą) jakość usług i ich powszechną dostępność	
1.7.	Wysoki poziom usług związanych z kulturą	Realizacja projektów rekreacyjnych i przestrzeni publicznej: Centrum Wielkoskalowych Plenerowych Wydarzeń Kulturalnych „Błonia 2.0” oraz Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Przylasek Rusiecki”.
		Ochrona i konserwacja obiektów dziedzictwa industrialnego na terenie kombinatu oraz rewaloryzacja i adaptacja centrum administracyjnego CAHTS.
		Budowa skansenu – Park Edukacyjny „Branice”.
2.1.	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	Ochrona i kształtowanie terenów przyrodniczo cennych, z uwzględnieniem Wisły i jej dopływów jako głównych korytarzy ekologicznych
2.3.	Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej	Realizacja projektów gospodarczych, w tym Budowa Parku Naukowo-Technologicznego „Branice” oraz centrum Logistycznego Ruszcza.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Rozbudowa systemów transportowych z uwzględnieniem budowy przystanków SKA i przedłużenia linii tramwajowej.

Źródło: opracowanie własne.

## OSI Lotnisko

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje tereny w sąsiedztwie MPL Balice, przystanków kolejowych na linii kolei aglomeracyjnej (Kraków-Lotnisko, Kraków Olszanica) oraz węzłów autostradowych. Ze względu na obecność i znaczenie drugiego w kraju portu lotniczego obszar ten stanowi jeden z najważniejszych węzłów rozwoju metropolitalnego miasta.

**Tabela 14. Kierunki działań dla OSI Lotnisko**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Ukształtowanie nowego obszaru aktywności gospodarczej i usługowej o znaczeniu metropolitalnym.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Rozbudowa infrastruktury transportowej poprawiającej dostępność lotniska z uwzględnieniem priorytetu dla transportu publicznego.
		Ukształtowanie systemu ciągów zieleni i tras rowerowych integrujących teren otoczenia lotniska z ważniejszymi elementami struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta.

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
2.2	Kraków – węzłem w sieci metropolii Polski, Europy i świata jako globalnie rozpoznawalna marka	Współpraca z zarządem portu lotniczego w kwestii rozbudowy i modernizacji portu lotniczego Balice.
2.3.	Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej	Realizacja projektów związanych z budową: centrum konferencyjnego, parku naukowo-technologicznego, centrum wystawowego, hoteli oraz przestrzeni publicznych i układów transportowych obsługujących tereny usługowe.

Źródło: opracowanie własne.

### **OSI Zakopianka/Białe Morza**

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje tereny w południowej części Krakowa, wzdłuż ul. Zakopiańskiej, stanowiącej jedną z głównych arterii wylotowych z miasta, Trasy Łagiewnickiej oraz linii kolejowej w kierunku Skawiny. Jest to obszar intensywnych przekształceń terenów przemysłowych, w kierunku usługowym i biurowo-administracyjnym. Istotnym elementem OSI jest duży obszar handlu wielkopowierzchniowego (CH „Zakopianka”). Na terenie Obszaru zlokalizowane są sanktuaria pielgrzymkowe (Łagiewniki i Centrum Jana Pawła II), stanowiące popularne kierunki turystyczne. Znaczącą część OSI zajmują Białe Morza – obszar składowisk odpadów z Zakładów Sodowych, które ulegają procesom spontanicznej sukcesji roślinnej, które zgodnie z wynikami konsultacji społecznych powinny zostać zagospodarowane jako teren zielony.

**Tabela 15. Kierunki działań dla OSI Zakopianka/Białe Morza**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
2.1.	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	Przygotowanie i realizacja terenów rekreacyjnych na obszarze Białych Mór, uwzględniający zachowanie charakteru terenu jako tzw. „czwartej przyrody”.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Modernizacja infrastruktury transportowej z uwzględnieniem priorytetu dla transportu publicznego, w tym wykorzystanie przystanku SKA.
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Opracowanie planu zagospodarowania obszarów wzdłuż ul. Zakopiańskiej uwzględniającego intensyfikację i zróżnicowanie funkcjonalne zabudowy na terenie obecnych wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.
3.3	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	Remediacja i rekultywacja terenów przemysłowych.

Źródło: opracowanie własne.

### **OSI Płaszów - Rybitwy**

Jest to obecnie obszar o przewadze funkcji produkcyjnych i magazynowych oraz logistyki kolejowej (rozległe tereny kolejowe stacji Kraków Płaszów i Kraków Bieżanów). W SUIKZP przewidziano możliwość przekształcenia obszaru w kierunku funkcji komercyjnych, biurowych, wysokich technologii

i innych oraz stworzenia w tym rejonie atrakcyjnego miejsca węzłowego o charakterze śródmiejskim z dominantami zaznaczającymi nową tożsamość tej części Krakowa – na obszarze tym przewidziano możliwość lokalizacji zabudowy wysokościowej.

**Tabela 16. Kierunki działań dla OSI Płaszów - Rybitwy**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
2.1.	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	Ukształtowanie systemu ciągów zieleni i tras rowerowych oraz przestrzeni publicznych.
2.3.	Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej	Współpraca z przedsiębiorcami działającymi na terenie OSI Płaszów-Rybitwy, wypracowanie rozwiązań pozwalających na kontynuację działalności wytwórczych na terenie Krakowa.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Rozbudowa infrastruktury transportowej poprawiającej dostępność obszaru, z uwzględnieniem priorytetu dla transportu publicznego
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Ukształtowanie nowego obszaru aktywności gospodarczej i usługowej o znaczeniu metropolitalnym.
3.3	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	Remediacja i rekultywacja terenów poprzemysłowych.

Źródło: opracowanie własne.

### **OSI Bronowice**

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje tereny na północy Krakowa, w sąsiedztwie ronda Ofiar Katynia. W tym rejonie koncentrują się obiekty handlu wielkopowierzchniowego, wykształcone od końca XX w., w postaci niskich, głównie parterowych obiektów. Obiekty te obsługiwane są rozległymi, naziemnymi parkingami i pozbawione powiązań pieszych. Towarzyszy im rozrastająca się zabudowa mieszkaniowa, która w znacznej mierze rozwinęła się w sposób nawiązujący do dawnych podziałów działek. Intensywna urbanizacja zachodzi także poza granicą miasta, w sąsiednich gminach Zielonki, Wielka Wieś i Zabierzów.

Rozbudowa transportu publicznego – premetra, tramwaju i kolej aglomeracyjnej, a także budowa IV obwodnicy, która odciąży ciąg ul. Conrada z ruchu tranzytowego, stwarzają możliwość intensyfikacji zagospodarowania, uporządkowania terenów przy rondzie i III obwodnicy i wytworzenia lokalnego centrum dzielnicowego, a także zwiększenia roli transportu publicznego i rowerowego w obsłudze tego obszaru. Konieczne jest również stworzenie w tym rejonie sieci przestrzeni publicznych – parków (m.in. na terenie dawnego motelu Krak), zieleńców i ulic miejskich – oraz lepsze powiązanie obszarów po obu stronach III obwodnicy i obwodowej linii kolejowej, przede wszystkim ciągami pieszymi i rowerowymi. Konieczna jest też ochrona obszarów przyrodniczo cennych, zwłaszcza wzdłuż potoku Sudół.



**Tabela 17. Kierunki działań dla OSI Bronowice**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
2.1.	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	Ukształtowanie systemu ciągów zieleni i tras rowerowych oraz przestrzeni publicznych na osiedlach i terenach komercyjnych.
		Ukształtowanie terenów i rekreacyjnych o znaczeniu dzielnicowym – w tym parku na terenie dawnego motelu Krak.
		Ochrona i kształtowanie terenów przyrodniczo cennych, w tym w dolinie potoku Sudół.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Budowa premetra i tramwaju oraz dążenie do wykorzystania obwodnicy kolejowej do transportu osobowego. Dostosowanie ul. Conrada do nowej funkcji i rangi po otwarciu IV obwodnicy.
		Rozbudowa ciągów pieszych i rowerowych zapewniających integrację obszarów rozciętych trasami drogowymi i linią kolejową.
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Opracowanie planu zagospodarowania obszarów wzdłuż ulicy Conrada, uwzględniający intensyfikację i zróżnicowanie funkcjonalne zabudowy na terenie obecnych wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.
3.3	Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych	Rekultywacja terenów związanych z prowadzeniem działalności usługowej i ich obsługą parkingową oraz ich powtórne wykorzystanie.

Źródło: opracowanie własne.

### **OSI Centra dzielnicowe**

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje najważniejsze węzły aktywności poza rdzeniem metropolitalnym – centra dzielnicowe. Wyznaczenie OSI ma na celu budowanie wielośrodkowej struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, zgodnie z ideą „miasta bliskiego”. Są to także miejsca o szczególnym znaczeniu symbolicznym i estetycznym. Wskazane obszary powinny więc stanowić w skali dzielnicy lub zespołu osiedli najważniejsze centra usługowe oraz zapewniać wysoki standard przestrzeni publicznych, jako miejsca aktywności mieszkańców i spędzania czasu wolnego. Dążyć się będzie do zapewnienia dostępu mieszkańcom i mieszkańcom poszczególnych jednostek pomocniczych do miejsc wspierających aktywność obywatelską.

Centra dzielnicowe powinny cechować się doskonałą dostępnością transportem publicznym (zwłaszcza szynowym – tramwajowym, szybką koleją aglomeracyjną i premetrem), a także pieszym i rowerowym. Jako OSI wyznaczono 27 centrów dzielnicowych (rysunek 12). Lokalizacje centrów wskazane są schematycznie, a ich zasięg i szczegółowa lokalizacja powinny być przedmiotem konsultacji społecznych i prac warsztatowych.

**Tabela 18. Kierunki działań dla OSI Centra dzielnicowe**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
1.1.	Silna, spójna społecznie i wielokulturowa wspólnota samorządowa	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w celu ustalenia szczegółowych lokalizacji, zasięgu i programu funkcjonalno-użytkowego centrów oraz identyfikacji usług publicznych koniecznych do uzupełnienia w ramach centrów.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Powiązanie centrów dzielnicowych z przystankami transportu szynowego zapewniającymi dostępność w skali dzielnicy oraz zapewnienie ich dostępności pieszej i rowerowej.
3.2	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako "miasta wielu miast")	Ukształtowanie nowych obszarów i obiektów usługowych, rekreacyjnych oraz miejsc spotkań o zasięgu dzielnicowym Stworzenie lub/i wzmocnienie systemu przestrzeni publicznych w oddalonych od centrum dzielnicach, w powiązaniu z obiektami dziedzictwa materialnego i terenami zielonymi. Pozyskanie koniecznych terenów dla realizacji przestrzeni publicznych.

Źródło: opracowanie własne.

### ***OSI – Budownictwo mieszkaniowe o niskim i umiarkowanym czynszu, w tym komunalne***

Obszar Strategicznej Interwencji obejmuje tereny przewidziane dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego o niskim i umiarkowanym czynszu, w tym komunalnego. Wyznaczenie OSI jest odpowiedzią na rosnące zapotrzebowanie na mieszkania dostępne dla osób i rodzin o dochodach uniemożliwiających nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach komercyjnych w sytuacji dynamicznego wzrostu liczby mieszkańców miasta.

Wskazane obszary powinny stanowić zespoły mieszkaniowe o wysokiej jakości kompozycji urbanistycznej i przestrzeni publicznych, a także zapewniać dostęp do podstawowych usług publicznych, terenów zielonych i transportu zbiorowego (zwłaszcza szynowego). Zespoły mieszkaniowe powinny być kształtowane w sposób umożliwiający integrację ich mieszkańców, zróżnicowanie struktury społecznej i zapobiegający tworzeniu homogenicznych, wyizolowanych wspólnot osiedlowych.

Zabudowa osiedli komunalnych powinna zapewniać niskoemisyjność i niskie koszty eksploatacji mieszkań.

**Tabela 19. Tereny budownictwa o niskim i umiarkowanym czynszu, w tym komunalne**

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
1.2.	Wysoka jakość życia mieszkańców urzeczywistniana przez wysoką (możliwie najwyższą) jakość usług publicznych i ich powszechną dostępność	Kształtowanie zespołów mieszkaniowych o wysokiej jakości urbanistycznej zapewniających dostęp do usług publicznych i terenów zielonych.
1.6.	Powszechność dostępu do lokali mieszkalnych	Poprawa dostępu do mieszkań dla osób o dochodach uniemożliwiających nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach komercyjnych.

LP.	Cel operacyjny	Kierunki działań
		<p>Dążenie do zapewnienia dostępności lokali i budynków będących w zasobie gminnym dla osób o szczególnych potrzebach.</p> <p>Powiększenie zasobu nieruchomości z przeznaczeniem na mieszkania komunalne.</p> <p>Zwiększenie możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na niskie dochody lub szczególnie trudną sytuację życiową.</p>
2.1.	Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną	Kształtowanie osiedli komunalnych jako niskoemisyjnych zróżnicowanych i sprzyjających włączeniu społecznemu.
2.5.	Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność	Powiązanie obszarów budownictwa komunalnego z przystankami transportu szynowego zapewniającymi dostępność w skali dzielnicy oraz zagwarantowanie ich dostępności pieszej i rowerowej.
3.2.	Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)	Stworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych w nowo budowanych osiedlach. Projektowanie zielonych przestrzeni w otoczeniu zabudowy oraz wewnątrz osiedli.

Źródło: opracowanie własne.

## System realizacji Strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Podstawową funkcją systemu realizacji Strategii jest stworzenie optymalnych warunków osiągnięcia zapisanych w tym dokumencie celów rozwojowych miasta. Dlatego też niezbędne jest określenie zasad sterujących tym procesem, rozpisanie ról pomiędzy jego głównych aktorów oraz zdefiniowanie pakietu narzędzi, którymi będą się oni posługiwać, zarządzając Strategią. Ponadto konieczne jest wskazanie procedur gromadzenia i przetwarzania danych dotyczących stanu i tempa realizacji wytyczonych w tym dokumencie celów.

W niniejszej części Strategii scharakteryzowany został każdy spośród wyżej wymienionych elementów systemu jej realizacji, przy jednoczesnym dopuszczeniu możliwości ich uszczegółowienia w drodze odrębnych zarządzeń Prezydenta Miasta Krakowa.

### Zasady realizacji Strategii

Realizacja Strategii odbywać będzie się zgodnie z określonymi w tym dokumencie **Standardami rządzenia i współzarządzania publicznego**, które w kontekście osiągnięcia celów rozwojowych miasta reprezentują zestaw nadrzędnych wartości kształtujących sposób działania nie tylko Samorządu Miasta Krakowa, ale również jego partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych. Rzeczone standardy odnoszą się do:

- odpowiedzialności samorządu miejskiego za zapewnianie usług na wysokim poziomie;
- reaktywności urzędników publicznych na problemy mieszkańców;
- wielopasmowego partnerstwa;
- zarządzania adaptacyjnego.

### Główni aktorzy

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację Strategii jest Samorząd Miasta Krakowa, działający poprzez Prezydenta Miasta Krakowa oraz Radę Miasta Krakowa wspieranych przez Urząd Miasta Krakowa, miejskie samorządowe jednostki organizacyjne oraz spółki, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Samorząd Miejski.

Wiodąca rola Samorządu Miejskiego w procesie realizacji Strategii polegać będzie nie tylko na bezpośredniej realizacji programów i projektów służących osiągnięciu wytyczonych w tym dokumencie celów rozwojowych, ale również będzie urzeczywistniana poprzez:

- mobilizowanie i koordynowanie działań podejmowanych przez partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych na rzecz realizacji Strategii;
- kreowanie warunków wspierających realizację Strategii;
- pozyskiwanie zewnętrznych zasobów finansowych (ze źródeł krajowych i międzynarodowych) wspierających osiągnięcie celów strategicznych;
- promowanie Strategii.

W ramach Samorządu Miejskiego nadzór nad realizacją Strategii sprawował będzie Prezydent Miasta Krakowa (lub wskazany przezeń jego zastępca). W obrębie struktur miejskiej administracji koordynującą rolę w zakresie realizacji, monitorowania i ewaluacji tego dokumentu odgrywać będzie wydział Urzędu Miasta Krakowa właściwy do spraw strategii rozwoju.

Zakres zadań poszczególnych komórek organizacyjnych i jednostek miejskich (wydziałów UMK, miejskich samorządowych jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych) w zakresie realizacji Strategii oraz procedury, zgodnie z którymi powinny działać, uszczegółowione zostaną w drodze odrębnego zarządzenia Prezydenta Miasta Krakowa.

Powodzenie realizacji celów Strategii jest silnie uwarunkowane skutecznym włączeniem w ten proces partnerów:

- **społecznych**, zwłaszcza mieszkańców, organizacji pozarządowych i ruchów miejskich,
- **gospodarczych**, w szczególności przedsiębiorców, ich zrzeszeń oraz instytucji otoczenia biznesu oraz
- **publicznych**, w tym metropolii krakowskiej, samorządu województwa małopolskiego, pozostałych jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej oraz szkół wyższych.

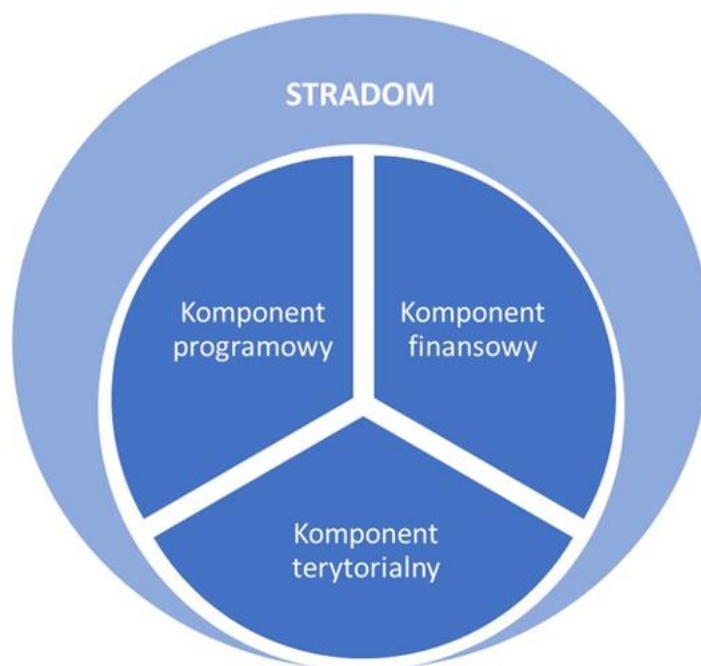
Energia, zaangażowanie, kreatywność oraz doświadczenie partnerów, jak również pozostające w ich dyspozycji zasoby finansowe i organizacyjne stanowią kluczowe czynniki sukcesu Strategii, a tym samym dalszego rozwoju Krakowa w perspektywie długookresowej. Dlatego też, wcielając w życie zasadę wielopasmowego partnerstwa, władze Miasta Krakowa zobowiązują się do stworzenia warunków oraz wypracowania procedur i mechanizmów, które zagwarantują partnerom społecznym, gospodarczym i publicznym realny udział w procesie realizacji Strategii, którego fundamentem będzie wzajemny szacunek i zaufanie.

### **System realizacji Strategii**

Ranga oraz złożoność interwencji publicznej opisanej w Strategii sprawiają, iż dla jej skutecznego wdrożenia konieczne jest zaprojektowanie systemu instrumentów i procedur uszczegółwiających jej zapisy, a tym samym operacjonalizujących jej realizację. Z punktu widzenia skuteczności i efektywności działań podejmowanych na rzecz osiągnięcia celów rozwojowych Krakowa niezwykle istotne jest, aby system realizacji Strategii:

- **był hierarchiczny** – opierał się na zasadzie zgodności poszczególnych elementów systemu z dokumentem nadrzędnym, tj. Strategią oraz
- **miał zintegrowany charakter** – zapewniał terytorialne powiązanie różnego rodzaju interwencji, czego wyrazem będzie uspołnienie interwencji w wymiarze społeczno-gospodarczym oraz polityki przestrzennej,
- zaś poszczególne jego elementy tworzone były zgodnie ze standardami przyjętymi w GMK, wynikającymi z przepisów ustawowych oraz metodyk wewnętrznych.

W celu zoptymalizowania zarządzania Strategią, co przyczyni się nie tylko do usprawnienia procesu osiągnięcia wytyczonych w tym dokumencie celów, ale również racjonalnego wykorzystania zasobów (ludzkich, finansowych i organizacyjnych) angażowanych w ten proces przez Samorząd Miasta Krakowa oraz partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych, ustanawia się zintegrowany system instrumentów i procedur obejmujący **trzy komponenty: programowy, terytorialny oraz finansowy**.



**Rysunek 14. Struktura systemu realizacji Strategii Rozwoju Krakowa 2030**

Źródło: opracowanie własne.

**Komponent programowy** – Strategia realizowana będzie poprzez Plan strategiczny obejmujący dokumenty względem niej wykonawcze, za przygotowanie i realizację których odpowiedzialne będą właściwe komórki organizacyjne Urzędu Miasta Krakowa oraz miejskie samorządowe jednostki organizacyjne. Plan strategiczny realizowany będzie przez następujące narzędzia:

1. **Polityki** – dokumenty kierunkowe, określające kluczowe priorytety i kierunki działań, zasady i wartości, które powinny być traktowane jako wytyczne przy opracowywaniu Instrumentów. Polityka z reguły nie zawiera wymiernych celów, wskaźników realizacji ani katalogu zadań i projektów.
2. **Instrumenty Zarządzania Strategicznego (IZS):**
  - **Projekty** – zespół działań, organizacja tymczasowa (zespołu), powołana w celu dostarczenia jednego lub więcej produktów według uzgodnionego Uzasadnienia Społeczno-Ekonomicznego. Część Projektów jest wspierana metodyką PRINCE2 (*Projects In Controlled Environments*);
  - **Programy rozwoju** – tymczasowa organizacja stworzona do koordynowania, ukierunkowywania i nadzorowania wdrożenia zbioru powiązanych projektów i działań w celu dostarczenia rezultatów i korzyści związanych ze strategicznymi celami organizacji. Program dostarcza potencjał – usługę, funkcję lub działanie operacyjne, umożliwiające organizacji wykorzystanie szans. Część Programów jest wspierana metodyką MSP (*Managing Successful Programmes*);
  - **Portfele projektów (Portfel)** – zespół działań (zadania, projekty, programy), które pozwalają na osiągnięcie organizacji celów strategicznych wskazanych w dokumencie nadrzędnym – Strategii Rozwoju Krakowa. Część portfeli jest wspierana metodyką zarządzania projektami MoP (*Management of Portfolios*);

3. **Sieci zadań** – instrument informacyjny wspierający zarządzanie, umożliwiający grupowanie zadań realizujących strategię rozwoju z uwzględnieniem jej elementów przestrzennych, np. Obszarów Strategicznej Interwencji, Centrów Lokalnych, podobszarów rewitalizacji.
4. **Usługi publiczne** – na poziomie strategicznym odnoszą się do działania lub zespołu działań wykonywanych na rzecz wspólnoty przez podmiot publiczny lub z udziałem środków publicznych, w celu wytworzenia pewnego dobra publicznego lub społecznego. Usługi publiczne są udostępniane lub wytwarzane w sposób i w stopniu określonym zazwyczaj w przepisach prawa lub/i w politykach jednostek samorządu terytorialnego. Usługi publiczne realizowane są w ramach dziedzin zarządzania i obejmują jedno lub wiele zadań bieżących oraz wytwarzane w ich ramach produkty. Usługi publiczne wiążą się z celami operacyjnymi Strategii poprzez poszczególne zadania lub ich elementy składowe.

Proces przygotowania Instrumentów Zarządzania Strategicznego powinien przebiegać z uwzględnieniem następujących **wytycznych**:

- Instrument (w szczególności Program, Portfel projektów) powinien posiadać co najmniej następujące elementy:
  - podstawowe parametry identyfikujące Instrument oraz jego horyzont czasowy;
  - określenie struktury zarządzania Instrumentem, w tym systemu monitorowania i ewaluacji;
  - zwięzłą diagnozę obszaru objętego Instrumentem;
  - powiązanie z jednym celem operacyjnym Strategii, określonym jako główny dla tego Instrumentu;
  - deklarację wyników, określającą cel ogólny Instrumentu, kluczowe działania związane z jego realizacją oraz najważniejsze cele szczegółowe obrazujące korzyści z realizacji Instrumentu;
  - wskaźniki oceny stopnia realizacji celów szczegółowych Instrumentu;
  - powiązania z zadaniami wraz z planem wydatków i źródłami finansowania;
  - wykaz ryzyk dotyczących celów szczegółowych Instrumentu<sup>15</sup>.
- Instrumenty definiowane, realizowane, monitorowane i sprawozdawane są w Systemie STRADOM, a część z nich wspierana jest dodatkowo obowiązującymi w UMK metodykami i narzędziami zarządzania Projektami, Programami oraz Portfelami projektów.
- Interwencja publiczna planowana w ramach Instrumentu powinna przyczyniać się do budowania potencjału rozwojowego Krakowa.

Wymagania i standardy, jakie muszą spełniać IZS zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i uzupełniającymi je aktami kierowania obowiązującymi w Gminie Miejskiej Kraków, określa odrębne zarządzenie Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie Instrukcji opracowania, realizacji, monitorowania i sprawozdawczości IZS.

Poniższe tabele zawierają **wykaz narzędzi, w tym instrumentów**, które będą wspierać osiągnięcie celów operacyjnych Strategii. Wykaz obejmuje zarówno dokumenty, których obowiązek opracowania wynika bezpośrednio z przepisów prawa, jak również te o charakterze fakultatywnym, których przygotowanie stanowi przejaw inicjatywy własnej Samorządu Miasta Krakowa.

---

<sup>15</sup> Jeżeli wynika to z przepisów prawa lub ze specyfiki obszaru (zakresu tematycznego), do którego odnosi się interwencja opisana w danym Instrumencie, możliwe jest poszerzenie katalogu elementów składających się na jego strukturę.

Tabela 20. Wykaz dokumentów realizujących cel strategiczny 1 „Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury”

Cel operacyjny	Nazwa	Rodzaj dokumentu
<b>[1.1] Silna, spójna społecznie i wielokulturowa wspólnota samorządowa</b>	Program aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta „Młody Kraków 2.0”	Program
	Program „Otwarty Kraków”	Program
	Polityka Rozwoju Edukacji Obywatelskiej (planowana)	Polityka
	Program Aktywności Społecznej i Integracji Osób Starszych (PASIOS)	Program
	Powiatowy Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	Program
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa 2030 (SRPSK)	Program
	„Kraków dla równości” (w opracowaniu)	Polityka
	Plan Równości Płci w Urzędzie Miasta Krakowa oraz jednostkach organizacyjnych Gminy Miejskiej Kraków	Polityka
<b>[1.2] Wysoka jakość życia mieszkańców urzeczywistniana przez wysoką (możliwie najwyższą) jakość usług publicznych i ich powszechną dostępność</b>	Projekty i sieci zadań związane z dostępnością do infrastruktury społecznej, w szczególności związane z budową centrów lokalnych i dzielnicowych (planowane)	Projekt/Sieć zadań
<b>[1.3] Wysoka dostępność i jakość projektów miasta z zakresu promocji i ochrony zdrowia, powszechność realizacji idei zdrowego i aktywnego życia oraz wysoka dostępność do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3</b>	Program „Zdrowy Kraków”	Program
	Plan budowy żłobków w latach 2023–2026, w tym ze środków Programu Maluch+ 2022–2029	Portfel projektów
	Strategia Terytorialna IIT na lata 2021–2027 dla uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej w Małopolsce	Program
	Projekty i sieci zadań służące utrzymaniu i rozwojowi infrastruktury sportowej	Projekt/Sieć zadań



Cel operacyjny	Nazwa	Rodzaj dokumentu
[1.4.] Wysoki poziom bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa w Krakowie	Program poprawy bezpieczeństwa dla miasta Krakowa pn. „Bezpieczny Kraków"	Program
	Plan ograniczenia skutków powodzi oraz odwodnienia Miasta Krakowa	Polityka
	Założenia do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Polityka
[1.5] Wspieranie wysokiego poziomu nauczania	Kierunki rozwoju krakowskiej oświaty (w opracowaniu)	Polityka
[1.6] Powszechność dostępu do lokali mieszkalnych	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Kraków oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń	Program
	Polityka Mieszkaniowa Gminy Miejskiej Kraków	Polityka
[1.7] Wysoki poziom usług związanych z kulturą	Program opieki nad zabytkami Gminy Miejskiej Kraków (planowany)	Program
	Program Rozwoju Kultury w Krakowie	Program
	Wytyczne do zarządzania historycznym centrum Krakowa, miejscem światowego dziedzictwa UNESCO	Polityka
[1.8] Silny sektor organizacji pozarządowych	Wieloletni Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	Polityka

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 21. Wykaz dokumentów realizujących cel strategiczny 2 „Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością”

Cel operacyjny	Nazwa	Rodzaj dokumentu
<b>[2.1] Kraków – miastem neutralnym klimatycznie, dbającym o środowisko, z rozwiniętą gospodarką cyrkularną</b>	Program Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego	Polityka
	Program Ochrony Środowiska dla Miasta Krakowa	Polityka
	Założenia do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Polityka
	SECAP – Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu	Polityka
	Plan Adaptacji Miasta Krakowa do zmian klimatu	Polityka
	Kontrakt klimatyczny	Polityka
	Program rozwoju odnawialnych źródeł energii na obszarze Gminy Miejskiej Kraków	Program
	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Miejskiej Kraków	Program
	Program termomodernizacji budynków jednorodzinnych dla Miasta Krakowa	Program
	Program Stop Smog	Program
	Krakowska mikroretencja wód opadowych i roztopowych	Program
	Powiatowy program zwiększenia lesistości miasta Krakowa	Program
	Zeroemisyjny Kraków	Portfel projektów
	Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa małopolskiego	Polityka
	Programy i Projekty spółek komunalnych	Programy i Projekty

Cel operacyjny	Nazwa	Rodzaj dokumentu
<b>[2.2] Kraków – węzłem w sieci metropolii Polski, Europy i świata jako globalnie rozpoznawalna marka</b>	Program Strategiczny Komunikacji Marki Miasta Krakowa	Program
<b>[2.3] Kraków – odpornym na kryzysy, innowacyjnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej</b>	Polityka zrównoważonej turystyki Krakowa	Polityka
	Krakowski Program Gospodarczy Wspierania Przedsiębiorczości i Innowacyjności (w opracowaniu)	Program
	Program Promocji Zatrudnienia, Aktywizacji Zawodowej dla Gminy Miejskiej Kraków	Program
<b>[2.4] Kraków – silnym europejskim ośrodkiem naukowym z rozwiniętymi formami współpracy nauki, biznesu i administracji</b>	Program współpracy z Krakowskim Ośrodkiem Naukowo – Akademickim (planowany)	Program
<b>[2.5] Zrównoważona, zintegrowana, niezawodna i ekologiczna mobilność</b>	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla GMK oraz gmin sąsiadujących, z którymi GMK zawarła porozumienie w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego	Program
	Polityka transportowa dla miasta Krakowa	Polityka
	Program obsługi parkingowej dla miasta Krakowa	Program
	Studium podstawowych tras rowerowych	Program
	SUMP – Plan Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej	Polityka i Portfel projektów

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 22. Wykaz dokumentów realizujących cel strategiczny 3 „Kraków – nowoczesnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego”

Cel operacyjny	Nazwa	Rodzaj dokumentu
<b>[3.1] Kraków efektywnie zarządzaną metropolią z wykorzystaniem mechanizmów partycypacyjnych oraz poszanowaniem potrzeb i praw człowieka</b>	Strategia Metropolia Krakowska 2030	Dokument rozwoju ponadlokalnego
	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT)	Dokument rozwoju ponadlokalnego o charakterze operacyjnym
	Program Rdzeń – Centralny System Informatyczny GMK	Program
	Program Strategiczny Informatyzacji GMK (w opracowaniu)	Program
	Kraków Smart City	Portfel projektów
	Program Elektroniczna Komunikacja i Obsługa	Program
<b>[3.2] Policentryczność struktury funkcjonalno-przestrzennej Krakowa (jako „miasta wielu miast”)</b>	Zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń	Polityka
	Program rehabilitacji zabudowy blokowej na terenie Gminy Miejskiej Kraków (planowany)	Program
	Kierunki Rozwoju i Zarządzania Terenami Zieleni w Krakowie	Polityka
	Cyfryzacja Grodzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (w opracowaniu)	Program
	Projekty inwestycyjne wspierające tworzenie się miejskich centrów lokalnych	Projekty/Sieci zadań
<b>[3.3] Powtórne wykorzystanie terenów zdegradowanych, przy maksymalnym zachowaniu przestrzeni biologicznie czynnych</b>	Kraków Nowa Huta Przyszłości	Projekt
	Kraków Airport City Balice	Projekt
	Obszar Kraków - Wesola (w opracowaniu)	Polityka
	Gminny Program Rewitalizacji (w opracowaniu)	Program

Źródło: opracowanie własne.

**Komponent finansowy** – tworzony przez kolejne roczne budżety Miasta Krakowa oraz Wieloletnią Prognozę Finansową Miasta Krakowa na lata 2020–2043, w których odzwierciedlone zostaną priorytety rozwojowe (portfele, programy i projekty z uwzględnieniem przedsięwzięć wieloletnich) Miasta Krakowa wynikające ze Strategii. Kwestie odnoszące się do finansowania Strategii opisane zostały w rozdziale *Syntetyczna analiza ram finansowych Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć Kraków 2030/2050*. Komponent finansowy zawierać będzie także środki finansowe spółek miejskich związane z realizacją celów strategicznych, a w przyszłości nakłady ponoszone przez inne podmioty prywatne i publiczne zaangażowane w realizację Strategii Rozwoju Krakowa.

**Komponent terytorialny** – którego zasadniczym zadaniem jest osadzenie interwencji publicznej opisanej w Strategii w przestrzeni miasta i metropolii (jej terytorializacja), a tym samym nadanie jej zintegrowanego charakteru łączącego w sobie trzy zasadnicze wymiary rozwoju: społeczny, gospodarczy i przestrzenny. Co istotne, w ramach tego komponentu urzeczywistniana będzie współpraca terytorialna, zwłaszcza w wymiarze metropolitalnym. Dlatego też komponent ten obejmuje:

- opisane w Strategii:
  - model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
  - regionalne i lokalne obszary strategicznej interwencji;
  - ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.
- Studium kierunków i uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Krakowa / plan ogólny;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- zintegrowane plany inwestycyjne (ZPI);
- Strategię Metropolia Krakowska 2030.

Zintegrowany plan inwestycyjny (ZPI) jest szczególną formą planu miejscowego, sporządzaną przez inwestora za zgodą rady gminy. Zastosowanie ZPI wiąże się z możliwością zawarcia przez gminę z inwestorem - na podstawie negocjacji - tzw. umowy urbanistycznej, w której inwestor zobowiązuje się na rzecz gminy do realizacji inwestycji uzupełniającej.

Należy zwrócić uwagę na dwoistość relacji występującej pomiędzy Strategią Rozwoju Krakowa a Strategią Metropolia Krakowska 2030 – Strategia Rozwoju Krakowa jest spójna ze Strategią Metropolia Krakowska 2030 (co czyni zadość przepisom ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym) i tym samym wspiera osiągnięcie wytyczonych w niej celów. Jednocześnie, ze względu na silny metropolitalny wymiar części spośród celów operacyjnych strategii miejskiej, ich wdrożenie będzie w znacznej mierze warunkowane skutecznością działań podejmowanych na gruncie strategii rozwoju ponadlokalnego.

Osiągnięcie celów Strategii Rozwoju Krakowa 2030, zwłaszcza zakładających współpracę terytorialną, wspierane będzie również poprzez **zintegrowane inwestycje terytorialne** wdrażane w perspektywie finansowej UE na lata 2021–2027 na obszarze metropolii krakowskiej. Jednocześnie Samorząd Miasta Krakowa przewiduje również możliwość:

- zawierania **porozumień terytorialnych** (o których mowa w przepisach ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju) z udziałem administracji rządowej, jednostek samorządu gminnego, powiatowego oraz samorządu województwa małopolskiego;
- wykorzystania Innych Instrumentów Terytorialnych, o których mowa w przepisach rozporządzenia ogólnego oraz rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności na lata 2021–2027.

Integrację trzech wymiarów systemu realizacji Strategii zapewnia **system STRADOM**, wspomagający zarządzanie miastem w zakresie planowania i monitorowania Instrumentów Zarządzania Strategicznego i budżetu zadaniowego w powiązaniu z Wieloletnią Prognozą Finansową, oraz zarządzanie ryzykiem na poziomie operacyjnym i strategicznym.

Mechanizmy zapewniające właściwe powiązania i relacje pomiędzy Instrumentami Zarządzania Strategicznego, instrumentami finansowymi oraz polityką przestrzenną Samorządu Miasta Krakowa opisane zostaną w ramach **Planu Implementacyjnego**. w szczególności Plan wskaże podmioty i struktury odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów zdefiniowanych w Strategii.

**Przedstawiony w niniejszym fragmencie Strategii opis systemu realizacji, w tym zwłaszcza wytyczne dotyczące sporządzania Instrumentów Zarządzania Strategicznego, ma charakter ramowy i zostanie doprecyzowany w drodze zarządzeń Prezydenta Miasta Krakowa, które określą także sposób ich realizacji, w tym monitorowania i sprawozdawczości.**

### **Źródła wiedzy o przebiegu realizacji Strategii**

Warunkiem skutecznego i efektywnego funkcjonowania systemu realizacji Strategii jest nieprzerwane zasilanie go aktualnymi i wiarygodnymi danymi dotyczącymi stopnia i dynamiki osiągania celów rozwojowych Krakowa, aktywności podmiotów (administracji miejskiej oraz jej partnerów) zaangażowanych w ten proces oraz bieżącej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta. Wiedza w tym zakresie generowana będzie w ramach:

- **otwartej debaty publicznej** z udziałem szeroko zdefiniowanej grupy interesariuszy. Wnioski płynące z debaty, mimo iż nie mające wiążącego charakteru, będą mogły wzmacniać jakość procesów decyzyjnych związanych z rozwojem miasta. Dlatego też debata publiczna będzie prowadzona jako proces ciągły i otwarty, zakładający cykliczne wykorzystanie zróżnicowanych narzędzi komunikacyjnych, w tym mediów społecznościowych, kierowanych do szerokiego grona odbiorców, w tym również do środowiska eksperckiego;
- **Rady Strategii** – będącej organem opiniotawczo-doradczym Prezydenta Miasta Krakowa w zakresie wdrażania Strategii. Rada, w skład której wchodzi ekspertki i eksperci reprezentujący środowiska naukowo-badawcze, biznesowe, organizacje pozarządowe i instytucje związane z rozwojem miasta, wspiera swoją wiedzą oraz doświadczeniem procesy planistyczne i realizacyjne Strategii;
- **Banku Informacji o Mieście i Metropolii** – w ramach którego gromadzone są dane dotyczące miasta i metropolii oraz realizowane są projekty badawcze, w wyniku których tworzone są raporty, ekspertyzy oraz prognozy wspierające procesy decyzyjne związane z zarządzaniem rozwojem Krakowa oraz jego obszaru metropolitalnego;
- **przygotowania i aktualizacji Planu strategicznego** – w części operacyjnej obejmującej wskaźniki oceny realizacji celów, Polityki, Instrumenty, Usługi publiczne w powiązaniu z budżetem, WPF oraz zewnętrznymi źródłami finansowania w sposób zapewniający budowanie odpowiednich potencjałów umożliwiających realizację celów strategicznych;
- **monitorowania Strategii** – dostarczającego w sposób systematyczny informacji na temat postępów i skuteczności realizacji Strategii oraz poszczególnych Instrumentów Zarządzania Strategicznego. Monitoring Strategii będzie koncentrował się na analizie skuteczności i efektywności podejmowanych działań w oparciu o zestawy wskaźników. Informacje pozyskane w ramach systemu stanowiąc będą podstawę do formułowania wniosków dotyczących sposobów osiągania celów strategicznych. Proces monitorowania Strategii wspierany będzie przez system STRADOM. Głównymi produktami systemu monitorowania będą:

- **raport o stanie gminy**, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, przedkładany Radzie Miasta Krakowa każdego roku do 31 maja, będący podsumowaniem działalności Prezydenta Miasta Krakowa w roku poprzednim, w szczególności w zakresie realizacji polityk, programów i strategii, uchwał Rady i budżetu obywatelskiego;
- **raport z realizacji Strategii**, przygotowywany co dwa lata, w którym skuteczność osiągania celów strategicznych będzie oceniana przez pryzmat stanowiących miary sukcesu wskaźników zawartych w szczególności w Strategii oraz poszczególnych Instrumentach Zarządzania Strategicznego.
- **Główny Komitet Sterujący ds. Zarządzania Projektami** – gremium powołane przez Prezydenta Miasta Krakowa, którego zadaniem jest generalny nadzór nad realizacją zadań wykonywanych w systemie projektowym, w tym m.in. analiza powiązań przyczynowo-skutkowych pomiędzy realizowanymi projektami w kontekście ich zakresów rzeczowych i funkcjonalnych oraz priorytetyzacja zadań realizowanych w systemie projektowym.

Przedstawiane w każdym z powyższych dokumentów analizy nie będą ograniczać się wyłącznie do perspektywy jednorocznej, lecz tam, gdzie będzie to możliwe ze względu na dostępność danych, prezentować będą także perspektywę wieloletnią (co do zasady nie krótszą niż trzy lata). W ten sposób możliwe będzie nie tylko przedstawienie aktualnej sytuacji rozwojowej Krakowa, ale również dynamiki zjawisk i procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w przestrzeni miejskiej w dłuższych okresach.

Raporty będą przedstawiane Radzie Miasta Krakowa oraz publikowane na oficjalnych stronach internetowych Samorządu Miasta Krakowa, co będzie stanowić urzeczywistnienie zasady transparentności realizacji Strategii.

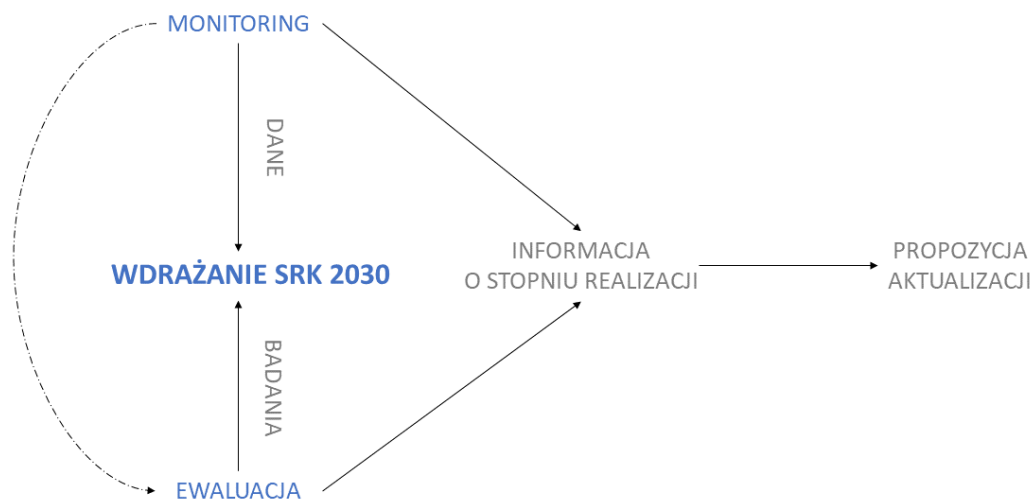
- **ewaluacji Strategii** – służącej ocenie efektów i jakości działań, procedur i instrumentów związanych z wdrażaniem Strategii. W toku przygotowania i realizacji Strategii planuje się przeprowadzenie następujących typów ewaluacji:
  - **ex-ante** – której przedmiotem będzie ocena projektu Strategii pod kątem kryteriów trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji interwencji publicznej opisanej w tym dokumencie (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju);
  - **on-going** – przeprowadzanej w cyklach 3-, 4-letnich. Jej przedmiotem będą dotychczasowe efekty wdrażania, skuteczność i efektywność systemu finansowania, instrumentów i procedur realizacji Strategii. Na podstawie wyników oceny możliwa będzie rewizja i aktualizacja w szczególności wizji i celów Strategii, kierunków działań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej;
  - **ex-post** – której przeprowadzenie planowane jest na koniec założonego horyzontu czasowego Strategii. Celem ewaluacji będzie podsumowanie efektów wdrażania Strategii oraz określenie kierunków rozwoju Krakowa na kolejne lata.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania ewaluacji Strategii z większą częstotliwością, zwłaszcza w sytuacji:

- zaistnienia istotnych zmian w otoczeniu Strategii, odnoszących się zarówno do kwestii formalno-prawnych, jak i przeobrażeń przebiegu procesów społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, które mogą mieć wpływ na aktualność jej zapisów;
- zidentyfikowania w trakcie procedury monitorowania Strategii znaczących różnic pomiędzy planowanymi a rejestrowanymi skalą oraz dynamiką osiągania zapisanych w niej celów.

Podstawowymi źródłami informacji dla ewaluacji będą w szczególności coroczne raporty wytworzone w procedurze monitorowania Strategii, badania opinii i oczekiwań mieszkańców Krakowa na temat jakości życia w mieście oraz okresowo prowadzone analizy jakościowe wskazujące na stan realizacji Strategii.

Ewaluacja Strategii prowadzona będzie w trybie partycypacyjnym, z udziałem mieszkańców i środowisk ważnych dla polityki rozwoju Krakowa. Wyniki ewaluacji będą podlegać upublicznieniu w szczególności poprzez przekazanie raportu podsumowującego ocenę Radzie Miasta Krakowa oraz jego publikację na oficjalnych stronach internetowych Samorządu Miasta Krakowa.



**Rysunek 15. Schemat systemu monitorowania i ewaluacji ASRK**

Źródło: opracowanie własne.



## Syntetyczna analiza ram finansowych Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030/2050

Szacowanie wysokości środków finansowych, które mogą zostać zaangażowane w procesie implementacji strategii (jako następstwo dla realizacji strategicznej wizji rozwoju), nie jest czynnością łatwą ze względu na duży stopień ogólności dla przyjmowanych założeń. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta jest dokumentem określającym istotne, strategiczne filary rozwoju, które powinny zostać opisane w sposób realistyczny, jednak wskazywanie źródeł finansowych i wielkości nakładów finansowych w długookresowej perspektywie należy traktować szacunkowo. Szczególnie w przypadku niniejszej ASRK planowanie finansowe do roku 2030 ma charakter dość ogólny, ze względu na długą perspektywę czasu przewidywania i szereg czynników i uwarunkowań mogących wpłynąć na ostateczne wartości przytaczanych poniżej kwot. Dużą pomocą przy szacowaniu nakładów finansowych na realizację ASRK jest powiązanie Strategii z budżetem i Wieloletnią Prognozą Finansową (WPF), które tworzą stabilny fundament finansowania rozwoju Krakowa w kolejnych latach.

Ramy finansowe ASRK stanowić będą:

1. Środki własne Miasta Krakowa ujęte w budżecie miasta i WPF, w tym
  - a. Środki pochodzące ze źródeł zewnętrznych, w tym UE, EFTA, budżetu państwa;
2. Środki spółek miejskich w zakresie działań, programów i projektów realizujących ASRK;
3. Środki innych podmiotów publicznych (w tym: inne JST, wojewoda, uczelnie, instytuty badawcze);
4. Środki innych podmiotów (w tym spółki prywatne, spółki Skarbu Państwa, spółdzielnie mieszkaniowe, organizacje pozarządowe).

Dla realizacji celów Strategii podstawowe znaczenie ma budżet Miasta Krakowa. Rozliczalność SRK 2030 i znajomość planów i wykonania wydatków z budżetu miasta związanych z realizacją celów strategicznych w latach 2018 – 2023 jest dobrą podstawą dla oszacowania wysokości wydatków budżetowych w kolejnych latach. W okresie wspomnianych sześciu lat realizacji SRK 2030 przeznaczano na realizację ok. 30% środków z budżetu Miasta. Przyjmując udział 30% środków na realizację Strategii w budżecie Miasta Krakowa w kolejnych latach, można oszacować na podstawie WPF, iż na realizację Strategii z zaplanowanych środków w podziale na poszczególne lata do 2030 roku, Miasto Kraków przeznaczy kwoty przedstawione w kolumnie „Środki ASRK” w Tabeli 23.

**Tabela 23. Wysokość nakładów na realizację ASRK do 2030 roku wg Uchwały Nr CXXII/3313/23 RMK z dnia 8.11.2023r. oraz Projektu Uchwały w sprawie WPF 2024-2046**

Rok	Środki WPF	Środki ASRK
2023	3 522 192 810	1 056 657 843
2024	3 171 261 606	951 378 482
2025	3 602 806 717	1 080 842 015
2026	3 310 529 268	993 158 780
2027	3 337 751 043	1 001 325 313
2028	2 507 481 876	752 244 563
2029	2 091 092 714	627 327 814
2030	2 078 428 654	623 528 596
<b>suma</b>	<b>23 621 544 688</b>	<b>7 086 463 406</b>

W ramach środków budżetu Miasta Krakowa, jednym z podstawowych źródeł finansowania działań w ramach Strategii będą środki UE. Jeśli chodzi o kwestię rozporządzeń regulujących kwestię podziału

i wysokości środków UE dla Polski, należy podkreślić, że w 2021 r. zakończyły się prace nad najważniejszymi aktami prawnymi i cały pakiet pięciu najważniejszych rozporządzeń Parlamentu Europejskiego dla polityki spójności na lata 2021–2027 został przyjęty 24 czerwca 2021 r.

Komisja Europejska do końca 2022 r. zaakceptowała programy regionalne i krajowe. Zostały w nich ujęte kwestie m.in. warunków finansowania czy też kwalifikowalności kosztów. Najważniejszymi dokumentami wypracowanymi w omawianym obszarze są:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Tabela 24. Struktura środków finansowych w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021–2027

Cel polityki / cel szczegółowy FST Nr celu polityki lub pomocy technicznej (PT)	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Orientacyjny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania
					(a) = (g) + (h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
						(g)	(h)					
CP1	Priorytet 1. Fundusze europejskie dla badań i rozwoju oraz przedsiębiorczości	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	311 976 380	259 643 766	52 332 614	55 054 657	28 584 066	26 470 591	367 031 037	85%
CP2	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla środowiska	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	509 977 736	424 431 298	85 546 438	89 996 072	69 769 264	20 226 808	599 973 808	85%
CP2	Priorytet 3. Fundusze europejskie dla transportu miejskiego	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	136 256 409	113 400 018	22 856 391	24 045 249	23 083 439	961 810	160 301 658	85%
CP3	Priorytet 4. Fundusze europejskie dla transportu regionalnego	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	200 844 461	167 153 719	33 690 742	35 443 141	34 560 788	882 353	236 287 602	85%

Cel polityki / cel szczegółowy FST Nr celu polityki lub pomocy technicznej (PT)	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz		Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Orientacyjny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania
						(a) = (g) + (h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
							(g)	(h)					
CP4	Priorytet 5. Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR		Słabiej rozwinięte	298 846 736	248 716 560	50 130 176	52 737 664	46 938 628	5 799 036	351 584 400	85%
CP4	Priorytet 6. Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego	łącznie koszty kwalifikowalne	EFS+		Słabiej rozwinięte	659 284 451	548 612 619	110 671 832	116 344 318	91 409 836	24 934 482	775 628 769	85%
CP5	Priorytet 7. Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych	P/O	EFR	R	Słabiej rozwinięte	211 337 246	175 886 388	35 450 858	37 294 809	34 753 633	2 541 176	248 632 055	85%

Cel polityki / cel szczegółowy FST Nr celu polityki lub pomocy technicznej (PT)	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz		Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Orientacyjny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania
						(a) = (g) + (h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
							(g)	(h)					
Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	Priorytet 8. Fundusze europejskie dla sprawiedliwej transformacji i Małopolski Zachodniej	łącznie koszty kwalifikowalne	FST	Zasoby na podstawie art. 3 rozporządzenia FST		115 843 292	98 467 125	17 376 167	20 442 935	11 824 077	8 618 858	136 286 227	85%
				Zasoby na podstawie art. 4 rozporządzenia FST		138 133 057	138 133 057	0	24 376 422	14 099 184	10 277 238	162 509 479	85%

Cel polityki / cel szczegółowy FST Nr celu polityki lub pomocy technicznej (PT)	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Orientacyjny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania	
					(a) = (g) + (h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		(e) = (a) + (b)	(f) = (a) / (e) x 100**
						(g)	(h)						
Pomoc techniczna	Priorytet 9. Pomoc techniczna FST na podstawie art. 36 ust. 4	łącznie koszty kwalifikowalne	FST		10 582 348	10 582 348	0	1 867 475	1 867 475	0	12 449 823	85%	
Pomoc techniczna	Priorytet 10. Pomoc techniczna EFRR na podstawie art. 36 ust. 4	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	69 370 518	69 370 518	0	12 241 858	12 241 858	0	81 612 376	85%	
Pomoc techniczna	Priorytet 11. Pomoc techniczna EFS+ na podstawie art. 36 ust. 4	łącznie koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	27 845 709	27 845 709	0	4 913 950	4 913 950	0	32 759 659	85%	
<b>EFRR ogółem</b>				<b>Słabiej rozwinięte</b>	<b>1 738 609 486</b>	<b>1 458 602 267</b>	<b>280 007 219</b>	<b>306 813 450</b>	<b>249 931 676</b>	<b>56 881 774</b>	<b>2 045 422 936</b>	<b>85%</b>	
<b>EFS+ ogółem</b>				<b>Słabiej rozwinięte</b>	<b>687 130 160</b>	<b>576 458 328</b>	<b>110 671 832</b>	<b>121 258 268</b>	<b>96 323 786</b>	<b>24 934 482</b>	<b>808 388 428</b>	<b>85%</b>	

Cel polityki / cel szczegółowy FST Nr celu polityki lub pomocy technicznej (PT)	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Orientacyjny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania
					(a) = (g) + (h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
						(g)	(h)					
FST ogółem			Zasoby na podstawie art. 3 rozporządzenia FST		115 843 292	98 467 125	17 376 167	20 442 935	11 824 077	8 618 858	136 286 227	85%
FST ogółem			Zasoby na podstawie art. 4 rozporządzenia FST		148 715 405	148 715 405		26 243 897	15 966 659	10 277 238	174 959 302	85%
Suma całkowita					2 690 298 343	2 282 243 125	408 055 218	474 758 550	374 046 198	100 712 352	3 165 056 893	85%

\* W odniesieniu do EFRR: regiony słabiej rozwinięte, w okresie przejściowym, lepiej rozwinięte i, w stosownych przypadkach, szczególna alokacja dla najbardziej oddalonych i słabo zaludnionych regionów północnych. W odniesieniu do EFS+: regiony słabiej rozwinięte, w okresie przejściowym, lepiej rozwinięte i, w stosownych przypadkach, dodatkowa alokacja dla regionów najbardziej oddalonych. W odniesieniu do Funduszu Spójności: nie dotyczy. W przypadku pomocy technicznej zastosowanie kategorii regionu zależy od wyboru funduszu.

\*\* Należy wskazać łączne zasoby FST, w tym wsparcie uzupełniające przesunięte z EFRR i EFS+. W tabeli nie podaje się kwot na podstawie art. 7 rozporządzenia w sprawie FST. W przypadku pomocy technicznej finansowanej z FST zasoby FST należy podzielić na zasoby związane z art. 3 i zasoby związane z art. 4. W odniesieniu do art. 4 FST nie ma żadnej kwoty elastyczności.

Źródło: FEM 2021–2027 dla województwa małopolskiego.

**Tabela 25. Wysokość alokacji środków centralnych w ramach Funduszy Europejskich dla Polski na okres programowania 2021–2027 [mld euro]**

Fundusz / Program	Wysokość alokacji
Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)	7,9
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)	21,7
Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)	2
Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS)	25
Programy Interreg	1,8

Źródło: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/#Programy>, <https://www.rozwojspoleczny.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/o-programie/>, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/programy-interreg-2021-2027-podstawowe-informacje/> (data dostępu: 24.11.2023 r.).

Zgodnie z opublikowanym projektem Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027 wartość alokacji przyznanej Polsce ma wynieść około 76 mld euro<sup>16</sup>. Należy mieć na uwadze, że zgodnie z zapisami KSRR istotny wpływ na ostateczną alokację finansową dla poszczególnych regionów będą mieć uzgodnienia pomiędzy ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego a zarządem województwa, podczas których określone zostaną zasady, kierunki i warunki dofinansowania programów operacyjnych. Z informacji przekazywanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej wynika, że zakończone zostały negocjacje kontraktów programowych, zatem znane są kwoty środków Polityki Spójności przypadające na poszczególne regionalne programy operacyjne na lata 2021–2027.

W kontekście wsparcia miast ze środków Polityki Spójności na lata 2021–2027 pamiętać należy, że każde z państw członkowskich zobowiązane jest zagwarantować na poziomie krajowym przez cały okres programowania co najmniej 8% (pierwotna propozycja dotyczyła 6%) środków EFRR w ramach celu Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu na realizację celów związanych ze zrównoważonym rozwojem miejskim.

Warto zwrócić uwagę, iż obiecującym źródłem finansowania, m.in. przedsięwzięć zawartych w ASRK, są środki pochodzące z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Next Generation EU), z którego środki będą dystrybuowane w Polsce poprzez opracowywany Krajowy Plan Odbudowy, oraz środki z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, których beneficjentem, zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027, ma być także województwo małopolskie. Środki przeznaczone dla Polski w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności wyniosą łącznie 35,4 mld EUR (23,9 mld euro dotacji i 11,5 mld euro pożyczek). Pozwolą one na wsparcie odbudowy gospodarki po pandemii COVID-19 i na sfinansowanie transformacji ekologiczno-cyfrowej.

W kontekście tworzenia ram finansowych dla ASRK istotne jest sukcesywne wskazywanie wielkości możliwych do zaangażowania środków finansowych i źródeł dla działań, które będą realizowane chronologicznie najwcześniej, co będzie dotyczyło budżetu samorządu terytorialnego na rok 2023, a później w podobny sposób w ujęciu rocznym należy przygotowywać informacje dla kolejnych, następujących po sobie działań. Analizę ram finansowych realizacji aktualizowanej Strategii Rozwoju

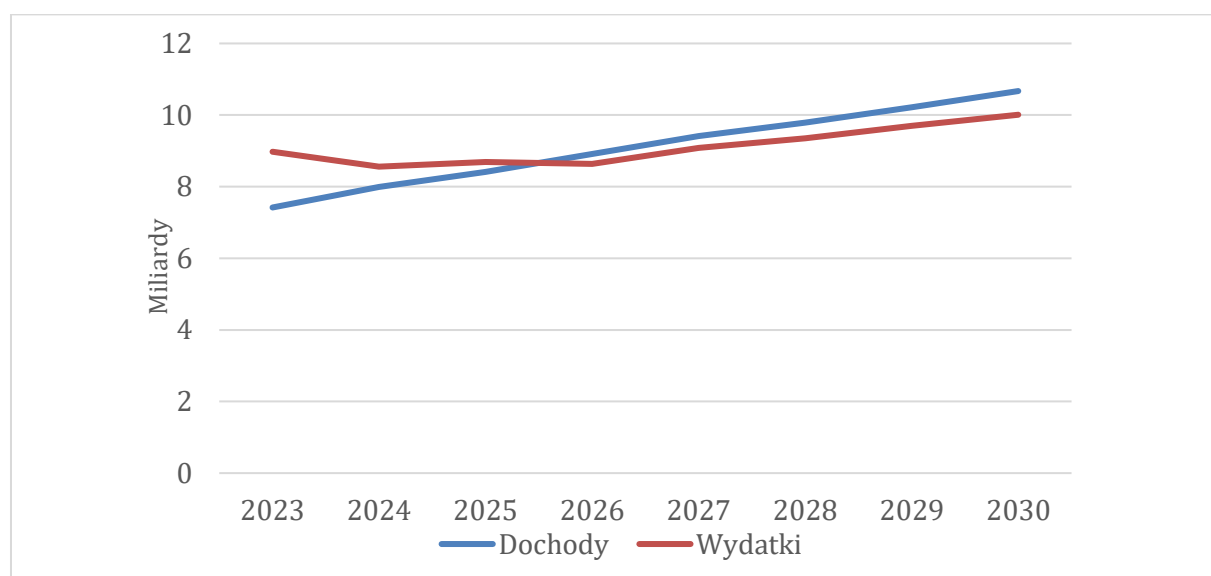
<sup>16</sup> Umowa Partnerstwa to rekordowe 76 mld euro, czyli około 350 mld zł dla Polski, Serwis Programu Inteligentny Rozwój, 30.06.2022, <https://www.poir.gov.pl/strony/wiadomosci/umowa-partnerstwa-to-rekordowe-76-mld-euro-to-okolo-350-mld-zl-dla-polski/> (data dostępu: 15.11.2022 r.).



przeprowadzono z perspektywy wszystkich możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację celów Strategii. Po pierwsze, chodzi o podział na środki publiczne i prywatne, po drugie zaś, o finansowe środki publiczne pochodzące z różnych poziomów funkcjonowania administracji publicznej: środki UE poziomu krajowego, a także środki finansowe budżetu państwa (wskazano je w poniższej tabeli jako zbiorczą wartość), środki UE poziomu regionalnego oraz środki w dyspozycji województwa małopolskiego, a także gmin i powiatów z jego terytorium. Należy wziąć również pod uwagę możliwości wykorzystania do realizacji celów Strategii innych źródeł, takich jak Norweski Mechanizm Finansowy, Horyzont Europa, Wspólna Polityka Rolna UE, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Fundusz Kolejowy, PFRON, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej, Fundusz Medyczny<sup>17</sup> oraz inne (w ostatniej tabeli niniejszego rozdziału te źródła widnieją w pozycji „Pozostałe źródła finansowe”). Komponent finansowy zawierać będzie także środki finansowe spółek miejskich związane z realizacją celów strategicznych, a w przyszłości również nakłady ponoszone przez inne podmioty prywatne i publiczne zaangażowane w realizację Strategii Rozwoju Krakowa.

Należy przyjąć, że środki finansowe dostępne w ramach Funduszy Europejskich dla Małopolski (FEM), zgodnie z przedstawionymi w tabeli 23 podziałem środków finansowych na priorytety, mogą służyć realizacji celów strategicznych ASRK. W realizacji celów strategicznych pomocne może być również wykorzystanie środków finansowych z programu Next Generation EU, ze względu na zbieżność merytoryczną programu szczególnie z celami strategicznymi 1 i 3.

Analiza finansowa zasobów Miasta Krakowa, oparta na retrospektywnym badaniu dochodów ogółem, w tym podatku od osób fizycznych i prawnych, dochodów z majątku, środków pochodzących z dotacji różnego typu oraz wydatków, w tym majątkowych, jak również analiza Wieloletniej Prognozy Finansowej, będącej załącznikiem do budżetu Miasta Krakowa za rok 2022, wskazuje na wiele możliwości w zakresie finansowania działań na rzecz realizacji celów strategicznych.



**Rysunek 16. Prognozowane dochody i wydatki ogółem Miasta Krakowa**

Źródło: Uchwała Nr CXXII/3313/23 RMK z dnia 8.11.2023 r. oraz Projekt Uchwały w sprawie WPF 2024-2046

<sup>17</sup> Mechanizm finansowy ustanowiony na mocy ustawy z dnia 7 października 2020 r. o Funduszu Medycznym, który przewiduje m.in. wsparcie rozwoju infrastruktury podmiotów leczniczych poprzez zwiększenie bazy łóżkowej opieki długoterminowej i geriatrycznej oraz wymianę łóżek szpitalnych, wsparcie infrastruktury ratownictwa medycznego, a także wsparcie działań zmierzających do poprawy zdrowia i jakości życia poprzez zapewnienie dodatkowych źródeł finansowania profilaktyki.

Do realizacji celów strategicznych niezbędne będą również środki finansowe spółek miejskich, a w przyszłości także nakłady ponoszone przez inne podmioty prywatne i publiczne zaangażowane w realizację Strategii Rozwoju Krakowa (w ostatniej tabeli niniejszego rozdziału wskazane jako „Miasto Kraków” w jednej pozycji z zasobami finansowymi wynikającymi z Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta). W realizacji celów Strategii pomogą nie tylko środki publiczne, ale również prywatne źródła finansowania. Przedsiębiorcy w Polsce, w tym również funkcjonujący w Krakowie, będą zainteresowani korzystaniem z innowacyjnych rozwiązań w zakresie unowocześniania swojej działalności w oparciu o najnowsze koncepcje rozwoju gospodarczego (m.in. ekonomię wartości, gospodarkę o obiegu zamkniętym), co sprawia, że będą bardziej skłonni do angażowania się w wydatki na rzecz implementacji innowacji zarówno w przemyśle, jak i w usługach. Na podstawie danych BDL GUS za lata 2014–2021 przyjmuje się za wiarygodną informację, że do 2030 r. przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenie Krakowa wydadzą środki finansowe na wspomniane cele o orientacyjnej wartości 2,7 mld zł, pośrednio przyczyniając się do realizacji przede wszystkim celu strategicznego 2 oraz – w pewnym zakresie celu strategicznego 1.

Biorąc pod uwagę zakres, wysokość potencjalnych środków finansowych, a także obszary ich potencjalnego oddziaływania na funkcjonowanie i rozwój Miasta Krakowa, w tym spójność z założeniami części projekcyjnej ASRK, należy uznać założone cele za realistyczne i jasno określone (umożliwiające wskazania źródeł finansowania). Wyniki analizy celów strategicznych ze względu na ich spójność pod względem zakresu tematycznego i źródeł finansowania zaprezentowano w tabeli 26 (należy podkreślić, że poszczególne źródła finansowania mogą być używane do realizacji różnych celów strategicznych, jednakże poniżej w tabeli wskazano najbardziej obiecujące źródła).

**Tabela 26. Najważniejsze źródła finansowania celów strategicznych**

<b>Cele strategiczne</b>	<b>Dostępne źródła finansowania</b>
<b>CEL 1. Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury</b>	FEM Priorytet 5
	FEM Priorytet 6
	FERS
	Next Generation EU
	Miasto Kraków
	Pozostałe źródła finansowe
<b>CEL 2. Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością</b>	FEM Priorytet 1
	FEM Priorytet 2
	FEM Priorytet 3
	FEM Priorytet 4
	FENG
	FENIKS
	FERC
	Next Generation EU
	Miasto Kraków
	Przedsiębiorcy

Cele strategiczne	Dostępne źródła finansowania
	Pozostałe źródła finansowe
<b>CEL 3. Kraków – nowocześnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego</b>	FEM Priorytet 7
	FERS
	Interreg
	Next Generation EU
	Miasto Kraków
	Pozostałe źródła finansowe

Źródło: opracowanie własne.

# Spisy tabel i rysunków

## Spis tabel

Tabela 1. Cele operacyjne i kierunki działań dla celu strategicznego 1 „Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury” .....	16
Tabela 2. Cele operacyjne i kierunki działań dla celu strategicznego 2: „Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością” .....	22
Tabela 3. Cele operacyjne i kierunki działań dla celu strategicznego 3: „Kraków – nowoczesnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego” .....	26
Tabela 4. Rezultaty i wskaźniki działań planowanych w ASRK dla celu 1 .....	31
Tabela 5. Rezultaty i wskaźniki działań planowanych w ASRK dla celu 2 .....	37
Tabela 6. Rezultaty i wskaźniki działań planowanych w ASRK dla celu 3 .....	41
Tabela 7. Kierunki działania odnoszące się do MOF Krakowa w SRW „Małopolska 2030” .....	64
Tabela 8. Kierunki działania odnoszące się do miejscowości uzdrowiskowych w SRW „Małopolska 2030” .....	67
Tabela 9. Kierunki działania w SRW „Małopolska 2030” odnoszące się do gmin, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony .....	70
Tabela 10. Kierunki działań dla OSI Rdzeń metropolitalny – przestrzeń publiczną .....	73
Tabela 11. Kierunki działań dla OSI Rdzeń metropolitalny – obszar rewitalizacji .....	76
Tabela 12. Kierunki działań dla OSI Historyczne centrum Nowej Huty – obszar rewitalizacji .....	77
Tabela 13. Kierunki działań dla OSI Nowa Huta 2.0 .....	77
Tabela 14. Kierunki działań dla OSI Lotnisko .....	78
Tabela 15. Kierunki działań dla OSI Zakopianka/Białe Morza .....	79
Tabela 16. Kierunki działań dla OSI Płaszów - Rybitwy .....	80
Tabela 17. Kierunki działań dla OSI Bronowice .....	81
Tabela 18. Kierunki działań dla OSI Centra dzielnicowe .....	82
Tabela 19. Tereny budownictwa o niskim i umiarkowanym czynszu, w tym komunalne .....	82
Tabela 20. Wykaz dokumentów realizujących cel strategiczny 1 „Kraków 2030 – miastem przyjaznym do życia, rozwijanym w partnerstwie, włączającym i zapewniającym równe szanse oraz dostęp do wysokiej jakości usług, w szczególności w zakresie zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa i kultury” ..	88
Tabela 21. Wykaz dokumentów realizujących cel strategiczny 2 „Kraków 2030/2050 – metropolią o międzynarodowych powiązaniach sieciowych, dążącą do neutralności dla klimatu i środowiska, z odporną, cyrkularną gospodarką opartą na wiedzy oraz sprzyjającą środowisku mobilnością” .....	90
Tabela 22. Wykaz dokumentów realizujących cel strategiczny 3 „Kraków – nowoczesnie i partnersko zarządzana metropolia, dążąca do skutecznej i efektywnej realizacji celów rozwojowych oraz zapewnienia ładu przestrzennego” .....	92
Tabela 23. Wysokość nakładów na realizację ASRK do 2030 roku wg Uchwały Nr CXVII/3141/23 RMK z dnia 13.09.2023r. ....	97
Tabela 24. Struktura środków finansowych w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021–2027 .....	99
Tabela 25. Wysokość alokacji środków centralnych w ramach Funduszy Europejskich dla Polski na okres programowania 2021–2027 [mld euro] .....	104
Tabela 26. Najważniejsze źródła finansowania celów strategicznych .....	106

## Spis rysunków

Rysunek 1. Metodyka opracowania wizji, misji i celów strategicznych .....	6
Rysunek 2. Wizja rozwoju Krakowa 2030–2050.....	12
Rysunek 3. Misja rozwojowa jako cykl aktywności prowadzących do uzyskania wizji .....	13
Rysunek 4. Schemat celów strategicznych.....	14
Rysunek 5. Cel strategiczny 1 – usługi publiczne.....	46
Rysunek 6. Cel strategiczny 1 – struktura sieci osadniczej.....	47
Rysunek 7. Cel strategiczny 2 – system powiązań przyrodniczych .....	49
Rysunek 8. Cel strategiczny 2 – gospodarka – strategiczne projekty miejskie.....	50
Rysunek 9. Cel strategiczny 2 – główne korytarze i elementy sieci transportowych.....	51
Rysunek 10. Cel strategiczny 3 – zarządzanie miastem.....	53
Rysunek 11. Obszary Strategicznej Interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” oraz główne elementy struktury metropolii krakowskiej ujęte w Strategii Rozwoju Metropolia Krakowska 2030 .....	63
Rysunek 12. Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla Miasta Krakowa.....	72
Rysunek 13. Nowe Planty – przestrzeń publiczną jako Obszar Strategicznej Interwencji centrum Krakowa.....	75
Rysunek 14. Struktura systemu realizacji Strategii Rozwoju Krakowa 2030.....	86
Rysunek 15. Schemat systemu monitorowania i ewaluacji ASRK.....	96
Rysunek 16. Prognozowane dochody i wydatki ogółem Miasta Krakowa .....	105

## Wykaz skrótów (wybrane terminy)

ANK – Aleksander Noworól Consulting  
ASRK, Strategia – Aktualizacja Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030  
BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego  
BPO – Business Processes Offshoring / offshoring procesów biznesowych  
BRT – Bus Rapid Transit / szybka komunikacja autobusowa  
FEM – Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 (regionalny program operacyjny)  
Fit for 55 – reforma klimatyczno-energetyczna przyjęta przez UE w dniu 8 czerwca 2022 r.  
GBS – Global Business Services / globalne usługi biznesowe  
GIS – systemy informacji przestrzennej  
GMK – Gmina Miasto Kraków  
GOZ – gospodarka o obiegu zamkniętym  
GZWP – główne zbiorniki wód podziemnych  
IZS – instrumenty zarządzania strategicznego  
KE – Komisja Europejska  
KMK – Komunikacja Miejska w Krakowie  
KOM – Krakowski Obszar Metropolitalny  
KPO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności  
KSRR 2030 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030  
Miasto – Gmina Miasto Kraków  
MICE – Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions (spotkania, imprezy motywacyjne, konferencje oraz imprezy targowe)  
MOF – miejski obszar funkcjonalny  
MPZP – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego  
MSFP – model struktury funkcjonalno-przestrzennej  
MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa  
OSI – obszary strategicznej interwencji  
PO – Plan ogólny  
P&R – Park and Ride / parkuj i jedź (transportem publicznym)  
PMK – Prezydent Miasta Krakowa  
RMK – Rada Miasta Krakowa  
SKA – szybka kolej aglomeracyjna  
SMK – Strategia Metropolia Krakowska 2030  
SRK 2030 – Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030  
SRW – Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”  
SSC – Shared Services Centres / centra usług wspólnych  
SUKiZP – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy  
UE – Unia Europejska  
UMK – Urząd Miasta Krakowa  
WPF – Wieloletnia Prognoza Finansowa  
ZIT – zintegrowane inwestycje terytorialne  
ZPI – zintegrowany plan inwestycyjny

## Załączniki

### Załącznik 1. Cele zrównoważonego rozwoju (SDG)



Źródło: <https://www.un.org.pl>

### Załącznik 2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Krakowa w 2022 r.

W osobnym pliku.